

Gardeners' World

Aan de slag

**Mooi en lekker:
eetbare planten in
de sierborder**

Inclusief
**12 pagina's
kweekgids**

Inspiratie

**Oogst
maandenlang
aardbeien**

Groene school

**Masterclass
voorjaarssnoei**
voor een rijke en
gezonde bloei

Zet de bloemetjes maar buiten

Houd je keukentuin mooi en productief • Creëer een junglesfeer in huis met de watermeloenplant • Verander je tuin in een bijenmagneet • Plant en verzorg zomerbollen

€6,99

BP8 720618398024

NIEUW

Maak je eigen pluktuin

- ✓ Zaadjjes opkweken, verspenen, verpotten, stekken en zelf plukken
- ✓ De mooiste bloemen voor op vaas voor je uitgezocht
- ✓ De beste pluktuinexperts geven hun tips.

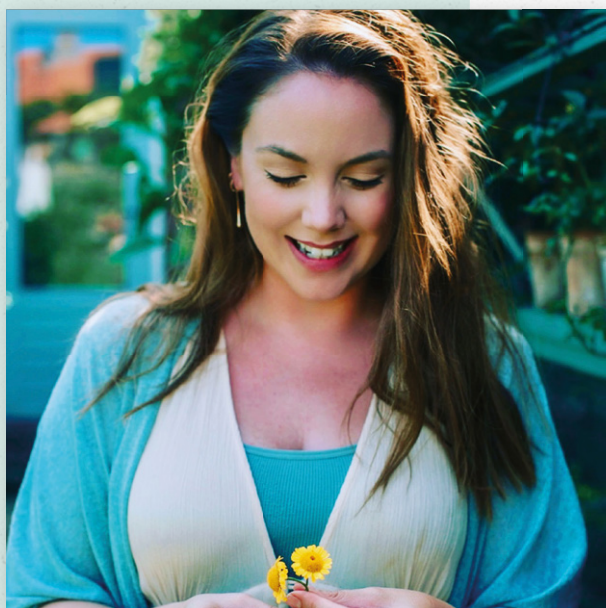
Speciale uitgave

€12,99

Bestel nu via
www.gardenersworldmagazine.nl/pluktuin

Gardeners' World magazine

Anne is ook op
Instagram te vinden via
@anne_wiegers

“Ik zaai zingend mijn
tomaten en bloemen.
Het is lente!”

Dino & Saurus

Een tijdje terug adopteerde ik twee kippen. Ze zijn van ‘red een legkip’, een organisatie die de trieste gevolgen van de bio-industrie wil verzachten. Waar deze legkipjes ‘normaal’ geslacht worden na één tot anderhalf jaar omdat ze dan iets minder leggen, willen zij ze nog een goed leven bieden. Dus zo kwam het dat ik twee bibberende, kale kippen ophaalde voor een tweede – of eigenlijk eerste? – leven in mijn tuin.

Met getraumatiseerde oogjes en onooglijk lelijke, bibberende, kale kontjes keken ze verweesd naar het lapje grond dat ik ze aanbood. Ze hadden geen idee wat ze ermee moesten doen. De eerste dagen bleven ze dan ook samen in een hoekje zitten. Ze gaven geen kik. Het kwam snel goed. Mijn andere kipjes Chick Jagger en Buurvrouw namen ze, met meer geduld dan ik ooit achter ze had gezocht, onder hun vleugel en leerden ze al snel hoe je je dient te misdragen in mijn tuin. Er werd gescharreld en ik genoot van al die eerste keren. De eerste keer dat ze graan aten, dat ze jubelend een sprintje trokken zonder direct een muur tegen te komen, en de eerste keer dat ze vol vertrouwen uit mijn hand aten.

Hun verenpak is weer terug, wat hongerige blikken van mijn hond Nova scheelt. Zij weet dat ze kippen met rust moet laten, maar wandelende, kale kipfilets waren lastiger uit te leggen. Eerst voelde ik mij schuldig dat ik ze tijdens hun kale fase al namen had gegeven. Maar nu ze mij iedere ochtend, brullend als iets uit *Jurassic Park*, laten weten dat ze honger hebben, weet ik dat Dino & Saurus de juiste naam hebben gekregen.

Wat ik hieruit haal, is hoe ontzettend veel je kunt betekenen met een tuintje. Mijn egeltjes maken zich op voor het voorjaar, de metselbijen en hommelmakinginnen hebben de krokussen en blauwe druifjes al gevonden, en ik zaai zingend mijn tomaten en bloemen. Het is lente. Eindelijk.

Veel liefs,

Anne

awiegers@fnl.nl

INHOUD

maart 2023

Op de cover

- 25 Experimenteren is leuk: kweek dit jaar eens wat nieuws
- 32 Verander je tuin in een bijenmagneet
- 37 12 pagina's kweekgids
- 50 Masterclass voorjaars snoei voor een rijke en gezonde bloei
- 56 Mooi en lekker: eetbare planten in de sierborder
- 70 Plant en verzorg zomerbollen
- 75 Creëer een junglesfeer in huis met de watermeloenplant
- 84 Houd je keukentuin mooi en productief
- 89 Oogst maandenlang aardbeien

FOTO: JASON INGRAM

Seizoen

- 10 **Wij zijn gek op maart**
Bollen barsten open, scheuten lopen uit en knoppen breken.
- 15 **The Full Monty**
Monty vertelt over de lusten en lasten van (huis)dieren).
- 16 **Topkeuze**
Kweek *Bergenia's* vanwege hun rijke voorjaarsbloei.
- 18 **Red de bij**
Tips van De Bijenstichting.
- 20 **Tuingast van de maand**
De winterkoning (*Troglodytes troglodytes*).
- 22 **Vers uit de tuin**
Rekha zaait zaden, plant zaailingen en kweekt snijbiet.
- 25 **Voedsel voor jezelf en de planeet**
Anders gaan kweken – en eten – is gezond voor de planeet en voor ons.

Groene school

- 32 **Waar zijn alle bestuivers gebleven?**
Monty vertelt wat we kunnen doen om bestuivers te helpen.
- 37 **Kweekgids**
Twaalf pagina's vol tips en instructies voor zaaien en planten.
- 50 **Masterclass voorjaars snoei**
Deskundig snoeiadvies voor een volop bloeiend 2023.
- 56 **Waar moet ik beginnen? Deel 7**
Alan vertelt je hoe je eetbare en sierplanten combineert.

- 61 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op de meest-gestelde tuinvragen.

Inspiratie

- 70 Planten met een missie, deel 1**
Carol vertelt je hoe je zomerbollen plant en verzorgt.
- 75 Alles over kamerplanten**
De watermeloenplant (*Peperomia argyreia*).
- 78 Hiep hiep Hoya**
Rogier en Marieke vertellen alles over wasbloemen.
- 84 Ontwerp en beplant een keukentuin**
Deel 3: de tuin beplanten.
- 89 Een zomer vol aardbeien**
We laten vier manieren zien waarop je aardbeien kunt kweken.
- 95 Inheemse held**
Lievevrouwebedstro (*Galium odoratum*) stelt zichzelf voor.

Aan de slag

- 99 Monty's maand**
102 Bloemen in maart
104 In de kas
106 Groente & fruit
108 Test je vaardigheden
109 De basis
110 Algemene tuintaken

En verder

- 6 Het prikbord**
83 Puzzel en win
112 Colofon
113 Groeigids

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

OP STAP

Gardeners' World brengt je inspiratie uit prachtige tuinen in heel Engeland, waaronder de Dorothy Clive Garden in Shropshire (links) en Mothecombe Gardens in Devon (boven).

Gardeners' World is terug!

Yes! Het nieuwe seizoen van *Gardeners' World* staat voor de deur. Uitvoerende producent **Gary Broadhurst** licht een tipje van de sluier op.

Het is maart en dat kan maar één ding betekenen: *Gardeners' World* is terug. Monty en het team, waaronder Nell, Patti en de nieuwe hond Ned, keren op **vrijdag 17 maart** terug voor een gloednieuwe serie.

Het maakt niet uit of je pas met tuinieren bent begonnen, al jarenlang een trouwe fan bent of tuiniert vanuit je luie stoel, met veertig uur tuinplezier in het vooruitzicht is er voor elk wat wils. Het team reist heel Engeland door om de beste tuinen te laten zien, bezoekt gepassioneerde kwekers, plantenmensen en ontwerpers en deelt de beste praktische adviezen en tips.

We kijken ook naar de grote uitdagingen die we als tuiniers tegenkomen. We gaan door met

het onderzoeken naar hoe klimaatverandering onze manier van tuinieren beïnvloedt, met Monty op Longmeadow voorop. Hoe we duurzaam kunnen tuinieren blijft hoog op de agenda staan en we hebben een update over turf en zullen verslag doen van kunstgras.

Adam is gewend aan zijn nieuwe tuin en we praten met hem bij om te zien welke veranderingen hij heeft gepland. En een paar andere presentatoren hebben nieuwe percelen, dus we gaan met hen mee op hun tuinavonturen.

In de zomer is het weer tijd voor de bloemententoonstellingen en we hebben niet één, maar twee nieuwtjes te melden. Carol ontwerpt dit jaar de Iconic Horticultural Hero Garden op het RHS Hampton Court Palace Garden Festival. Het is 24 jaar geleden dat Carol haar laatste grote showtuin ontwierp en het wordt een knaller. We volgen haar reis in de aanloop naar het grote evenement.

Over Hampton Court gesproken: na het succes van haar tuin in Hampton vorig jaar, richt Sue haar aandacht nu op het ontwerpen van meer beplanting, want ze maakt een van de Beautiful Borders tijdens BBC Gardeners' World Live in juni. En omdat het in het Verenigd Koninkrijk een kroningsjaar is, zal een speciale tuin centraal staan. Je kunt het team volgen op Instagram via **@gardenersworldtv** en genieten van beelden van achter de schermen.

Er komen ook speciale programma's, waaronder over het kweken van je eigen voedsel en over hoe je het beste gebruik kunt maken van je groene ruimte, ongeacht de grootte.

En alsof dat nog niet genoeg was: om het jaar af te sluiten, hebben we in december vier programma's vol winterse bloemenpracht, inclusief flonkeringen voor de feestdagen.

Doe mee

Ook vorig jaar waren de kijkersvideo's wederom een groot succes bij kijkers en je kunt nu het hele jaar door jouw opnames insturen via de BBC-website. Maak een virtuele tour van wat je kweekt, in je tuin of op je vensterbank. Help andere tuiniers met jouw adviezen en tips (in het Engels) voor het kweken van bloemen, groenten of zelfs exotische kamerplanten. Om beelden te maken die geschikt zijn voor tv, moet je je camera of telefoon op zijn kant leggen. Maak de video's niet langer dan vijf minuten. Meer tips voor het filmen en details over het uploaden van je video vind je op **bbc.co.uk/send/u44012869**.

FOTO'S: BBC STUDIOS

SUE OP GARDENERS' WORLD LIVE

Na haar succes op Hampton Court vorig jaar, maakt Sue Kent voor GW Live een Beautiful Border. GW Live vindt plaats van 15-18 juni. Meer info: **bbc gardenersworldlive.com**.

Gardeners' World op TV

Het nieuwe seizoen van *Gardeners' World* begint op 17 maart om 21.00 uur op BBC2. Tot december kun je elke week genieten van afleveringen van een uur. Fragmenten uit 2022 vind je op **bbc.co.uk/gardenersworld**.

Tuingasten

Pestvogel

De zaterdag voor kerst zag Tjitske ten Broek een bijzondere vogel in haar tuin. Ze had hem nog niet eerder gezien, maar ze wist wel dat het een pestvogel was. Naast de sierappeltjes, deed hij zich tegoed aan de bessen van de *Viburnum opulus* 'Compactum'. "Wij voelen ons zeer geveleid dat deze vogel onze tuin 'aandeed'. Helaas hebben wij hem daarna niet meer gezien", besluit ze.

'Opa' merel

Marieke van der Horst stuurde ons deze foto van een bijzondere merel. Ze schreef daarbij: "Al vele jaren bezoekt deze merel de tuin van mijn ouders, Jules en Annemiek van der Horst (Breda). Dit mannetje is inmiddels al zo oud dat zijn koppie bijna helemaal grijs is geworden. Bijzonder hè!"

Krijg jij in de tuin ook wel eens bezoek van onverwachte, grappige of brutale gasten? Zet ze op de foto en deel ze met ons op redactie@gardenersworldmagazine.nl.

Agenda

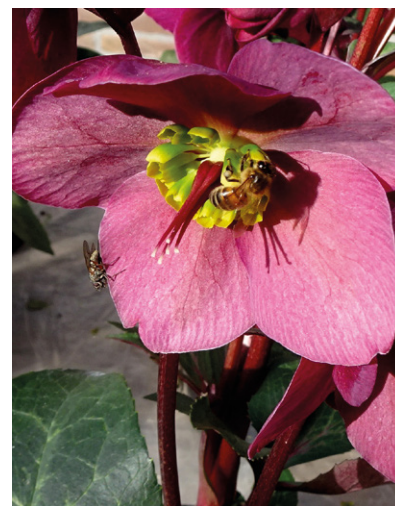
Helleborusdagen in de Noordoostpolder

Wanneer: Elke vrijdag en zaterdag in maart, plus zondag 5 maart.

Waar: De Stekkentuin, Espel

Info: www.destekkentuin.nl

Vanaf begin maart zijn liefhebbers elke vrijdag en zaterdag welkom in Espel om te genieten van de vele bloeiende helleborussen in De Stekkentuin: een voorjaarsboerderijtuin bij uitstek. Gedurende vijf weekenden is de tuin open met 'Helleborussen in de Hoofddrol'. Tijdens deze dagen is er ook een kleine tuinkeramiek- en schilderijenexpositie van o.a. helleborussen en andere voorjaarsbloeiers op doek. In de borders zijn vele bijzondere helleborussoorten en -variëteiten in allerlei kleurschakeringen te vinden: zowel groot- als kleinbloemig, maar ook enkel-, anemoon- en dubbelbloemig. Op het erf kunnen bezoekers rondwandelen tussen de zelfgekwakte bloeiende zaailingen. In deze tijd zijn er ook diverse mooie sneeuwkllokjes, corydalissen, bijzondere cyclamen en vele vroegbloeiende bolletjes te bewonderen. De tuin is open van 10.00 tot 17.00 en de entree is gratis.

Keukenhof

Wanneer: 23 maart t/m 14 mei.

Waar: Stationsweg 166A, 2161 AM Lisse

Info: www.keukenhof.nl

Vanaf 23 maart laat de befaamde Keukenhof weer zien wat de Nederlandse sierteeltsector allemaal te bieden heeft. In het park staan

de zeven miljoen voorjaarsbloeiers centraal, honderd bloembollenbedrijven tonen hun producten en vijfhonderd kwekers presenteren een enorme variëteit aan snijbloemen en potplanten op meer dan twintig bloemenshows. Het park is elke dag open van 8.00-19.30 uur.

Gardeners' World

Volg @GardenersWorldNL nu ook op Facebook, Pinterest en Instagram

Rondkijken op Longmeadow

Longmeadow onderging een aantal recente veranderingen, waaronder verbrede bedden, nieuwe beplanting en een moeras-tuin. En er kwam een nieuwe viervoeter het team versterken.

▼ HOUTEN KAS

Onder de wijnranken plantte Monty pelargoniums en fuchsia's in bordeaux-rood en donker paars. Hieronder waren ook bijzondere fuchsia's die hij had gespot op Gardeners' World Live.

▲ NIEUWE KAS

Ondanks een trage start bleken de Luffa's een groot succes. Ze genoten van de hitte, samen met de pepers en aubergines in de grond, en de zes komkommerplanten die de hele zomer een eindeloze hoeveelheid vruchten opleverden.

BOOMGAARDBEDDEN ►

In de verbrede bedden plantte Monty een rij hortensia's langs de rand. In augustus werden vingerhoedskruid en in september schaduwminnende grassen en zegge toegevoegd.

◀ WRITING GARDEN

Dit gebied had zijn allure verloren, dus, met wat hulp van Ned, gingen de struiken eruit die te veel schaduw veroorzaakten, en kwamen er witbloeiende vaste planten en tweejarigen, waaronder *Astrantia major* 'Large White', *Cenolophium denudatum*, *Selinum wallichianum*, *Digitalis purpurea* 'Alba' en *Hesperis matronalis*.

GROENTE IN BAKKEN ►

Een stuk terras was gereserveerd voor een experiment met groenten in potten, bakken en kweekzakken. Het leverde een goede oogst op van aardappelen, sla, courgettes en kolen, wat bewijst dat je een breed scala aan groenten kunt kweken in een beperkte ruimte.

HEUVEL ►

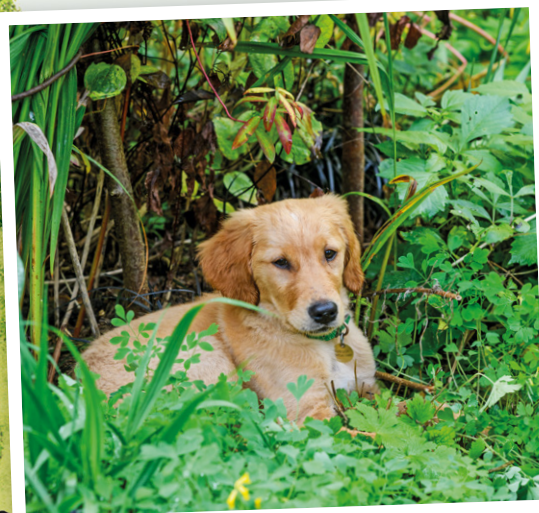
De glooiende hellingen waar de graszoden waren verwijderd, werden steeds indrukwekkender naarmate de blauwe en gele planten meer naar elkaar toe begon te groeien. Nieuwe toevoegingen waren *Corydalis* 'Porcelain Blue', *Salvia* 'Blue Spire' en *Hypericum* x *hircoteense* 'Hidcote'.

▲ DAMP GARDEN

Aan de achterkant van de vijver, waar ooit een paar kweeperen stonden, is een moerastuin aangelegd. Een mix van nieuwe en oude planten vult nu de ruimte, waaronder *Rheum palmatum*, *Darmera peltata* en *Ligularia* 'The Rocket'. Rondom de vijver en in het nieuwe moerasgebied zijn candelabra-primula's toegevoegd, die hopelijk vanaf mei goed tot hun recht komen.

FOTO'S: JASON INGRAM
ILLUSTRATIE: SCOTT JESSOP

▲ NED

Op 9 september werd Ned officieel verwelkomd als nieuwste teamlid. Sindsdien tilt hij het moraal (en ook hier en daar een plant) naar een hoger niveau.

DRY GARDEN ►

Aan de borders werden oude stenen platen toegevoegd en de beplanting kreeg een mediterrane sfeer, met een olijfbom uit de Paradise Garden als middelpunt.

*“Dit is een duivelskind, deze maand Maart.
Men kan dit in een stormnacht goed bemerken:
Hij buitelt door de schoorsteen op de haard
En blaast de torenhanen van de kerken!”*

Simon Vestdijk

Wij zijn gek op *maart*

Maak je vooral geen illusies dat het slechte weer voorbij is, want ook al was het vanmorgen misschien zacht, tegen de middag kan dat gemakkelijk omslaan in een storm. Er is echter genoeg reden voor optimisme. Veel schattige, harige beestjes kijken deze maand uit hun knusse nestjes naar buiten en vragen zich af of het de moeite waard is om uit de winterslaap te komen en een beetje te gaan wandelen.

Overal zijn er bollen die openbarsten, scheuten die uitlopen, knoppen die breken en de allereerste kleurschakeringen laten hun spierballen zien en maken zich klaar voor het voorjaar.

STER VAN DE MAAND

Tulipa 'Heart's Delight'

We hebben sinds die regenachtige dag in november, toen we de laatste bollen plantten, met spanning op dit moment gewacht. Dit is een van de eerste tulpen die in bloei komen en is net zo welkom als een warme, beboterde plak ontbijtkoek. Als je een raam hebt dat vanuit de keuken uitkijkt op de tuin, zorg dan dat je veel bollen plant. Dan is er namelijk altijd iets moois te zien voor degene die de afwas doet. Of plant ze in een pot, zodat ze kunnen worden verplaatst.

Plant bollen in november. Uitgebloeide bollen kun je na de bloei uitgraven en laten drogen voor hergebruik.

Hoogte x Breedte 20 cm x 10 cm

CITROENTJE DE VOORSTE

Iedereen kent en houdt van een sleutelbloem. Het is een geliefde lentebloeier die ons toelacht vanuit tuinen, heggen, bossen en akkerranden – vrijwel overal! Dit is een van de sjiekere soorten sleutelbloemen, zoals je kunt zien aan het citruskleurige hart van de bloemen. De sleutelbloem is één van de eerste bloemen die het voorjaar begroeten. Een geweldige manier om je winterbedden op te pimpen.

***Primula veris* 'Lime with Orange'**

Alle primula's zijn geweldig voor bestuivers. Plant in borders, potten of bakken. Vermeerder ze uit zaad. **H x B** 20 cm x 10 cm

KNIKKENDE KENNISSEN

Het vroege voorjaar zou niet hetzelfde zijn zonder helleborussen. Ze zijn er in allerlei kleuren, van dit bleke en breekbare roze tot spierwit en diep paars. De bloemen hangen een beetje, dus probeer ze waar mogelijk hoog te planten, zodat je ze in de ogen kunt kijken. Plant er ook zoveel als je kunt, want dit is een van die situaties waarin overdaad nooit schaadt!

Helleborus x hybridus

Knip de bladeren in het vroege voorjaar terug, anders bedekken ze de opkomende bloemen.

H x B 35 cm x 35 cm

DISCO INFERNO

Als deze plant een liedje was, dan zou het ongetwijfeld een kneiter zijn. Niet bescheiden of kabbelend, maar luid, ruig en allesoverheersend. Zo'n liedje dat iedereen (zelfs de alleroudsten) de dansvloer op krijgt, met het soort bewegingen waar je minstens de komende week rugklachten van hebt. Kom maar op met al dat oranje, de winter heeft lang genoeg geduurd.

Fritillaria imperialis 'Rubra'

Plant de bollen van keizerskroon in de herfst in de zon of halfschaduw. Hij doet het goed in elke grond met goede drainage. Niet voor de pluktuin, want de bloemen stinken nogal!

H x B 70 cm x 20 cm

GOED TE PRUIMEN

Deze kers heeft twee gezichten: in bloei is het een van de mooiste aanblikken die je je kunt voorstellen. Puur hagelwitte bloesems op bladloze takken tegen een azuurblauwe hemel is iets om naar uit te kijken. Maar sommige variëteiten hebben echter zo'n donker loof dat een beetje treurig kan zijn. Deze komen het best tot hun recht in gezelschap van andere bomen met lichte, groene of goudkleurige bladeren.

Prunus cerasifera

De kersenpruim produceert eetbare vruchten na warme zomers. Hij kan worden vermeerderd uit vroege zomerstekken. Kan ook als haag worden geknipt. **H x B** 10 m x 8 m

LILA DI LADI LO

Stel je een dag voor waarop alles tegen zat: de treinen waren te laat, je boterham viel met de belegde kant op de grond, de hond was ziek, de kinderen hadden (weer) luis en de slakken hadden al je zojuist ontkiemde zaailingen bezocht. Dan kom je binnen en daar staat, in een perfecte vaas, een bos van deze anemonen en alle zorgen smelten als sneeuw voor de zon.

Anemone coronaria 'Sylphide'

Plant knollen in de herfst na 24 uur weken (want gedroogde bollen hebben wat stevigheid nodig om op gang te komen). Heeft goede afwatering nodig.

H x B 30 cm x 25 cm

The Full Monty

Dieren zijn een natuurlijk onderdeel van onze tuinen. Gedierte of 'ongedierte'; de lusten zijn altijd groter dan de lasten, meent **Monty**.

Een van mijn ergernissen is het gebruik van het woord 'ongedierte' om te verwijzen naar schepseltjes die niet netjes gehoorzamen aan een of ander tuinbouwschema. Het is ergerlijk omdat het een bredere blik op de wereld belemmert.

We delen onze tuinen met veel andere dieren. Sommige dingen die we doen, zoals massa's zachte, sappige planten kweken die er van nature niet groeien, moedigen bepaalde dieren aan om daar gebruik van te maken en toe te happen. Denk aan slakken en hosta's. Andere activiteiten houden dieren op afstand of vernietigen ze zelfs, doordat we hun habitat of voedsel wegnemen. Overdadige netheid en chemische middeltjes zijn op dat gebied grote boosdoeners.

Aan de andere kant delen we onze tuinen maar wat graag met huisdieren die planten vertrappen, potten breken, op het gazon poepen en borders uitgraven. Gedierte of ongedierte? Soms ontlopen ze elkaar niet veel.

In de tv-uitzendingen van *Gardeners' World* hebben we altijd alleen Nigel, Nell en Patti laten zien, maar er zijn altijd zeker nog twee honden die net zo'n belangrijke gezinsleden zijn en de

“We delen onze tuinen graag met huisdieren die planten vertrappen en op het gazon poepen.”

tuin als hun domein zien. Mijn twee zoons wonen in de buurt en ook zij hebben honden. Wanneer zij op bezoek zijn, heeft de tuin tot wel zeven galopperende viervoeters te verwerken.

De hond die de minste schade opleverde was Nigel, maar het vreemde van Nigel was dat ik me niet kan herinneren dat hij ooit iets deed wat niet mocht. Hij stal nooit, was al vanaf het begin zindelijk en de eenvoudigst te trainen hond die ik ooit heb gehad. Je kon een stuk vlees op neushoogte een uur lang op de keukentafel laten liggen en hij bewaakte het slechts.

Natuurlijk was dat deels omdat hij uiteraard een heilige was, en deels omdat hij niet aanwezig was op de dag dat hondenbreinen werden uitgedeeld. Geen hond was ooit liever of meer geliefd en geen hond ging makkelijker om met bepaalde eisen van de tv-opnamen, waarvoor hij griezelig veel talent had. Maar op alle andere gebieden zijn weinig honden onnozeler geweest.

Met afstand het slimste dier in het huishouden momenteel is Patti. Ze is klein van stuk maar met een goed stel hersenen. Mijn zoon heeft een herdershond genaamd Meg die belachelijk slim en briljant is met schapen, maar sociaal onhandig is en erg nerveus. Patti weet echter alles en windt iedereen om haar poot, ondanks dat ze altijd de kleinste is. Nell is prachtig en gehoorzaam – maar erg geniepig en een echte dief.

Sarah maakte onlangs wat kaasscones en legde ze alle vijftien op een rek om af te koelen. Nell was in diepe slaap bij de oven. Twee minuten later kwam ze terug in de keuken en waren er nog maar veertien. Nell was nog steeds in diepe slaap, maar er lagen een paar kruimels op de vloer en haar schuld bewust zwiepende staart verraadden haar. Het is niet haar schuld. Ze kan het net zo min weerstaan als een slak je hosta's.

Het zijn niet alleen honden. We hebben ook kippen (en ooit ook ganzen, parelhoenders en eenden). Momenteel zijn ze wegens de vogelgriep opgehoekt in een gesloten ren, maar als ze de kans krijgen stuiven ze alle kanten op in de tuin. Hun schade is tweeledig. Als ze een rijtje sla vinden, is het binnen enkele minuten aan stukken gereten. Maar ze graven ook door de mulch en verspreiden die wijd en zijd, terwijl ze zoeken naar sappige larven. Kippen zijn niet snugger, maar slim genoeg om zich niet te laten vangen – en ze kennen het verschil tussen een handje graan waarmee je ze 's ochtends poogt terug te lokken naar de ren, en het handje graan dat ze elke middag krijgen. Dan komen ze zo snel hun kippenpootjes ze kunnen dragen terug.

Een paar jaar geleden hadden we in de boomgaard vier schattige biggetjes. Maar ze werden groter en deden wat varkens doen: alles omwoelen op zoek naar lekkernijen onder de grond. Ze waren zelfs de reden om bedden in de boomgaard te maken, want het gras herstelde nooit meer van hun verwoesting. Misschien blijkt straks dat de tuin volledig ontwikkeld is rond het vandalisme van huisdieren, met paden door het gras van rennende honden en bestrating tegen het gegraaf van kippen. Echt waar, luizen en rupsen zijn voor mij slechts kleine problemen ...

Monty

'Bressingham Ruby'

Helder robijnrood winterblad wordt gevolgd door roze-rode bloemen.

Hoogte x Breedte 30 cm x 70 cm

'Pink Dragonfly'

Smalle, wijnrode bladeren in de winter en in het voorjaar opvallende, donker-roze bloemen. **H x B** 35 cm x 70 cm

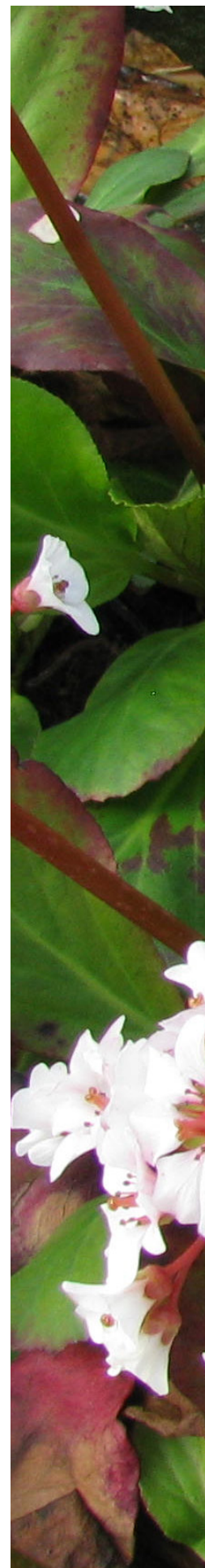
'Morgenröte'

Kleine, donkergroene bladeren en roze bloemen, met een tweede bloei in de zomer. **H x B** 40 cm x 70 cm

'Wintermärchen'

Mooiblijvende, rode winterbladeren worden gevolgd door elegante trossen roze bloemen. **H x B** 35 cm x 70 cm

Bergenia's

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bladkleur in de winter												
Bloei												

'Silberlicht'

Witte bloemen die later verkleuren naar roze uit een purperen hart.

H x B 35 cm x 50 cm

Topkeuze

Bergenia

Je kweekt deze vaste planten voor hun levendige winterbladeren en rijke voorjaarsbloei.

Wat heb je liever in de tuin: olifanten of varkens? Klinkt niet echt als een keuze, toch? Maar als je *Bergenia's* plant, krijg je beide. Dit is waarom.

In sommige landen is 'olifantsoren' de algemene naam voor *Bergenia's*. Niet dat hun bladeren 2 meter hoog en anderhalve meter breed zijn. Of grijs gekleurd, want als dat zo was, zouden we ze niet willen. De Nederlandse naam is schoenlap-persplant en wie wil er nou niet iemand in de tuin hebben die zorgt voor glimmend schoeisel?

Ook zijn sommigen van mening dat *Bergenia's* klinken als varkens. Dit zou zijn oorsprong vinden in het idee dat als je twee leerachtige bladeren van de *Bergenia* tegen elkaar wrijft, of een blad tussen duim en wijsvinger wrijft, je een piep hoort zoals varkens die maken.

Om deze theorie in de praktijk te testen wreven wij twee bladeren van de variëteit 'Eric Smith' tegen elkaar, en wat blijkt? Beide methoden geven een piep, maar de duim-en-vinger techniek is makkelijker.

Piepend of niet, het allerbelangrijkste om over de *Bergenia* te onthouden is dat de meeste van deze groenblijvende vaste planten overvloedige lentebloemen in rood, roze of wit hebben, een indrukwekkende bodembedekker zijn en dat veel van deze planten spectaculaire karmozijnrode of rode winterbladeren hebben. En als je ze combineert met sneeuwkllokjes leveren ze een prachtig tafereel op.

■ **Standplaats** Plant *Bergenia's* in de zon, halfschaduw of schaduw in goed afwaterende grond. Ze bloeien allemaal het rijkst en de bladeren zijn op hun kleurrijkst als ze vrij staan.

■ **Planten** Schep de grond goed om met een tuinvork om deze klaar te maken voor het planten, en voeg een beetje grit toe voor extra drainage als je zware grond hebt. Druk aan en geef goed water.

■ **Verzorging** Verwijder afstervende bladeren als ze zwart worden en ruim afgevallen bladeren op. Geef jaarlijks in het najaar een mulch met organisch materiaal. Wanneer de kluiten in het midden kaler beginnen te worden, graaf de planten dan uit en deel ze.

Bijenportret

De grote zijdebij

De grote zijdebij is een van de negen soorten zijdebijen die in Nederland voorkomen. Ze hebben hun Nederlandse naam te danken aan het feit dat ze hun broedcellen bekleden met een polyester weefsel uit hun kaakklier. Dat weefsel lijkt op zijde.

Deze forse bij is de vroegst vliegende soort. De mannetjes zijn zo'n 11-15 mm groot. Het is een wollig behaarde bij met een wat donker achterlijf zonder duidelijke bandjes of strepen. In Nederland kun je haar vinden op opgespotten

terreinen, in mergelgroeven, zandafgravingen, duingebieden, stuifzand- en ook in stedelijke gebieden.

De grote zijdebij vliegt van maart tot mei met een piek in april. De mannetjes patrouilleren massaal over de nestplaatsen waar vrouwtjes uit de grond komen kruipen. Het vrouwtje paart één keer. Soms worden verse vrouwtjes zelfs door de mannetjes tegemoet gegraven. Deze bij graaft haar nest in zanderige grond, vaak in grote groepen. Er zijn soms wel dertig nesten te

vinden op een vierkante meter grond. Het nest bestaat uit een hoofdgang met enkele zijgangetjes en deze eindigen in (maximaal zes) broedcellen die afgedekt worden met een flinterdun en waterdicht, zijdeachtig laagje. De vrouwtjes maken dit met behulp van hun kaakklieren en de zogenaamde Dufour-klier in hun achterlijf.

De eitjes doen er een week of vijf over om uit te komen. De uitgekomen larven voeden zich met een vrij vloeibaar mengsel van nectar en stuifmeel.

Red de bij

Leer hoe je zorgt voor voldoende nestelgelegenheid in je tuin voor wilde bijen zoals de zijdebij.

Gratis e-book

Download het gratis e-boek *Nestelgelegenheid voor wilde bijen* van bijenstichting.nl/nestelgelegenheid.

Tips van de Bijenstichting

Bijen en tuinen

De grote zijdebij kun je op veel verschillende planten vinden, maar de wilg (boswilg, grauwe wilg en schietwilg) is duidelijk favoriet. Verder zijn vrouwtjes ook gezien op paardenbloemen. Het nest ligt soms ver weg van het foerageergebied – de plek waar de bij haar voedsel zoekt.

Tuintip

Wilgen kun je goed snoeien om knotbomen van te maken. Het is belangrijk om nooit alle wilgen tegelijk te snoeien, maar

de struiken en/of bomen te verdelen in drie delen en elk jaar 1/3 te snoeien. De wilg bloeit namelijk op één- en tweejarig hout. Als je alles ineens snoeit, ontnem je in het voorjaar erna de bijen het voedsel!

Wist je dat 70% van de bijensoorten, waaronder zijdebijen, onder de grond nestelen? Wil je weten hoe je deze bijen kunt helpen qua nestelgelegenheid, download dan het gratis e-boek van de Bijenstichting op bijenstichting.nl/nestelgelegenheid.

Het nest bestaat uit een hoofdgang met enkele zijgangetjes.

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemenborders. Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

www.bijenstichting.nl

Tuingast van de maand

Het is wellicht wat cliché om te zeggen dat maart zijn staart roert, maar in tijden van klimaatverandering zwiept die staart soms harder dan ooit. Veel vogels beginnen aan hun nesten, maar het is steeds weer de vraag of ze op het moment dat de jongen uit het ei kruipen wel genoeg voedsel kunnen vinden, zoals rupsen. Padden en kikkers trekken naar of zijn aanbeland in hun vijvers om te paren, terwijl bijen, vlinders, zweefvliegen en allerlei ongewervelden hun voordeel doen met mild weer en zich laven aan de eerste bloemen. Als het koud is, geef de vogels dan extra voedsel. Bewater planten bij droogte zodat ze insecten blijven ondersteunen. En zet een schotel modder neer voor rosse metselbijen. Met kleine gebaren help je veel dieren enorm!

Dit kun je tegenkomen Winterkoning, *Troglodytes troglodytes*

Dit kleine, bruine vogeltje heeft veel te melden. Hij valt vaak niet op in onze tuinen, omdat hij vaak wat rondhuppelt in de ondergroei, op zoek naar insecten en spinnetjes om te eten. Maar je hoort hem voor je hem ziet. Door zijn luide, lange trillers lijkt hij veel groter dan hij is.

Winterkoninkjes broeden meestal pas vanaf half april, maar ze zitten in maart niet stil. Deze vogeltjes zijn polygaam. De mannetjes maken meerdere nesten en laten dan een vrouwtje een nestje kiezen. Zij maakt er vervolgens met mos, bladeren en veren een knus, warm plekje van. En terwijl zij zit te broeden, nodigt het mannetje alweer een andere dame uit om een van zijn overgebleven nestjes te bewonen.

Tijdens een broedseizoen onderhoudt een mannetje tot wel vier actieve nesten tegelijk. Vrouwtjes leggen tot negen eitjes en de kuikens worden door beide ouders

Luister naar de roep van bosuilen.

gevoed op een dieet van rupsen en andere kleine ongewervelden. Na twintig dagen vliegen de jongen uit.

Kijk ook uit naar ...

■ Kikkers in vijvers houden een groot paarfestijn, waarna de dames hun kikkerdril afzetten. Kikkervisjes komen bij mild weer al na een week uit het ei.

■ Bosuilen vormen nu ook paren. Luister naar de spookachtige 'hoe hoeeee-roep van meneer bosuil, beantwoord door het luide 'kee-wik' van de vrouw.

■ Een van de ultieme lentegeluiden is de roep van de tiftjaf. Hij klinkt zoals zijn naam.

*“ Door zijn luide, lange
trillers lijkt de winterkoning
veel groter dan hij is. ”*

Vers uit de tuin

In **Rekha's** volkstuin is het deze maand alle hens aan dek. Ze zaait zaden, plant zaailingen en laat zien hoe je snijbiet kweekt en verwerkt in een heerlijke, stevige maaltijd.

Het voelt alsof iemand een vuurtje onder me heeft aangestoken. En net als de kokende pan pasta voor mijn recept op de pagina hiernaast, borrel ik van enthousiasme. Ik pendel tussen het schuurtje en de kas. Deze maand jongleer ik vol overgave met zaadbakjes, en als ik even niets zaai of zaailingen verspeen, dan zeef ik bladaarde om te verwerken in compost.

Er lijkt deze maand geen einde te komen aan taken, maar ik zou deze hectiek niet willen missen. Het is te lang rustig geweest in mijn moestuin en hij smeekt me om weer naar buiten te gaan.

Begin vier tot zes weken voor het uitplanten met het voorkiemen van pootaardappelen.

Nu het langer licht wordt, warmt de lentezon de grond op – en dat betekent dat het tijd is om het

perceel voor te bereiden. Nadat ik vorige maand de groenbemers heb ondergegraven, kan ik nu mijn erwtenzaailingen uitplanten. Dan gaan de eerste vroege pootaardappelen eruit en wordt de grond eromheen bedekt met vliesdoek om de warmte vast te houden. Last but not least zijn de uienzaailingen die ik in de winter ben begonnen ook klaar om uitgeplant te worden.

O, wat voelt het goed om na de lange wintermaanden mijn lentestappen weer te zetten. Terwijl ik proost (met thee) met mijn volkstuinburen, zeggen we: "Laat het groeiseizoen beginnen".

Zo kweek ik snijbiet

Kleurrijke 'Rainbow'-snijbiet is een goed gewas voor het koude seizoen, maar het is eigenlijk mijn favoriete groente voor het hele jaar. Op mijn perceel vind je het vrolijk groeiend in de zomerzon of weggestopt in de kas in de winter en het voorjaar. In deze tijd van het jaar voorzien slechts een paar potplanten mijn gezin van de broodnodige voedingsstoffen.

Voordat ik een paar stengels afknip, heb ik al vers zaad gezaaid in de kas om de oogst op gang te houden. Als deze nieuwe zaailingen de komende zes weken sterker worden, zwaai ik de laatste vorst in mei uit en plant ze uit. Ik neem altijd een strikte plantruimte van minstens 20 cm in acht. Dit zorgt niet alleen voor een goede luchtstroom, maar vermindert ook het risico dat vraatzuchtige bladmineerders van blad naar blad trekken wanneer planten te dicht op elkaar staan. Voor het planten heb ik de grond

voorbereid en voorzien van voldoende zelfgemaakte compost voor goede vochtrijke grond. Ik blijf wekelijks gieten en geef extra water als er warm en droog weer wordt verwacht.

De zaden van mijn huidige oogst uit de kas zijn begonnen in de koelere dagen van september. Buiten genoten deze jonge planten van de herfstwarmte, voordat ze naar binnen werden verplaatst om ze te beschermen tegen de kou en de vorst.

PROBEER OOK

Als ik slechts één ras zou mogen kweken, zou dat het aloude 'Fordhook Giant' uit 1920 zijn. Die heeft aantrekkelijke en smakelijke brede, witte stengels die contrasteren met heerlijk donkergroene blad. Dit jaar kijk ik er ook naar uit om het erfgoedras 'Arancia' te proberen, dat smakelijke, levendig geeloranje stengels en glanzend groene bladeren op moet leveren.

BOVEN Rekha plant na de laatste vorst in mei snijbietzaailingen uit. **RECHTS** 'Rainbow'-snijbiet produceert het hele jaar door blad.

TIP

Spit een mengsel van stro en zelfgemaakte compost door de grond voordat je snijbiet plant. Het stro helpt vocht vast te houden rond de wortels, wat nuttig is bij warm weer.

Snijbiet & gevulde harissa-pasta

Een heerlijke combinatie van pittige pasta en groenten.

VOOR 4 PERSONEN

- 200 g pastaschelpen
- 200 g snijbiet (alleen de bladeren), gestoomd en fijngehakt
- 400 g ricotta
- 2 el harissa
- 2 teentjes knoflook, geplet
- 200 g mozzarella
- 250 ml zelfgemaakte of kant-en-klare pastasaus

BEREIDING

- 1** Kook de pastaschelpen beetgaar, laat ze uitlekken en afkoelen.
- 2** Meng de snijbiet, ricotta, harissa en knoflook tot een mengsel in een kom. Breng op smaak met zout en peper.
- 3** Doe het mengsel in een spuitzak en vul de schelpen. Vullen met een theelepel werkt ook.
- 4** Verwarm de oven tot 200 °C. Schep de pastasaus op de bodem van een ovenschaal en leg de gevulde schelpen erop. Dek af met folie en bak gedurende 20 minuten.
- 5** Verwijder de folie, verdeel de mozzarella in stukjes en strooi over de pasta. Bak nog 10-15 minuten tot de kaas gesmolten is en een goudkleurig korstje heeft gevormd.
- 6** Haal uit de oven. Laat 10 minuten rusten en serveer met rucola.

Te doen in de moestuin in **maart**

ZAAIEN

- **Wortelzaad.** Zaai buiten in ondiepe rijen. Zaai tegelijkertijd om en om zaden van lente-ui. Wanneer eind voorjaar de scherpe lente-uien rijpen, zal de geur voorkomen dat de wortelvlieg eitjes legt.
- **Radijszaad.** Blijf korte rijen zaden om de twee weken rechtstreeks zaaien voor een gestage oogst gedurende het hele voorjaar.
- **Tomatenzaden.** Het zaaiseizoen voor tomaten is bijna ten einde. Met het opwarmen van het lenteweer zullen de zaden binnen enkele dagen ontkiemen en zijn de vruchten in de nazomer klaar om van te genieten.

OOGSTEN

- **Trek** voorzichtig een paar voorgetrokken rabarberstelen per kroon. Trek alleen de stelen die makkelijk loskomen en verwijder de giftige bladeren.
- **Oogst** de laatste blaadjes boerenkool. Als de grond opwarmt, produceren de planten bloemen.

KLUSJES

- **Keer** de inhoud van compostbakken om om deze te beluchten. Voeg water toe als de compost droog aanvoelt om de vochtigheid te verbeteren.
- **Deel** vaste kruiden zoals bieslook en munt die in potten groeien, zodat de wortels zich niet aan de pot hechten.
- **Nijp** uiteinden van overwinterende tuinboonplanten tegen aanvallen van zwarte bonenluis.
- **Hang** fruitmottenvallen aan appelbomen tegen parende motten.

VOLGENDE MAAND Rekha teelt makkelijk te kweken bieslook voor een heerlijk familierecept.

Voedsel voor jezelf en de planeet

Anders gaan kweken – en eten – is niet alleen gezond voor de planeet, maar ook voor ons. En iets lekkers kweken kunnen we allemaal, of het nu op een vensterbank is of in een moestuin.

Met alle zorgen over de klimaatverandering en voedselzekerheid draagt zelfs een klein beetje voedsel thuis verbouwen al bij aan een groenere, meer rooskleurige toekomst. Hoe klein of groot onze (moes-)tuinen, terrassen of vensterbanken ook zijn, het kan voor onszelf, ons eten en onze planeet een groot verschil maken als we onze gewassen natuurvriendelijk verzorgen. Maar het is niet altijd makkelijk te zien wat het effect is van onze voeding. Tim Lang, deskundige op het gebied van voedselbeleid, legt uit hoe dit zit.

Tim meent dat beleidsmakers het effect van voedselconsumptie op de klimaatverandering bagatelliseren. "Het bewijs voor de klimaatverandering (of de opwarming van de aarde) stapelt zich al dertig jaar op", zegt hij. "Het wordt genegeerd of gebagatelliseerd alsof een denkbeeldig 'iemand' de boel wel zal komen repareren.

“Je zelfgekweekte wortelen zien er misschien wat knobbelig uit, maar ze zitten niet in plastic.”

Maar die 'iemand' komt niet. We moeten het zelf doen. Het is tijd om de mouwen op te stropen – schuif je angst opzij en zet je emotionele, intellectuele en praktische energie in om je steentje bij te dragen door nu anders te gaan eten.

Voedsel uit de winkel is vrijwel zeker grootschalig geproduceerd. Het is minder vers, vaker verpakt en gaat veelal gepaard met verborgen afval. Contracten met supermarkten dwingen kwekers tot een te grote productie. Zelf kweken wat je kunt, is altijd beter dan groenten kopen in de winkel. Voedselsystemen zijn

ILLUSTRATIE: EDIN BROKENS HAW

verantwoordelijk voor 70 procent van al het waterverbruik, 26 procent van de broeikasgassen, het meeste verlies van biodiversiteit en ze zorgen voor de meeste banen ter wereld. De bewijzen zijn zo gigantisch dat beleidsmakers er bijna verblind door raken."

Je zelfgekte wortelen zien er misschien wat knobbelig uit, maar ze zitten niet in plastic en zijn niet vervoerd door het hele land (of verder) of gebombardeerd met chemicaliën voor ze op je bord terechtkomen. Dichter bij huis gekweekte groente en fruit levert aanzienlijk minder afval op – om er nog maar van te zwijgen dat vers geoogst voedsel veel beter smaakt en gezonder is. Een aardbei uit de supermarkt in de winter haalt het toch nooit bij een aardbei bomvol

smaak die je op een zomerse dag rechtstreeks van de plant eet?

Meer rekening houden met de natuur heeft allerlei voordelen, vooral als je bedenkt dat in 120 jaar 85 procent van alle inheemse planten- en diersoorten in Nederland verloren is gegaan. Zoals Tim Lang vraagt: "Lok je bijen of dood je ze? Stimuleer je diversiteit of beperk je die? Biologisch tuinieren is niet langer iets voor excentriekelingen of de elite."

In het VK bestaat een gebied zo groot als Norfolk (een half miljoen hectare) uit tuinen. Dat is een heleboel grond om deze achteruitgang te helpen keren. En zoals Tim uitlegt: "Tuinieren met groenten, en niet alleen bloemen, is ongelooflijk belangrijk. Een moestuin is prachtig. Daarmee zeg je dat je jezelf en je relatie met de aarde serieus neemt."

Eet meer planten!

Moestuiniëren kan een overvloedige groente- en fruitoogst opleveren. Maar volgens Tim Lang is dat niet erg: hoe meer groenten we eten, hoe beter:

"Ons voedsel is verantwoordelijk voor 26 procent van door de mens veroorzaakte broeikasgassen en de helft daarvan wordt door dierlijke producten veroorzaakt. Ik veroordeel dierlijke producten niet, maar de balans is zoek.

Het doel is: 'minder maar kwalitatief beter' vlees en 'meer en beter' als het om

planten gaat. Minder landbouw en meer tuinbouw, al maakt de manier van kweken ook een verschil.

Een boomgaard of moestuin vol met pesticiden is funest. Maar als het insectenleven in de bodem en de lucht worden verbeterd, is dat een goede ontwikkeling, en daar kiezen we voor."

Kweek dit jaar eens wat nieuws

Nu het klimaat verandert, is wat eerder werkte niet vanzelfsprekend meer. Het is dus tijd om meer gewassen te kweken, zodat we erachter komen welke het 't beste doen, ongeacht het weer. Experimenteren is leuk en kan de biodiversiteit van je moestuin verbeteren. Waar tomaten buiten niet willen groeien, kun je tomatillo's proberen. Oude variëteiten hebben misschien kwaliteiten die veel moderne planten niet hebben. Zo is de komkommer 'Crystal Lemon' bestand tegen droogte en kou en lijkt hij er wel bij te varen als je hem verwaarloost. Hier zijn nog wat alternatieven die je kunt proberen:

- **Romanesco** in plaats van **bloemkool**.
- **Paarse spruitbroccoli** in plaats van gewone **broccoli** (hij groeit door als je hem een paar jaar in de grond laat zitten).
- **Amarant** in plaats van **spinazie**.
- **Cichorei** en **andijvie** naast **bladsla**.

De komkommer 'Crystal Lemon' doet het goed buiten en geeft een rijke oogst.

Kastomaten hebben een enorme ecologische voetafdruk, dus kweek ze dit jaar zelf, kook ze en vries tomatensaus in.

DRAAG JE STEENTJE BIJ

Alle tuiniers kunnen zelf groente en fruit kweken, van potten met kruiden op de vensterbank – zodat je geen plantjes uit de supermarkt meer hoeft te kopen – tot een echte moestuin waaruit je het hele jaar oogst. Maar niet alleen wat je kweekt maakt uit, het gaat er ook om hoe je dat doet. Zelfs als je een ervaren moestuinier bent, zijn er altijd wel nieuwe variëteiten om uit te proberen en die kunnen je helpen om zonder bestrijdingsmiddelen problemen aan te pakken of een grotere oogst te krijgen. Op onze website vind je nog veel meer tips om je groente en fruit groener te kweken, ongeacht je ervaring.

www.gardenersworldmagazine.nl/groene-school/moestuin/

EEN GROENERE MOESTUIN

Een beter milieu begint in een productieve tuin. Deze eenvoudige tips voor het verbouwen van groente en fruit op je eigen kleine stukje aarde helpen bij het beschermen van de planeet.

Zaai je eigen groente

Verminder de hoeveelheid plastic afval (en het aantal voedselkilometers) door thuis in plasticvrije of herbruikbare potten te zaaien. Gebruik turf-vrije potgrond en geen chemicaliën of pesticiden. Als je zaait, weet je precies welke variëteit je kweekt, wat met name belangrijk is als je later zaad wilt oogsten.

TIP Van gerecycled materiaal zoals oude ramen kun je een koude kas maken, waarin planten kunnen afharderen voordat je ze later in het voorjaar uitplant.

Bewaar je zaden

Eigen zaden zijn beter aangepast aan jouw groeiomstandigheden en kunnen mogelijk ook meer hebben. Planten laten bloeien om er zaad van te oogsten biedt ook kostbaar voedsel aan bestuivers en habitats aan dieren. Zaad bewaren geeft je ook de kans om droogte- en koudebestendige planten verder te kweken.

TIP De makkelijkste gewassen om zaad van te oogsten zijn onder meer: erwten, sperziebonen, sla, rucola, koriander, radijzen, tomaten en chilipepers.

Tuinier zonder chemicaliën

Onkruidverdelgers doen hun werk tegen onkruid en ongedierte, maar zijn schadelijk. Probeer in plaats daarvan natuurlijke oplossingen. Maak een vijver voor kikkers, padden en watersalamanders, die slakken en rupsen eten. Creëer rommelige hoekjes met wilde bloemen en brandnetels voor lieveheersbeestjes, gaasvliegen en andere luizeneters.

TIP Kweek groenten en fruit niet apart, maar tussen andere planten – zo kost het ongedierte meer moeite om te vinden wat het zoekt.

Kweek vaste gewassen

Die hebben diepere wortelstructuren en zijn dus beter bestand tegen slecht weer. Ze kunnen ook zorgen dat de grond in je tuin water effectiever opneemt en gebruikt.

TIP Kies rabarber, aardperen, zacht fruit en meerjarige boerenkool. Onder de juiste omstandigheden doen kruiden zoals rozemarijn, tijm, munt, bieslook en salie het goed in de vollegrond.

Wees wijs met water

Pas het watergebruik in je (moes)tuin verstandig toe. Je hebt nu nog tijd om je bodem te mulchen met organisch materiaal om meer regenwater vast te houden. Kweek droogtebestendige groenten zoals snijbiet, kardoent, wortelen en rode bieten.

TIP Vang regenwater op in tonnen en geef je gewassen tijdens de zomermaanden verstandig water, zodat het optimaal gebruikt en niet verspilld wordt. Je kunt het best 's ochtends vroeg of later op de dag water geven.

Bescherm de bodem en spit niet

Spitten verstoort de structuur van de bodem, waardoor die kwetsbaarder is voor de elementen (regen in de winter en warmte in de zomer). Bovendien komt er koolstof vrij als je spit. Als je de grond niet omspit, houdt deze de koolstof dus vast. Verstoort de bodem niet en geef hem elk voorjaar een mulch van tuincompost.

TIP Bescherm kale grond tijdens de wintermaanden met groenbemesters of door er karton of zelfs vitrages op te leggen.

Recycle een bak

Gerecyclede plantenbakken zien er leuk en origineel uit, en zijn net zo geschikt om fruit en groente in te kweken als in bakken uit het tuincentrum. Houd er rekening mee waar de bak van gemaakt is – poreus materiaal heeft binnenbekleding nodig, terwijl metaal slecht isoleert en je er dus het beste snelgroeiende zomergewassen in kunt zetten. Planten hebben een goede drainage nodig, dus maak gaten onderin de bak en zet hem op voetjes, zodat het water goed kan weglopen.

Recyclen, herstellen, hergebruiken

Zorg dat je gereedschap langer meegaat. Oude plastic potten kun je bijvoorbeeld vaak nog jarenlang gebruiken en afvalmateriaal kun je hergebruiken als plantenbakken.

TIP Een van de beste klimaatvriendelijke dingen die je kunt doen, is compost maken van planten die je weggooit. Zo maak je van keukenafval en snoeiwerk waardevol voedsel voor de bodem.

Maak contact

Praat met andere tuiniers en wissel ideeën uit. We zitten allemaal in hetzelfde schuitje. Er zijn talloze tuinclubs en -verenigingen te vinden in Nederland en België. Mocht er geen bij jou in de buurt zitten, dan kun je zelfs overwegen om er zelf een op te richten.

TIP Je aansluiten bij een plaatselijke tuinvereniging, zadenbibliotheek of een volkstuin is een prima manier om erachter te komen welke planten het in jouw omgeving goed (of juist niet) doen.

1 Vul de bak met (turfvrije) potgrond. Voor zuring, lievevrouwebedstro, goudsbloem, basilicum en *Pelargonium* 'Attar of Roses', die we hier hebben gebruikt, is universele potgrond prima, maar voor fruitbomen en -heesters kun je het beste kiezen voor een potgrond met meer voeding.

2 Als je verschillende soorten planten bij elkaar zet, kies dan planten die ongeveer dezelfde omstandigheden nodig hebben. Dan kun je de bak op de voor alle planten beste plek zetten en is water geven makkelijker.

3 Geef royaal water na het planten. Check daarna of de potgrond vochtig genoeg is door diep in de aarde te voelen en niet alleen maar naar de bovenlaag te kijken. De planten blijven productief als je ze regelmatig vloeibare organische mest geeft.

FOTO'S: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE; NICK SMITH ILLUSTRATIES: ELIN BROKENSHAW

In de komende edities over dit onderwerp:

- **APRIL Ontwerpen voor het leven** Geen enkele ruimte is te klein voor een groenere aanpak.
- **MEI Minder pesticiden** Ontdek wat je in plaats van pesticiden kunt gebruiken.
- **En verder ...** Manieren om meer wildleven te steunen, je bodem te verbeteren, betere compost te maken, te zorgen voor minder afval, turf en plastic, en bomen de ruimte te geven die zij (en jij) verdienen.

GROENE SCHOOL

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

37

Deze maand

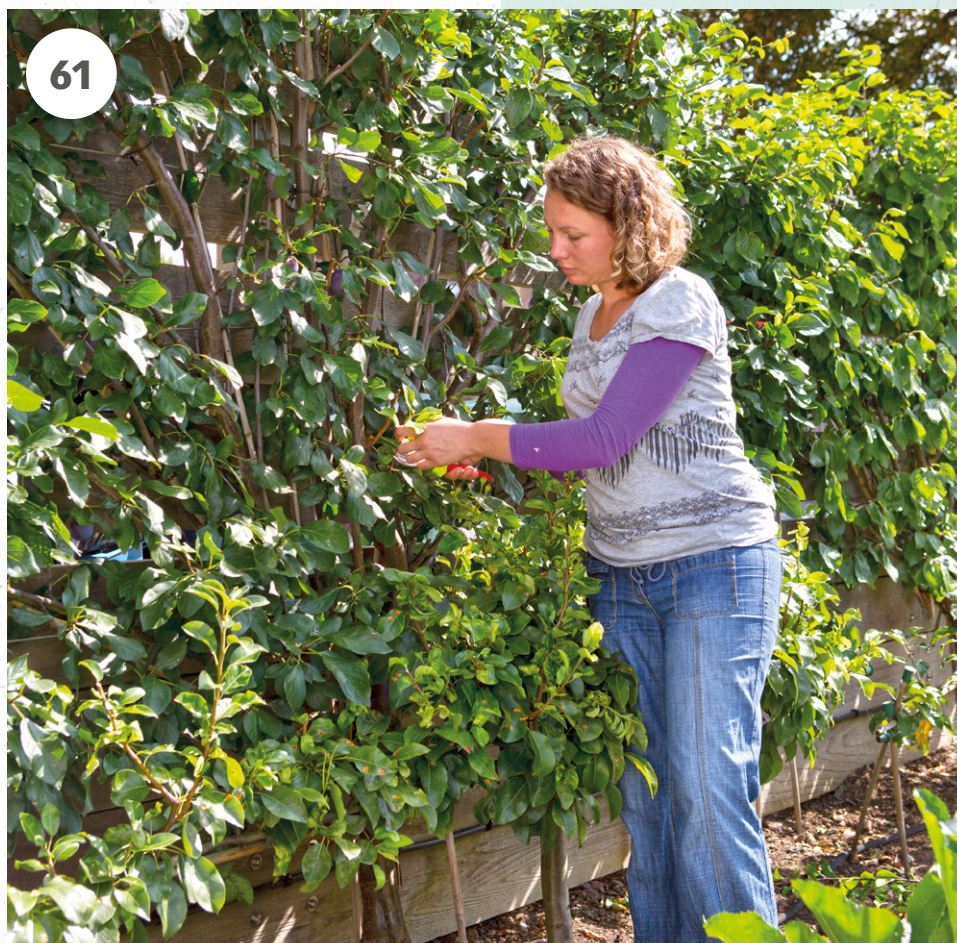
- 32 Waar zijn alle bestuivers gebleven?**
Monty vertelt wat we kunnen doen om bestuivers te helpen.
- 37 Kweekgids**
Twaalf pagina's vol tips en instructies voor zaaien en planten.
- 50 Masterclass voorjaarssnoei**
Deskundig snoeiadvies voor een volop groeiend en bloeiend jaar.
- 56 Waar moet ik beginnen? Deel 7**
Alan vertelt je hoe je eetbare en sierplanten combineert.
- 61 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

50

56

61

“De alarmbellen moeten bij ons allemaal afgaan, want de aantallen bestuivers zijn gevaarlijk laag en dalen nog steeds.”

FOTO: JASON HERRICK

In plaats van keurig gemaaid gras heeft Monty in de boomgaard een weelderige bloemenweide gemaakt, die voedsel en habitats biedt aan allerlei bestuivers.

Waar zijn alle bestuivers gebleven?

Overal neemt het aantal bestuivers af. **Monty** vertelt waarom we deze crisis dringend moeten aanpakken en wat we kunnen doen, zelfs in de kleinste tuin.

Ik ben opgegroeid in de schaduw van de Tweede Wereldoorlog. Mijn vader, die zes jaar lang elke dag vocht, in Duinkerken werd opgeblazen, zich bij de commando's aansloot en eindigde in de Birmaanse jungle, sprak er zoals zoveel veteranen nooit over. Maar hij leed aan ernstige depressies en woedeaanvallen en alleen als hij met andere veteranen was, leek hij echt vrede met de wereld te hebben.

Tien jaar nadat hij uit de jungle kwam, werd ik geboren. Ik kreeg striphelden en films met de paplepel ingegoten, en de eeuwige mythe van het dappere Engeland dat soeverein standhield tegen de laaghartige mof. Maar soms klonken er liedjes op de radio die de kamer vulden met een zo diep verdriet, dat zelfs ik als klein kind voelde hoe mijn ouders hun emoties maar met moeite konden bedwingen. De stem van Kathleen Ferrier raakte altijd een snaar, maar ik herinner me vooral dat een glimp van diep, ontroostbaar leed zichtbaar werd als Marlene Dietrich *Where Have All The Flowers Gone?* zong.

Mijn ouders liggen inmiddels al lang op het kerkhof. Er is bijna niemand meer die zich de oorlog herinnert en mijn tuin staat vol bloemen. Wonden zijn geheeld. Mijn generatie heeft vrede en welvaart zonder weerga gekend, al lijken we ondanks onze voorspoed weinig geleerd te hebben. Maar waar zijn alle bestuivers gebleven? Wij als tuiniers zijn aangespoord om 'te planten voor bestuivers' en velen van ons hebben dat ook gedaan, vanuit de gedachte milieuvriendelijk bezig te zijn en ook nog iets moois te creëren. Maar bij degenen die de bestuivers in de gaten houden, gaan alle alarmbellen af en dat zou bij ons allemaal zo moeten zijn, want de aantallen bestuivers zijn gevaarlijk laag en dalen nog steeds.

Op weg naar de uitgang

Net als de tekst van het liedje is het een vicieuze cirkel. Bloemen verdwijnen, dus bestuivers hebben geen voedsel, dus het aantal bestuivers daalt – dus bloemen worden niet bestoven en gaan achteruit. En zo kan het meedogenloos doorgaan, tenzij we ingrijpen. Ingrijpen kunnen we natuurlijk proactief en passief, en het is net zo belangrijk dat we geen habitats voor wilde bloemen vernietigen als dat tuiniers actief planten kweken waar bestuivers dol op zijn. Maar hoe je het ook bekijkt, de situatie is verre van goed.

Een paar cijfers. In 2021 werd bij de jaarlijkse vlindertelling in het VK het laagste aantal vlinders geteld, ongeacht de soort, sinds de telling twaalf jaar eerder begon. Gemiddeld werden per persoon in 2021 maar negen vlinders of motten gemeld, vergeleken met elf in 2020 en zestien in 2019. Het zwaarst getroffen werden dagpauwogen, icarusblauwtjes en boemblauwtjes, maar de meeste soorten waren achteruit gegaan. Een deel van die achteruitgang is te wijten aan de klimaat-

Monty vult de bloemenrijkdom van Longmeadow regelmatig aan met bijvoorbeeld geums.

Beplanten voor bestuivers

Monty kiest planten op basis van bloeiperiode, lichteisen en bloemvormen, zodat bestuivers op Longmeadow overvloedige en gevarieerde habitats vinden.

Margrietachtige bloemen, zoals zonnehoe, zijn een magneet voor bijen en passen goed in een losse beplanting in prairiestijl.

verandering: in een warmer, vroeg voorjaar worden vlinders eerder actief en een natter, later voorjaar belemmert het voeden en voortplanten. Maar de achteruitgang is niet van vandaag of gisteren.

Sinds de lange, warme zomer van 1976 is het aantal vlinders met meer dan 75 procent afgenomen. Het koesteren en beschermen van levende wezens zou vanzelfsprekend moeten zijn, maar vlinders, en vooral motten, zijn toevallig ook nog eens belangrijke bestuivers. Vlinderstruiken, sering, lavendel,

valeriaan, ijzerhard, vetkruid en veel variëteiten van duifkruid en centaurie zijn sterk afhankelijk van vlinders.

Maar vlinders, al hebben ze de beste naam, vormen slechts 5% van de *Lepidoptera*-familie. De rest bestaat uit motten. Er zijn meer dan 2600 soorten motten en die houden vooral van koekoeksbloemen, anjers, duizendschoon, teunisbloemen, kamperfoelie, tabaksplanten en centaurie. Vlinders zijn prachtig en waardevol, maar motten zijn onmisbaar.

Bloemen met een open structuur, zoals deze slaapbollen, bedienen uiteenlopende insecten.

Vlinderstruiken in de Jewel Garden trekken insecten met een lange tong aan, zoals vlinders.

De *Ligularia*bloemen in de Damp Garden openen zich opeenvolgend aan de stengel en geven zo wekenlang nectar.

Wilde bloemen zoals boerenwormkruid zijn heel geschikt voor bestuivers zoals deze zweefvlieg.

De schaduwrijke plekken rond Monty's natuurvijver zijn aantrekkelijk voor bosvlinders zoals dit bonte zandoogje.

“De wereld is rijk en gevarieerd en gecompliceerd – dat moeten we aanvaarden.”

Dit is nog maar een begin. Bestuivende insecten gaan over de hele linie achteruit. Kies maar uit: hoornaars, oorwurmen, lieveheersbeestjes en zweefvliegen nemen allemaal in aantal af.* Dit lijken misschien geen traditionele bestuivers, maar ze zijn het wel. Hoornaars – en wespen – bestuiven niet alleen bloemen, maar eten ook grote hoeveelheden schadelijke insecten. Oorwur-

men knabbelen niet alleen aan je dahlia's, maar eten ook luizen op fruit en bestuiven de bloemen terwijl ze van de ene naar de andere kruipen. Lieveheersbeestjes gaan van bloem naar bloem, op zoek naar bladluis, en verplaatsen onderweg pollen. Zweefvliegen houden van alle schermbloemigen in de tuin, maar zijn ook heel belangrijke bestuivers van wilde bloemen.

Bijen weten zich maar net staande te houden, en gezien de aandacht van de afgelopen jaren voor het bevorderen van de bijenstand is dat niet goed genoeg. Honingbijen krijgen doorgaans de meeste aandacht, al zijn solitaire bijen als bestuivers misschien wel even belangrijk. Van de meer dan 270 soorten bijen – inclusief honingbijen en hommels – zijn er zo'n 250 soorten solitair. Globaal genomen bezoeken de meeste solitaire bijen uiteenlopende planten, maar sommige zijn gespecialiseerd in specifieke plantfamilies, zoals peulvruchten en

Monty zorgt in de Cottage Garden voor extra nectar in de lente met steenraket, die bijna het hele jaar door bloeit.

margrietten. Hun uitsterven kan dus de land- en tuinbouw een slag toebrengen.

De waarheid is, zoals we nu allemaal weten, dat menselijk leven niet mogelijk is zonder bestuivers. Niemand beweert dat de achteruitgang in diversiteit van bestuivers het einde van de wereld betekent, maar het kan en zal het leven in alle opzichten moeilijker maken en verarmen.

Wat moeten we dus doen? Zorgen voor bloemen. Een heleboel. Alle mogelijke soorten. Van bloemen in velden, hagen, bomen,

grassen en onkruid tot onze geliefde tuinbloemen. In grote lijnen is dat waar het om gaat. Zorg voor veel verschillende bloemen.

Maar als je dat nog verder verfijnt, sorteert je nog meer effect. Voor bestuivers met een korte tong, zoals honingbijen, heb je toegankelijke bloemen nodig. Die zijn meestal breed en open, behoren veelal tot de

composietenfamilie, of hebben clusters kleine bloemetjes, zoals alliums, marjolein, klaver en lavendel. Hommels, die een langere tong hebben, houden van vingerhoedskruid, distels, bernagie en tuinbonen. Eerder noemde ik planten specifiek voor vlinders en motten, maar er zijn ook nog duizenden keversoorten die belangrijk zijn voor het bestuiven van schermbloemigen en open, platte bloemen met een sterke geur – want kevers worden vooral aangetrokken door geur.

Naast bloemen moeten we ook grassen de ruimte geven door niet te maaien. Ga je gang als je een onberispelijk gazon wilt (maar voor mij is een berispelijk gazon goed genoeg), maar zorg ook voor lang gras: dat is niet alleen een bron van pollen van gras en onkruid, maar ook van voedsel voor de rupsen van vlinders en motten. Laat bosjes brandnetels groeien, want dat zijn waardplanten voor de rupsen van de

dagpauwoog, de atalanta, de gehakkelde aurelia en diverse soorten motten.

Maak beschutte plekkjes of een insectenhotel voor solitaire bijen. Dat kan zo ingewikkeld en decoratief of zo simpel als je wilt, maar bestaat in wezen uit een aantal buisjes: holle stengels, zoals bamboe, in houten blokken geboorde gaten of samengebundelde twijgjes of strohalmen. De meeste buisjes of gaten moeten aan één kant dicht zijn, anders bieden ze te weinig bescherming en zullen ze minder gauw bewoond worden.

De laatste vuistregel ligt het meest voor de hand. Gebruik geen chemische bestrijdingsmiddelen. Uit de naam alleen al blijkt hoe weinig holistisch dat is. Hoe absurd is het dat boeren in Californië bijen inzetten voor de bestuiving van amandelboomgaarden die zijn bespoten met bestrijdingsmiddelen? De wereld is rijk en gevarieerd en gecompliceerd. Als tuiniers moeten we dat aanvaarden en ermee werken, zonder te proberen de wereld in het korset van onze eigen beperkingen te dwingen.

Om meer bestuivers te lokken, moeten we stimuleren dat de landbouw wilde bloemen, hagen, ongemaaide weideranden en planten-diversiteit koestert. Voor tuiniers is echter een belangrijke rol weggelegd, omdat onze tuinen bij elkaar echt een substantieel totaal vormen. Maar de tijd dringt. De alarmsignalen zijn duidelijk – wanneer nemen we ze serieus?

“De achteruitgang van bestuivers zal het leven in alle opzichten verarmen.”

Het bladafval dat Monty van paden harkt, kan worden gebruikt door insecten.

VOLGENDE MAAND Monty maakt van een kleine ruimte een levende, levendige tuin.

Kweekgids

Deel 1

Planten & zaaien

**10 belangrijke kneepjes om van 2023
jouw beste tuinjaar ooit te maken**

- ✓ Professionele adviezen zonder jargon
- ✓ Eenvoudige instructies
- ✓ Tips waarmee het niet kan misgaan

FOTO: SARAH CUTTLE

Zo beplant je een **border**

Naarmate de lente vordert en de bodem opwarmt, kun je veel planten toevoegen aan je borders. Opgepotte zomerbollen, vaste planten, heesters, rozen en bomen die je tussen al aanwezige planten zet, fleuren de boel meteen op. Pak het goed aan: zorg dat je planten stevig op hun nieuwe plek staan en ze zullen je maanden – sommige zelfs vele jaren – plezier geven.

TIP

Schraap met een stukje hout na het planten de aarde van je spade of troffel, zodat die minder zwaar voelt in het gebruik.

Dit heb je nodig

- Schop
- Spitvork
- Handvork
- Kniestoel of -kussen
- Turfvrije potgrond
- Gieter

Wied voor het planten de omliggende grond, zodat je de grond die je uitgraaft daar kwijt kunt en makkelijker weer terug kunt scheppen.

STAP VOOR STAP Opgepotte lelies in een border planten

1 Graaf een plantgat dat iets groter is dan de maat van de kweekpot. Houd de pot op zijn kop en haal de plant er voorzichtig uit.

2 Zet de lelies in het gat, op dezelfde diepte die ze daarvoor in de pot hadden. Vul het gat op met bemeste tuinaarde.

3 Druk de aarde rond de voet van de plant aan zodat je lelies stevig verankerd zijn en de wortels goed contact kunnen maken met de aarde.

4 Geef de plant ruimschoots water, tot zich op de grond plassen beginnen te vormen. Geef pas weer water als de grond er lichter en stoffig uitziet.

Do's en don'ts

- ✓ voor het planten onkruid verwijderen dat in de pot groeit.
- ✓ de wortels van de nieuwe planten controleren op dikke, witte larven (taxuskever).
- ✓ de grond onderin het plantgat losmaken met een vork.
- ✓ opletten dat je tijdens het planten niet op planten in de buurt trapt.
- ✗ een border beplanten bij erg nat weer of in drassige grond.
- ✗ de plant in een gat proppen. Maak liever een groter gat.

Belangrijk

- Achterhaal wat de beste groeiomstandigheden voor je planten zijn voordat je besluit waar je ze plant.
- Bedek de grond rond de voet van planten met compost of schors om vocht vast te houden.
- Check tijdens het eerste jaar regelmatig of de planten water nodig hebben.

Zo plant je een boom

Bomen zorgen voor schaduw, beschutting, geur en fruit in de tuin en trekken ook tuindieren aan.

Bomen van goede kwaliteit zijn een hele investering. Het is dus de moeite waard ze zorgvuldig te planten, zodat je alles eruit haalt wat erin zit.

Bomen in potten kun je op elk moment in het voorjaar planten, mits je ze het

eerste jaar na het planten regelmatig water geeft.

TIP

Koop geen bomen in potten die er oud uitzien. Hun wortels zitten mogelijk te dicht op elkaar, zodat ze niet goed groeien.

Dit heb je nodig

- Schop
- Emmertje
- Stuk hout
- (Houten) hamer
- Houten paal
- Boomband
- Gieter
- Turfvrije potgrond

Kies de standplaats van een boom met zorg, want hij verandert je tuin voor de lange termijn.

STAP VOOR STAP Een boom planten

1 Graaf een rond gat dat net zo diep en twee keer zo breed is als de wortels van de boom.

2 Zet de boom in het gat. Leg een stuk hout over het gat en controleer of de boom daarin even diep staat als in de pot.

3 Sla een paal stevig in de grond, aan de kant van de overheersende windrichting. Vul het gat en druk aan.

4 Geef water, bedek de bodem met 5 cm potgrond en bind de boom aan de paal met boomband.

Do's en don'ts

- ✓ bomen kopen bij een deskundige leverancier met een goede reputatie.
- ✓ pas planten als de grond redelijk droog is.
- ✓ de boom op de juiste diepte planten (niet te hoog of te diep), anders zal hij niet voorspoedig groeien.
- ✗ het gat te groot maken, anders kan de boom wegzakken.

Belangrijk

- Controleer of er genoeg ruimte voor de boom is en er geen leidingen of kabels in de weg zitten.
- Bedenk voor het planten hoeveel schaduw de boom zal geven.
- Geef de boomwortels na het planten regelmatig water, zodat de boom goed aanslaat.
- Check of de boom rechtop staat voor je hem aan een steunpaal vastbindt.

Zo beplant je een zomerpot

Bakken waarin mooie zomerplanten staan, maken van een functioneel terras iets bijzonders. Leer hoe je meteen effect sorteert met een stijlvolle pot vol bloemen en je geeft je terras voortaan binnen een paar minuten een weelderige make-over. De grootste keuze aan planten heb je in het late voorjaar en de vroege zomer.

Dit heb je nodig

- **Bloempot of -bak**
(ten minste 30 cm breed)
- **Potgrond** (turfvrij, universeel en voedingsrijk)
- **Gieter**
- **Metaal- of snoeischaar**
- **Een mix van kleurige zomerplanten die bij je tuin passen**

TIP
Zorg voor drainagegaten in je pot, zodat de potgrond niet te nat wordt.

Zet een mix van vaste zomerplanten dicht opeen in een pot. Dit geeft het beeld van een overvloedige bloemenweide of een bomvolle border in een cottagetuin.

STAP VOOR STAP Je zomerpot beplanten

1 Vul je pot tot 20 cm vanaf de bovenrand met gelijke delen universele en een voedingsrijke potgrond.

2 Zet de grootste plant als eerste in de pot en maak dicht op elkaar zittende wortels los met je vingers.

3 Zet de rest van de planten op de potgrond en vul aan met meer potgrond als je tevreden bent over hoe het eruitziet.

4 Druk de potgrond stevig met de hand aan en geef royaal water. De potgrond moet tot net onder de rand van de pot komen.

Do's en don'ts

- ✓ planten kiezen die dezelfde omstandigheden nodig hebben (kijk op de labels).
- ✓ voor het planten verwelkende bloemen of gebroken stengels afknippen.
- ✓ de pot de eerste twee dagen op een koele, schaduwrijke plek zetten. Zo kunnen de planten wennen zonder blootgesteld te worden aan warmte.
- ✗ wortels bloot laten liggen. Zorg dat je ze allemaal volledig bedekt met potgrond.

Belangrijk

- Het mengen van de twee soorten potgrond helpt vocht vast te houden, en is dus waterbesparend.
- Geef de pot meteen na het planten water, want net geplante planten verwelken snel.
- Zet de pot in de volle zon, zodat ze het best tot hun recht komen.

Zo beplant je een blijvende pot

Planten die het jaar na jaar goed doen in potten kunnen de ruggengraat van je terras vormen: ze geven structuur, schaduw, beschutting, kleur en bloemen of fruit. Door planten permanent in potten te planten, kun je ook genieten van planten die in je tuingrond niet zouden gedijen. Camelia's en rododendrons die het in je bodem niet goed doen, kunnen nog jaren prachtig bloeien in potten met de omstandigheden waarvan ze houden.

Dit heb je nodig

- Bloembak
- Voedingsrijke potgrond
- Mycorrhiza-schimmels
- Mestkorrels met vertraagde afgifte
- Gieter
- Stenen of gravel
- Een sierboom, wij gebruikten *Cercis siliquastrum*

TIP

Zet de bak aan het eind van de zomer op potvoetjes, zodat het water goed kan weglopen.

Kleine bomen zoals *Cercis siliquastrum* (judasboom) in een bak geven een terras extra karakter.

STAP VOOR STAP Een kleine boom in een pot

1 Doe potgrond in een pot die anderhalf keer zo breed en diep is als de huidige pot van de plant. Vul voor drie kwart.

2 Strooi mycorrhiza-schimmels over de wortels. Zet de voet van de hoofdstam net onder de rand en voeg potgrond toe.

3 Druk aan en meng wat voeding met vertraagde afgifte door de bovenste 5 cm van de potgrond.

4 Bedek het oppervlak met stenen, grind of grit om onkruid te weren en de wortels koel te houden, en geef water.

Do's en don'ts

- ✓ zet de plant liefst op een koele, bewolkte dag in een pot en niet op een warme, zonnige dag.
- ✓ doe de potgrond voor het planten in een emmer en verkruiemel grote brokken.
- ✓ verpot de plant elke 2-3 jaar als de wortels meer ruimte nodig hebben.
- ✗ planten in een pot zonder drainagegat onderin zetten.

Belangrijk

- Check of de plant zuurminnend is (bv. camelia, azalea, heide, skimmia, hortensia of blauwe bes), want dan heeft hij kalkarme potgrond nodig.
- Geef elk voorjaar mest met vertraagde afgifte.
- Druk de grond tijdens het vullen van de pot een paar keer aan, zodat de wortels goed in contact komen met de aarde.

Zo pot je **plug-**planten op

Met plugplanten kun je goedkoop veel perkplanten opkweken en het is ook een goede manier om groenten zoals sla en boerenkool te telen als je het aantal planten in de hand wilt houden. Plugplanten zijn ideaal bij weinig ruimte: in trays met vakjes kun je dan toch veel planten kweken. In het voorjaar moeten de plugplanten worden verpot naar grotere modules of kleine potten voordat je ze, zodra de kans op vorst voorbij is, uitplant.

Dit heb je nodig

- Turfvrije universele potgrond
- Perliet
- Potlood of plantboor
- Potjes of trays met vakjes
- Gieter

TIP
Laat de plugplanten een beetje uitdrogen voor je ze verpot, dan kun je ze makkelijker hanteren.

Pot plugplanten op zodra de wortels in hun vakje rond beginnen te groeien – een teken dat ze meer ruimte nodig hebben.

STAP VOOR STAP Plugplanten verpotten

1 Vul potten met turfvrije universele potgrond en perliet (2:1) en maak het oppervlak vlak.

2 Duw voorzichtig een potlood of plantboor door de onderkant van elk vakje, zodat de plugplant loskomt.

3 Maak een diep gat in het midden van elke nieuwe pot, zet het plantje erin en bedek de wortels.

4 Maak de potgrond met een gieter (met broeskop) nat totdat er zich plasjes vormen.

Do's en don'ts

- ✓ de planten verpotten zodra de wortels geen ruimte meer hebben. Haal regelmatig een plant uit zijn vakje om dit te controleren.
- ✓ plugplanten verpotten naar aparte potten als de wortels niet meer in een vakje passen.
- ✓ vergelende blaadjes weghalen – dit kan een teken zijn dat je te veel water geeft.
- ✓ aan het eind van de lente de planten overdag

geleidelijk aan de omstandigheden buiten laten wennen (afharden) voor je ze begin zomer uitplant.

- ✗ de plugplanten bij de blaadjes vasthouden – die zijn namelijk erg kwetsbaar en beschadigen snel.
- ✗ de plugplanten in te kleine potten wurmen, dan drogen ze te snel uit.

Belangrijk

- Zet net opgepotte plugplanten op een beschutte plek. Zomerperkgoed heeft een vorstvrije plaats nodig.
- Zet de bakken met jonge plantjes op een werk- of vensterbank in de kas om ze te beschermen tegen vraatzuchtige slakken..
- Check elke twee dagen of je weer moet gieten en geef wat water als de grond droog is.

Zo zaai je in de vollegrond

Rechtstreeks in de vollegrond zaaien is een snelle en makkelijke manier om veel planten te kweken, van zomerbloeiende goudsbloemen en slaapmutsjes tot worteljes en sla. Bijkomend voordeel: je houdt zo ruimte over op vensterbanken en in de kas voor andere planten. Kijk op het zaadzakje wat de beste zaaitijd is. Rechtstreeks zaaien is ook een effectieve manier om een nieuwe border kleur te geven zolang heesters en vaste planten nog niet volwassen zijn. In goed doorlatende grond zullen veel eenjarigen het volgende jaar spontaan weer opkomen als het zaad zich na de bloei in de herfst kan ontwikkelen.

Dit heb je nodig

- Hark
- Touw
- Bamboestokken
- Spitvork
- Turfvrije universele potgrond
- Gieter
- Grote plantlabels

TIP
Laat zaailingen 8 cm groot worden voor je eromheen wiedt, om te vermijden dat je ze beschadigt.

Strooi zaad zo gelijkmatig mogelijk op de aarde. Maar als zaadjes dicht op elkaar gezaaid zijn, verwijder dan later de zwakste zaailingen (uitdunnen).

STAP VOOR STAP Rechtstreeks buiten in de vollegrond zaaien

1 Gebruik een strakgespannen lijn als leidraad en maak er met de hoek van een hark een ondiepe geul langs.

2 Strooi het zaad voorzichtig en zo gelijkmatig mogelijk op de bodem van de geul.

3 Bedek de zaden met een laagje grond dat ongeveer even hoog is als de hoogte van het zaad.

4 Geef water met een gieter met fijne broes en pas op dat je de zaden niet wegspoelt.

Do's en don'ts

- ✓ een laagje turfvrije universele potgrond over de bodem van de geul strooien als je grond niet goed afwatert.
- ✓ genoeg ruimte tussen de rijen laten, zodat de planten allemaal plek hebben om zich goed te ontwikkelen, zonder de ruimte van andere planten in te nemen.
- ✓ heel fijn zaad met tuinzand vermengen en

- het zand strooien waar je wilt zaaien. Zo worden de zaadjes gelijkmatig verspreid.
- ✗ denken dat je het hele zakje moet zaaien. Zaai een passende hoeveelheid en bewaar de rest voor later.
- ✗ zaaien op erg droge grond. Als de grond erg droog is, begiet dan voor het zaaien eerst de geul.

Belangrijk

- Wied grondig onkruid op de plek waar je gaat zaaien, en verkruiemel daarbij het oppervlak met een spitvork.
- Verkruiemel met een hark grote kluiten aarde en verwijder stenen en puin uit de grond.
- Zet na het zaaien een groot label met de naam van de plantensoort aan het eind van elke rij die je gezaaid hebt.

Zo zaai je in zaaibakken

Door te zaaien in zaaibakken kun je heel veel nieuwe planten kweken in slechts weinig ruimte. Deze manier van zaaien werkt erg snel en is geschikt voor planten met fijn zaad, zoals akelei of primula. Ook zomerbloemen die niet tegen vorst kunnen, zoals tabaksplant (*Nicotiana*), afrikaantjes (*Tagetes*) en cosmea (*Cosmos*), kun je in het voorjaar het best in bakken zaaien.

TIP

Haal het deksel van de zaai bak als de kiemplanten zich ontwikkelen, zodat ze maximaal licht krijgen.

Dit heb je nodig

- Zaaibakken (met drainagegaten)
- Turfvrije zaai- en stekgrond
- Vermiculiet
- Gieter (met zeer fijne broes)
- Labels

Schrijf de plantnaam op een label en steek die in de grond. Zet de datum erbij, zodat je voor de volgende keer weet hoe lang het ontkiemen duurt.

STAP VOOR STAP Zaaien in bakken

1 Vul een bak met turfvrije zaaigrond en druk zachtjes aan zodat de zaaigrond zich tot 3 cm onder de rand bevindt.

2 Strooi de fijne zaadjes zo gelijkmatig mogelijk (dat gaat nog makkelijker tussen duim en wijsvinger) over het grondoppervlak.

3 Bedek de zaadjes met een dun laagje vermiculiet, dat je gelijkmatig over het oppervlak verdeelt. Geef water met een gieter die een heel fijne broes heeft om te voorkomen dat de zaadjes wegspoelen of verschuiven.

Do's en don'ts

- ✓ het zaad bedekken met gezeefde, turfvrije potgrond als je geen vermiculiet hebt.
- ✓ de zaai bakken goed schoonmaken voor je zaait.
- ✓ de bakken afdekken met een doorzichtig plastic deksel of ze in een kweekbak zetten als het zaad warmte nodig heeft.
- ✗ de moed opgeven als je geen teken van leven in je bakken ziet – soms kost het meer tijd dan op het zaadzakje staat.
- ✗ te veel verwachten van oud zaad dat je lang bewaard hebt.

Belangrijk

- Check op het zaadzakje bij welke temperatuur het zaad ontkiemt voordat je besluit waar je de zaai bak neerzet.
- Zaai zaadjes niet in dichte groepen bij elkaar in de bak.

Zo zaai je in modules

Zaaien in modules is ideaal voor planten die er niet van houden te worden verpot, zoals rode biet, waarvan de wortels kunnen beschadigen als de jonge zaailingen in een zaai bak zonder aparte vakjes (cellen) gescheiden moeten worden. Op deze manier kunnen jonge planten groeien zonder dat hun wortels beschadigd raken. Daarna kan het hele vakje worden uitgeplant naar zijn definitieve standplaats of naar een grotere pot worden verplant, net als een plugplant.

TIP

Vul een tray met vakjes eens voor de helft met sla en de tweede helft na twee weken om je oogst te spreiden.

Dit heb je nodig

- Potjes of trays met vakjes
- Turfvrije zaai- en stekgrond
- Labels

STAP VOOR STAP In modules zaaien

1 Vul de cellen met de potgrond. Druk steeds de potgrond met je vingers aan terwijl je de tray vult.

2 Kies het gewenste zaad. Deze methode is het beste voor bloemen en gewassen die niet verstoord willen worden.

3 Zaai zaad op het oppervlak, bedek het met gezeefde potgrond en zet de tray in lauw water tot de potgrond vochtig is.

4 Steek een label met de plantnaam en de datum in de potgrond en zet de tray in een kweekbak of op een vensterbank.

Bladgroenten, zoals paksoi, zijn makkelijk te hanteren en uit te planten als je ze in potten kweekt.

Do's en don'ts

- ✓ deze methode gebruiken voor grote zaden.
- ✓ zaailingen in de cellen laten totdat de wortels de vorm van het vakje beginnen aan te nemen. Daarna uitplanten of oppotten, afhankelijk van of ze buiten kunnen overleven voordat de kans op vorst voorbij is.
- ✗ deze methode gebruiken voor planten met heel kleine zaadjes.

Belangrijk

- Maak met een potlood of plantboor een gat voor grote zaden zoals zoete mais, erwten of tuinbonen. Bedek ze vervolgens met wat meer potgrond.
- Zaai spaarzaam in elk vakje. Twee of drie zaden is genoeg. Haal zwakke zaailingen weg, zodat alleen de sterkste in het vakje overblijft.

Zo pot je zaailingen op

Verhuis zaailingen van hun oorspronkelijke potjes en trays in het voorjaar naar nieuwe trays of afzonderlijke potten. Ze zullen dan al snel uitgroeien van fragiele sliertjes tot stevige planten. Zodra je zaailingen hun eerste paar 'echte' blaadjes hebben (dus niet de twee kiemblaadjes die als eerste verschijnen) kun je ze uit de zaaigrond halen en oppotten. Stel het verplanten niet te lang uit, anders worden de zaailingen lang en sprietig en wordt het verpotten een behoorlijk lastig karwei dat bovendien minder stevige planten oplevert.

TIP
Geef de zaailingen water aan de voet met een flesje, zodat ze niet omvallen.

Dit heb je nodig

- Tuinzeef
- Turfvrije universele potgrond
- Tray met vakjes
- Plantboor (of een pen of potlood)

Zaailingen kun je naar nieuwe potten of vakjes verplanten als het eerste paar echte blaadjes (hier te zien tussen de lange kiemblaadjes) verschijnt.

STAP VOOR STAP Zaailingen in een zaaitray zetten

1 Vul de hele zaaitray met behulp van een zeef met potgrond tot over de rand.

2 Egaliseer de grond met een stuk hout en maak met een pootstokje een gat in het midden van elk vakje.

3 Haal zaailingen uit hun tray door voorzichtig van onderaf wat potgrond omhoog te scheppen.

4 Houd een zaailing vast bij een kiemblaadje, plaats hem in het gat en bedek de stengel met potgrond.

Do's en don'ts

- ✓ een deel van de stengel begraven als je de zaailingen verplant, anders worden ze lang en slungelig.
- ✓ de trays dagelijks draaien, zodat de zaailingen omhoog groeien en niet naar het licht gaan hangen.
- ✗ de zaailingen in hun vakje proppen. Maak in plaats daarvan liever het gat dieper of

verplant de zaailing naar een dieper potje (wc-rolletjes zijn hiervoor ook geschikt).
✗ denken dat je alle zaailingen uit een tray tegelijkertijd moet verplanten. Als sommige kleiner zijn dan andere, druk dan de potgrond nog eens aan, geef wat water en wacht met verplanten tot ze verder gegroeid zijn.

Belangrijk

- Heb je te weinig ruimte om alle opgekomen zaailingen een nieuw plekje te geven, selecteer dan slechts de grootste, sterkste zaailingen om te verplanten en verder te laten groeien.
- Plant de zaailingen meteen nadat je ze uit hun tray hebt gehaald: zonder 'thuis' verwelken ze heel snel.

Zo bescherm je tegen de kou

Jonge planten die alleen gewend zijn aan binnentemperaturen en vorstgevoelige planten hebben bescherming tegen de kou nodig. Vorst kan perkplanten en groenten de das om doen, maar met wat simpele stappen houd je ze veilig en kunnen ze weer opbloeien zodra de kans op vorst geweken is. Het vraagt tijd en ervaring om het beschermen van planten onder de knie te krijgen, maar het belangrijkste is de weersverwachting in de gaten te houden en tijdig maatregelen te nemen!

Dit heb je nodig

- **Vliesdoek**
- **Bakken of kratten** (om planten in te vervoeren)
- **Koude kas**
- **Knijpers** (om doek aan houtige stengels te bevestigen)
- **Gewichten** (om doek op zijn plaats te houden)

TIP
Zet kleine potplantjes in bakken zodat je makkelijker grote hoeveelheden planten kunt verplaatsen.

Voor al jonge, zachte groei van planten die in een beschutte omgeving zijn gekweekt, zijn vatbaar voor schade door koude wind en vorst.

2 MANIEREN om kwetsbare planten te beschermen tegen kou in het voorjaar

Bescherm planten met vliesdoek als je geen koude kas hebt.

Zet kwetsbare planten vóór de avond in een koude kas bij verwachte vorst.

Do's en don'ts

- ✓ planten die binnen zijn opgekweekt geleidelijk laten wennen aan de omstandigheden buiten (afharderen): zet ze 's nachts weer binnen tot de kans op vorst voorbij is.
- ✓ koude kassen sluiten als er vorst wordt verwacht.
- ✓ vliesdoek draperen over fruitbomen met tere lentebloesem.
- ✓ kwetsbare potplanten in een beschutte hoek zetten voor je ze in koude nachten afdekt met vliesdoek als je binnen geen plek hebt.
- ✗ vliesdoek over planten laten zitten als het niet meer vriest.
- ✗ in de lente planten kopen uit het 'overdekte' deel van een tuincentrum en ze thuis meteen uitplanten – haal ze eerst een week 's nachts binnen.

Belangrijk

- Haal als je ruimte hebt alle vorstgevoelige planten (tomaten, chilipepers, perkgoed) binnen wanneer er vorst verwacht wordt, of zet ze in een koude kas en bedek ze met vliesdoek.
- Volg de weersverwachtingen en bescherm planten zodra er late vorst wordt verwacht.

Jouw kweekkalender

In deze overzichtelijke kalender vind je alles om de juiste plant- en zaaitijden te bepalen voor een succesvol oogstjaar.

Bij het planten en zaaien is de juiste timing essentieel: of een plant leeft of sterft kan hiervan afhangen. Doe het goed en het kan bijna niet mislukken, maar doe het verkeerd en je kunt eindigen met een totale

mislukking en weggegooid geld. Maar laat je daardoor niet afschrikken. Volg de seizoenen, houd de weersverwachtingen in de gaten en het succes komt je (min of meer) vanzelf aanwaaien.

TIP

Begin een tuindagboek en noteer wanneer je taken hebt voltooid. De notities zijn handig voor de komende jaren.

		maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	oktober
In borders planten		Het voorjaar is een ideale tijd om in borders te planten, omdat alles actief groeit en er meestal veel regen en zon is.							Ideale bodem- condities.
Een boom planten		De ideale tijd om bomen uit pot te planten – het hele eerste jaar goed water geven tot ze zijn aangeslagen.							Planten voor de grond te hard is.
Een zomer- pot planten				Gebruik na de laatste vorst perkplanten voor een langdurige voorstelling.					
Een blijvende pot beplanten		Dit kun je op elk moment van het jaar doen, hoewel de gemakkelijkste periode hiervoor van begin najaar tot eind voorjaar is, wanneer het weer koeler en vochtiger is. Zorg ervoor dat je de pot regelmatig voedt en water geeft, omdat de plant zijn hele leven in de pot zal staan.							
Plugplanten oppotten			Doe dit direct na aankoop en bescherm ze tegen vorst.						
Zaaien in de vollegrond		Zaai pas rechtstreeks buiten in de vollegrond wanneer de bodem warm aanvoelt.							
Zaaien in zaaibakken		Een goede start voor veel bloemen en groenten. Bescherm tegen vorst.							
Zaaien in modules		Ideaal voor grotere zaden (bonen, zonnebloemen). Bescherm tegen vorst.							
Zaailingen oppotten			Pot zaailingen op zodra temperaturen en daglichturen toenemen. Bescherm in het begin tegen vorst.						
Beschermen tegen de kou		Bescherm gewassen en bloemen die door vorst kunnen beschadigen. Soms kan het in mei nog vriezen.						Vorst is in deze periode mogelijk.	

IN DE KOMENDE UITGAVEN:

- **APRIL Eten uit eigen tuin** Praktische, stapsgewijze adviezen voor een zomer vol heerlijke groenten, fruit en kruiden. Zo eenvoudig is zelf kweken.
- **MEI Potten & bakken** Allesomvattende gids met duidelijke, eenvoudige instructies voor het succesvol kweken in potten.

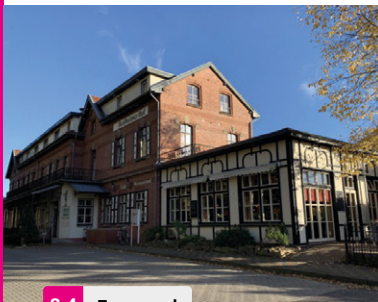

Gratis!
t.w.v. € 105,-

**Boek in februari en ontvang
3 maanden online bewegen bij VitaalPlus**

Wegens succes verlengd!

3 dagen Bad Bentheim

8,4 Zeer goed

Bad Bentheim | Nedersaksen | Duitsland

Hotel Bentheimer Hof ★★

3-daags halfpension arrangement

- ✓ Gratis fles water op de kamer bij aankomst
- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 2x 3-gangen dagmenu
- ✓ Gratis wandel- en fietsroute
- ✓ Gratis Bentheimer Gastenkaart
- ✓ Gratis 1x entree Badepark Bad Bentheim
- ✓ Gratis WiFi en meer...

114,00*
p.p.

3 dagen Veluwe

8,3 Zeer goed

Nijkerk | Gelderland | Nederland

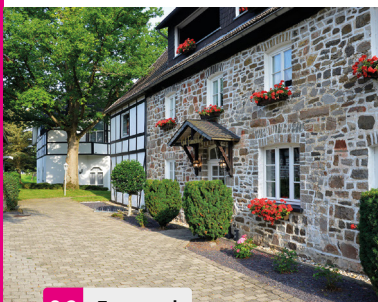
Golden Tulip Ampt van Nijkerk ★★

3-daags halfpension arrangement

- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 2x 3-gangendiner
- ✓ Gratis gebruik zwembad en wellnessfaciliteiten
- ✓ Gratis wandel- en fietsroutes
- ✓ Gratis parkeren
- ✓ Gratis WiFi

144,00*
p.p.

4 dagen Sauerland

8,2 Zeer goed

Sundern | Noordrijn-Westfalen | Duitsland

Hotel Gut Funkenhof

4-daags halfpension arrangement

- ✓ Welkomstdrankje
- ✓ 3x overnachten
- ✓ 3x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 3x 3-gangenmenu of -buffet
- ✓ 1x fles sekt op de kamer
- ✓ Gratis gebruik zwembad, sauna en relaxruimte
- ✓ Gratis parkeren
- ✓ Gratis WiFi

159,00*
p.p.

4 dagen Moezel

8,1 Zeer goed

Löf | Rijnland-Palts | Duitsland

Hotel Lellmann ★★

4-daags halfpension arrangement

- ✓ Welkomstdrankje
- ✓ 3x overnachten
- ✓ 3x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 3x 3-gangenmenu
- ✓ Gratis dagelijks taartbuffet
- ✓ Gratis Gästekarte
- ✓ Gratis gebruik wellnessfaciliteiten
- ✓ Gratis parkeren
- ✓ Gratis WiFi

319,00*
p.p.

Boek via www.voordeeluitjes.nl/gw of bel naar **0900 66 777 88** (25 c/m).

Alle aanbiedingen zijn geldig t/m 31 mei 2023 (m.u.v. feestdagen). Let op: de vermelde prijzen zijn vanaf en kunnen verschillen per aankomstdatum. De prijzen zijn per persoon (p.p.), o.b.v. twee personen in een standaardkamer, excl. administratiekosten (1-3 personen € 14,50, 4+ personen € 24,50 per boeking) en stads- en toeristenbelasting. Kijk online voor de volledige voorwaarden. Prijs-, druk- en zetfouten voorbehouden.

96% van de klanten beveelt ons aan

Unieke & voordelige arrangementen

Méer dan 10 jaar de specialist

MASTERCLASS VOORJAARSSNOEI

Dit is het perfecte moment om je voorjaartuin klaar te maken voor het komende seizoen. **Frances Tophill** en hoofdhovenier **Tom Brown** geven deskundig snoeiadvies voor een volop bloeiend 2023.

In snoeiboeken en op sommige websites word je overdonderd door vaktaal en ingewikkelde schema's, waardoor je haast geen zin meer hebt om je takkenschaar uit de schuur te halen. Maar wees niet bang, want snoeien is veel eenvoudiger dan je denkt en met een paar vuistregels krijg je veel gezondere struiken. Omdat de sapstroom nu op gang komt, reageren planten ongelooflijk snel op snoeien door

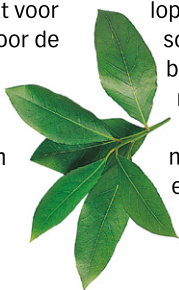
wonden te helen en over de sneden heen te groeien.

Voorjaarssnoei bevordert een sterke groei en is geschikt voor planten die we kweken voor de kleur van de stam, het loof of planten die in de winter of later in de zomer bloeien. Snoeien in het voorjaar is meestal radicaler, omdat planten een heel groeiseizoen de tijd hebben om te

herstellen. Door te wachten met snoeien tot maart is het ergste winterweer vaak voorbij en lopen kwetsbare jonge scheuten minder risico op beschadiging. Houd ook rekening met het klimaat, want hoe warmer en meer beschut je tuin, hoe eerder je snoeischaar tevoorschijn kunt halen. Mocht er onverhoopt toch nog vorst worden

verwacht, kun je beter een paar weken langer wachten.

Voorjaarssnoei kan in twee groepen worden verdeeld: bladverliezende heesters, die in de winter hun blad verliezen, inclusief winterbloeiende heesters; en groenblijvende en meer vorstgevoelige heesters. Snoei die pas in het late voorjaar, want ze groeien nog (zij het langzaam) en de jonge groei is gevoeliger voor strenge vorst.

Halverwege het voorjaar
(na de bloei) shoeien
Tom en Frances een
Forsythia om nieuwe
groei te stimuleren en
de vorm te behouden.

Vroege voorjaar

De vroege lente is een tijd van opwinding. Je kunt de tuin bijna zien ontwaken. Van begin maart tot half april snoei je heesters voor hun takkenkleur en heesters die in de nazomer en winter bloeien. Nu is ook de tijd voor verjongingssnoei en hakhout. Sommige grassen kunnen ook worden teruggesnoeid om plaats te maken voor nieuwe scheuten.

PAS OP VOOR Plagen en ziekten

Verwijder tijdens het snoeien ook meteen bladluizen.

Grassen

Snoei bladverliezende grassen tot op de grond wanneer de verse groei opkomt. *Calamagrostis* en *Deschampsia* verschijnen vroeg en kunnen in maart worden gesnoeid.

Miscanthus en *Pennisetum* beginnen later, dus wacht tot eind maart/april. Groenblijvende grassen, zoals *Stipa*, *Festuca* en *Carex*, 'kam' je gewoon uit in het late voorjaar.

Hakhout

Voor hakhout knip je de stengels van struiken tot op de grond af. Het lijkt rigoreus, maar je zult worden beloond met felgekleurde stengels en groot, indrukwekkend loof.

Planten als kornoelje, wilg, *Cotinus*, *Rubus* (hierboven) en zelfs geknotte *Catalpa* en *Paulownia* krijgen met deze methode kleurrijkere stengels en veel groter blad.

Zomerbloeiende heesters

Heesters die eind zomer bloeien, doen dat op de groei van dit jaar. Door nu te snoeien komt de bloei niet in gevaar. Fuchsia's, hortensia's (zie rechts), *Caryopteris*, *Lespedeza* en

vlierstruiken (boven) vallen in deze categorie. Hard snoeien resulteert in een sterke groei en grote bloemen, terwijl een lichtere aanpak eerdere, kleinere bloemen oplevert.

Lavendel

In het vroege voorjaar, wanneer nieuwe groei verschijnt, kunnen grijsbladige heesters zoals lavendel, *Brachyglottis* en cistusrozen, licht worden teruggesnoeid om door de

winter beschadigde scheuten te verwijderen. Snoei niet te hard, want ze kunnen zich niet herstellen vanuit ouder hout – snoei net boven het begin van de groei van vorig jaar.

Winterbloeiende heesters

Winterbloeiende heesters bloeien op scheuten van de vorige lente en zomer. Zodra heesters, zoals *Viburnum x bodnantense*, zijn uitgebloeid, verwijder je een deel

van de bloeistengels om nieuwe groei en een compacte vorm te bevorderen. Snoei elk jaar een beetje en verwijder 20% van de oudste groei aan de basis.

Hortensia's

Over het algemeen wordt de hortensia eind winter of begin voorjaar gesnoeid, omdat de wintervorst de knoppen kan beschadigen.

Klimhortensia's (*H. anomala* subsp. *petiolaris*) moeten in de zomer gesnoeid worden, onmiddellijk na de bloei. Als je dit voorjaar je hortensia's niet snoeit, heeft dat

waarschijnlijk twee dingen tot gevolg. Ten eerste zullen de bloemen van dit seizoen zich vermengen zich met de dode stengels en bloemen van vorig jaar. En ten tweede zullen je hortensia's uiteindelijk te groot worden voor hun standplaats.

Dus afhankelijk van de soort moet je ze jaarlijks gewoon koppen, of de

oudere stengels helemaal afknippen voor een herstelde, gezonde plant over een paar jaar. Dit werkt goed voor de populaire variëteit

Hydrangea arborescens 'Annabelle'.

Pluimhortensia's (*Hydrangea paniculata*) zoals te zien is in de stappen hieronder, moet je terugsnoeien tot een stevig gestel.

Gewone hortensia's hoeft je slechts te koppen.

Pluimhortensia's snoeien (*Hydrangea paniculata*)

Als eerste kijk je altijd naar de algehele vorm en gezondheid van de plant. Zijn er dode takken, zieke plekken, kruisende stengels? In welke vorm ga je hem snoeien?

Met een schone, scherpe snoeischaar knip je allereerst de oude bloemstelen terug tot een gezond stel knoppen. Daarna beslis je waar de volgende snede moet komen.

Snoei terug tot een stevig gestel, altijd boven een gezond stel knoppen. In tegenstelling tot de meeste hortensia's, zorgt een jaarlijkse harde snoei bij *H. paniculata* voor meer bloei.

Het eindresultaat moet tussen 25 cm en 60 cm hoog, en stevig zijn. Zo kunnen de groei en de bloemen van het komende seizoen zich vormen op een sterke structuur.

Snoei *Hydrangea paniculata* elk voorjaar voor massa's bloemen.

Het snoeien van een hortensia leidt niet tot veel hoogtevermindering. Knip oude bloemhoofden gewoon af tot aan het volgende stel knoppen, of die daaronder. Je ziet grote, groene, gezwollen knoppen, die uitgroeien tot de bloemen van dit jaar.

Hortensia's

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoei												

Eind voorjaar

Van half april tot mei neem je groenblijvers zoals buxus, *Fatsia* en hulst, en meer vorstgevoelige heesters zoals houtachtige *Salvia*'s onder handen. Het strenge weer ligt vrijwel achter ons, dus je kunt deze groenblijvers met een gerust hart kortwieken en snoeien. De jonge scheuten zullen niet snel meer verbranden door een strenge, late vorst.

PAS OP VOOR Nestelende vogels

Snoei heggen niet tussen maart en augustus, en controleer altijd op nesten.

Grootbladige groenblijvers

Snoei grootbladige groenblijvers, zoals *Fatsia*'s en laurierkers (hierboven), pas in het late voorjaar om te voorkomen dat nieuwe aangroei zwart wordt door een late vorst. Gebruik een snoei-

schaar of takkenschaar – geen heggenchaar, want die kan de bladeren doormidden knippen. Snoei tot net boven een knop met een zuivere snede voor een gelijkmatige vorm.

Buxus

Door buxusschimmel krijgt de heg kale plekken en ziet hij eruit alsof hij verschroeid is. Om het risico op verspreiding van deze ziekte te minimaliseren, snoei je eind voorjaar op een

droge dag wanneer de heg niet nat is. Ontsmet het gereedschap met desinfecterende, biologische spray voor een optimale hygiëne tussen de planten en om ze ziektevrij te houden.

Stap voor stap: vormsnoei

Eind voorjaar is een ideale tijd om groenblijvende vormsnoei weer wat op te frissen. Het ergste winterweer is voorbij, dus je kunt zonder zorgen de mooie vormen snoeien en fatsoeneren.

1 Er kunnen een paar lange stengels zijn die van de gewenste vorm zijn afgeweken en die zullen gaan overheersen tenzij je ze nu aanpakt. Snoei ze terug tot binnen de vorm of tot hun oorsprong.

2 Knip de stelen in de gewenste vorm. Doe een stapje achteruit en bekijk de vorm vanuit alle hoeken om er zeker van te zijn dat er symmetrie en evenwicht is.

3 De meeste standaard snoeivormen hebben een duidelijke stam vóór het bladerdak. Planten produceren bladeren langs deze hoofdstam, of laten hun takken naar beneden hangen – verwijder deze.

HANDELING

De 'Chelsea Chop'

Met deze techniek manipuleer je de bloei van vaste planten. De *Phlox* hierboven en rechts werd eind mei teruggesnoeid (rond de tijd van de RHS Chelsea Flower Show), terwijl de rest eromheen bleven staan en dus eerder bloeide. Een dergelijke vermindering van de hoogte leidt tot meer, kleinere en latere bloemen.

RESULTAAT

Wacht tot de zomer

Het is het begin van het groeiseizoen voor de meeste tuinplanten, dus houd rekening met de bloei en vruchtzetting voordat je snoeit.

Boerenjasmijn

Philadelphus is een prachtige geurende struik die bloeit in juni en juli, dus snoei hem daarna terug.

Sneeuw in de zon

Wacht met het snoeien van *Spiraea 'Arguta'* (sneeuwspirea) tot juni.

10 planten die je niet moet snoeien in de lente

Deze heesters bloeien meestal eind voorjaar en begin zomer op de groei van het voorgaande jaar. Snoei ze dus pas na de bloei. Als je ze in het voorjaar snoeit, knip je wellicht de knoppen af en krijg je dit jaar geen bloemen:

X <i>Philadelphus</i>	X <i>Pieris</i>
X <i>Ceanothus</i>	X <i>Escallonia</i>
X <i>Rhododendron</i>	X <i>Deutzia</i>
X <i>Weigela</i>	X <i>Spiraea 'arguta'</i>
X <i>Kolkwitzia</i>	X <i>Sering</i>

Waar moet ik beginnen?

Eetbare en siergewassen

Veel beginnende tuiniers worden onzeker bij het idee dat ze eerst de basis moeten aanleren. Maar in deze exclusieve twaalfdelige serie helpt **Alan Titchmarsh** je om de vaardigheden onder de knie te krijgen die echt belangrijk zijn. Deze maand leer je hoe je eetbare en sierplanten combineert. Ontdek hoe je, met de tips van Alan, prachtige bloemen en heerlijke groente- en fruitgewassen niet altijd apart hoeft te kweken.

Je leert:

- ✓ Groente, fruit en sierplanten te gebruiken in combinatieteelt
- ✓ Alle ruimte te benutten
- ✓ Gewassen te kweken in potten en bakken

Alan kweekt rijen vol
plukbloemen,
waaronder *Lathyrus*,
tussen zijn groente
en fruit.

*“Met slechts een bed of
border met wat bloemen,
leifruitbomen en groenten
kun je een mooie en
smakelijke tuin creëren
waarin je je gewoon
fijn voelt.”*

Perfekte partners

Onder tuiniers heerst de begrijpelijke misvatting dat bloemen thuishoren in borders en fruit en groente in de moestuin. Dat is allemaal leuk en aardig als je de ruimte hebt om de verschillende soorten planten te scheiden. Maar niet voor niets worden eetbare gewassen en bloemen al eeuwenlang samen verbouwd. Sterker nog: daar hebben ze allebei voordeel bij. Bloemen lokken allerlei bestuivers naar erwten, bonen, appels en peren, die de insecten nodig hebben om een goede oogst te geven. En plagen worden vaak voorkomen door op een plek niet slechts één gewas te zetten. Met een slim ontwerp zorg je ervoor dat jouw stukje aarde zowel mooi als nuttig is.

Lok onmisbare bestuivers zoals de gehakelde aurelia.

Zorg voor kleur door bloemen, snijbiet en paksoi samen te zetten.

Prachtig en productief

Een mix van eetbare en siergewassen kan op welke schaal je maar wenst – van de enorme bloembedden in het Franse Villandry tot een tuintje van postzegelformaat. Met slechts een bed of border met wat bloemen, leifruitbomen en groenten kun je een mooie en smakelijke tuin creëren waarin je je gewoon fijn voelt.

Heb je weinig ruimte, dan kun je hetzelfde effect bereiken met potten en bakken, die je zo plaatst dat ze van voor- tot najaar opeenvolgend aantrekkelijke bloemen, vruchten en groenten opleveren.

Dat is allemaal niet nieuw. In de middeleeuwen waren kloostertuinen een lappendeken van geneeskrachtige en keukenkruiden, geurende, mooie bloemen, en fruit en groenten voor de eetzaal.

Mensen met een cottage garden propten vanaf de zeventiende eeuw hun tuintjes vol met fruit, groenten, kruiden en bloemen voor in huis. Zeelieden brachten planten mee van overzee en zetten ze bij de achterdeur in de aarde.

In de tweede helft van de twintigste eeuw kwam de formele moes-en-siertuin weer in zwang. De bedden, met daarin bloemen, groente en fruit, werden omzoomd met buxus en het geheel werd verdeeld en gestructureerd door 'step over'-fruitbomen (maximaal 45 cm hoge leipen en -appels met één etage).

In mijn eigen bescheiden keukentuin staat van alles: peren en bonen, 'step over'-appels en -peren, pastinaak en aardappelen,

maar daartussendoor rijen snijbloemen – pioenrozen en pronkerwten, goudsbloemen en duifkruid. Niet alleen lokken de meeste die onontbeerlijke bestuivers, maar ze zijn ook mooi.

Je hoeft je tuin niet helemaal om te gooien: groente kun je kweken tussen eenjarigen en vaste planten in een zonnige border (goed licht is voor de meeste eetbare gewassen cruciaal). Zie sla en koolsoorten als bladplanten en geniet niet alleen van hun smaak, maar ook van hun schoonheid. Ja, het valt niet mee om ze zodra ze op hun mooist zijn uit de grond te moeten halen en een gat achter te laten. Maar als je dat gat snel met iets anders vult, verleng je het seizoen.

En vergeet niet dat sommige sierplanten die al in je tuin staan misschien eetbaar zijn: de bloemen van viooltjes, Oost-Indische kers, primula en bernagie zijn een grappige en eetbare garnering voor salades en zomerdrankjes.

Als je weer eens een bloembak beplant, combineer eenjarigen dan eens met eetbare planten. Als je die laatste oogst, vullen de bloeiende planten de vrijgekomen ruimte vanzelf weer op.

Heb je een balkon of terras met zomerbloeiers in potten? Voeg dan wat eetbare planten toe – vul een hangmand met 'Tumbler'-tomen of zaai pluksla in een bak.

Hoe veel of weinig ruimte je ook hebt, het mixen van eetbare en siergewassen heeft zoveel voordelen, dat je je zult afvragen waarom je er niet eerder aan gedacht hebt.

Kruiden aan de rand van de border zijn niet alleen mooi, maar je kunt er ook nog makkelijk bij.

Bieslook is heerlijk én leidt ongedierte af van gewassen in de buurt.

Oost-Indische kers lokt zwarteboon-luis weg van je bonen.

Hoelang duurt het?

Je kunt het hele seizoen je gemengde beplanting aanpassen – door combinaties te wijzigen – maar op een kleine plek zie je al snel resultaat. Het kost misschien maar een paar uurtjes om onder een appelboom met een open bladerdek kleurige lentebollen te planten, maar je kunt al gauw genieten van hun schoonheid en ze trekken bestuivers aan, wat een betere oogst oplevert. Een bak beplanten met bloemen of groenten is zo gepiept. Zaai sla, radijs en andere snelgroeïende gewassen in de loop van de zomer opnieuw.

Hoe bespaar je geld?

Door zowel groenten als eenjarige planten op te kweken uit zaad kun je handenvol geld besparen. Plan vooruit en maak een compleet ontwerp voor een leeg stuk grond of breng in kaart waar je je groepjes met groenten en kruiden wilt zetten in bedden en borders. Suikermais is een mooie plant achterin een zonnig bloembed, kruiden zoals tijm en marjolein zijn goede randplanten en uien kun je op zonnige plekjes in voedingsrijke grond stoppen.

Wat mag ik verwachten?

Als je bloemen aan je moestuin toevoegt of groenten, kruiden en fruit aan je bedden en borders, is dat niet alleen een mooi gezicht. Het komt ook de gezondheid van je planten ten goede. Denk eraan dat je na het oogsten van een eetbaar gewas een gat overhoudt. Plan dus opeenvolgende planten – plant bijvoorbeeld lentebollen in de late zomer en het vroege najaar op plekken waar groenten hebben gestaan. Houd de beplanting flexibel, zodat verschillende gewassen en bloemen elk jaar op andere plekken groeien, behalve vast fruit zoals frambozen, aardbeien, appels en peren. Al je planten blijven gezond als je zorgt voor goed licht en een voedingsrijke bodem (die je in de winter verrijkt met goed verteerde compost of stalment).

COMBINATIETEELT

Door eetbare en siergewassen te mixen, breng je ook de vijand in verwarring. Bepaalde bloeiende planten lokken niet alleen nuttige insecten, maar geven ook geuren of chemische stoffen af die specifiek ongedierte afschrikken. Geen van de onderstaande beplantingsplannen is onfeilbaar: soms werken ze goed en soms zijn ze minder effectief. Maar alles wat je kans op een vlekkeloze oogst vergroot, is het proberen waard. Probeer deze methoden eens:

■ **Afrikaantjes** hebben sterk geurend sap, en niet alleen trekken hun bloemen bestuivers aan, maar de afscheiding uit hun wortels helpt tegen motluis als je ze naast en in dezelfde grond

als tomaten plant. Basilicum heeft hetzelfde effect.

■ **Oost-Indische kers** trekt zwarte bonenluis aan, zodat het leeuwendeel van dit ongedierte zich daarop concentreert in plaats van op je bonen.

■ **Kruiden** zoals lavendel, tijm, echte kervel en bieslook hebben een sterke geur en kunnen ongedierte afleiden van de gewassen waar ze naast staan.

■ **Uien** tussen rijen wortelen maskeren de geur van deze groenten. Deze worden daardoor minder aangetast door de wortelvlieg. Andersom verwacht de geur van wortelen de uienvlieg. Twee vliegen in één klap dus!

■ **Aardappelen** kun je planten tussen het oude vertrouwde afrikaantje: de afscheiding uit zijn wortels schrikt aaltjes af.

Zet eens pluksla met eetbare bloemen op een zonnige vensterbank.

Volle bak

Het fijne van potten en bakken is dat ze zo veelzijdig zijn – zowel wat hun inhoud betreft als de plaats waar je ze neer kunt zetten. Je geeft je tuin meteen een ander aanzien als je een pot verplaatst.

Hangmanden op zonnige plekken zijn geschikt voor struik-tomaten, vooral de kleine kers-tomaatjes die een overvloed aan hapklare vruchten opleveren. Ook kruiden zoals marjolein, tijm en peterselie zullen het daar naar hun zin hebben.

Groenten en kruiden in bakken zijn vooral handig naast de keukendeur, zodat je ze snel en makkelijk – extra fijn als het regent – kunt oogsten.

In bloempotten, kweekzakken, voerbakken en hoge potten kun je allerlei kruiden en groenten kweken. Aardbeien kun je kweken in

speciale aardbeienpotten met zijopeningen voor potgrond, of in voerbakken of hoge potten waar je ze makkelijk kunt plukken.

Welke pot je ook kiest, zorg in elk geval voor een goede drainage (gaten onderin) en verse, turfvrije potgrond om in te kweken in plaats van tuingrond: die kan last hebben van een slechte afwatering, een tekort aan voedingsstoffen en allerlei ongedierte.

Maar vooral: experimenteer met potten en bakken. Leef je uit. Gebruik je fantasie en probeer verschillende combinaties. Er zal wel eens een oogst mislukken, maar je zult ook veel plezier beleven aan het mixen van het mooie met het nuttige.

Op pagina 84 zie je hoe je een keukentuin maakt en lees onze complete gids voor het kweken van aardbeien op pagina 89.

MAAK MOEITeloos EEN GEMENGDE BAK

- 1 Vul de bak van je keuze met universele turfvrije potgrond. Voeg mest met vertraagde afgifte toe om de planten tijdens hun groei te voeden.
- 2 Zet je blikvanger in het midden. Hier hebben we een tomatenplant gebruikt. Maak de wortelkluit los als hij te compact is.
- 3 Stop rondom de tomaat zaailingen van basilicum en goudsbloem of kleine trayplantjes in de grond.
- 4 Begiet royaal en geef regelmatig vloeibare tomatenmest zodra de tomaat in bloei komt.

Wij gebruikten

- 1 x tomaat 'Losetto'
- 6 x *Calendula* 'Daisy Mixed'
- 6 x rode basilicum
- Ronde terracotta pot, H 46 cm x B 28 cm

'Losetto' is een hangende struiktomaat die het goed doet in een grote pot.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

VOLGENDE MAAND Alan tuiniert met oog voor dieren en vertelt welke soorten jij in je tuin kunt verwachten.

Vraag & Antwoord

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op – van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

V Er zit wit poeder op mijn kamerplanten. Wat is dat?

A Een witte, poederachtige substantie op je planten zijn de eerste tekenen van wolluis en die mag je niet negeren! De insectjes zien eruit als kleine roze of witte pissebedden, maar in het begin van een plaag zul je de beestjes waarschijnlijk niet eens zien. Wat je wel ziet, is het wasachtige poeder dat ze gebruiken om zich te beschermen. Het spul bedekt de 'naden' van de plant, zoals de bladoksels of oneffenheden in de stengels, en verstopt de minuscule eitjes van de luis. Wolluizen zuigen sap uit de plant om zich te voeden en scheiden vervolgens een plakkerige substantie, honingdauw, uit. Dat kan op zijn beurt de schimmel roetdauw aantrekken. Je ziet het: als je geen actie onderneemt, kunnen je kamerplanten behoorlijk in de problemen komen!

Het is lastig om van wolluis af te komen, omdat het moeilijk is om in de kleine ruimte tussen blad en stengel te komen. Er zijn biologische bestrijders – hongerige lieveheersbeestjes, gaasvliegen en parasitaire wespen – maar die doen hun werk alleen in de warme maanden (ongeveer tussen mei en september). En insecticiden zijn wat ons betreft geen optie.

Het beste kun je dus aan de slag een sopje van 25 tot 50 gram groene zeep op een liter water, eventueel aangevuld met een eetlepel neemolie. Spray dit mengsel flink over je planten. Heb je slechts een paar wolluisjes, dan kun je wellicht volstaan met wat water en een doekje om de beestjes weg te vegen.

Waarschijnlijk moet je deze bestrijding regelmatig herhalen om van de wolluis af te komen, maar de aanhouder wint!

TIP

Zet nieuwe kamerplanten eerst een maandje in quarantaine. Dan kun je er vrij zeker van zijn dat ze je overige kamerplanten niet zullen besmetten met ziekten of plagen.

V Hoe kom ik van wolluis op mijn bekerplant in de serre af?

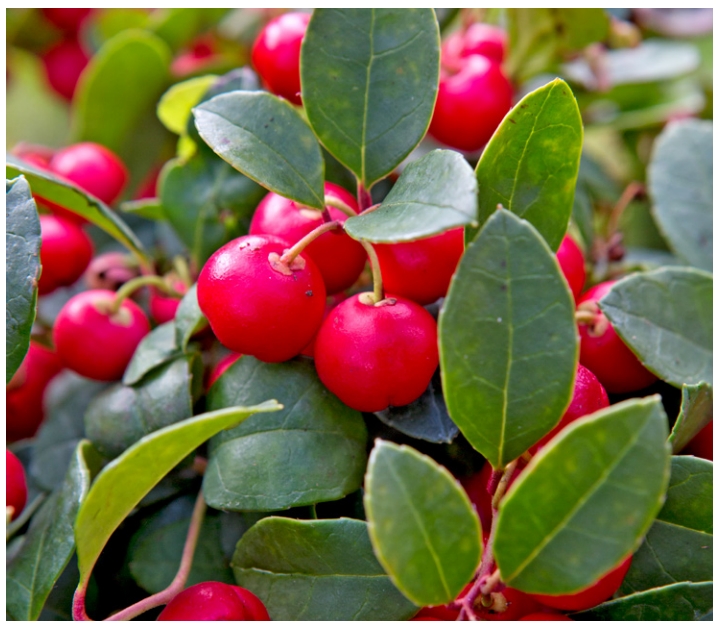
A In kassen en serres kun je het beste biologische bestrijders inzetten. Dat doe je in de warmere maanden, dus vanaf mei. Houd de deuren gesloten terwijl de roofdierjes hun werk doen, zodat ze niet in de verleiding komen om 'buiten de deur' te gaan eten.

V Welke kleurrijke groenblijvers kunnen in een kleine, schaduwrijke tuin?

A Bontbladige wintergroene heesters zorgen het hele jaar voor bladkleur en structuur, terwijl ze eronder nog ruimte overlaten om bodembedekkers en bloembollen te planten. De compacte struik *Skimmia japonica* 'Perosa' heeft groene bladeren met crèmekleurige randen, krijgt felrode bessen en in de winter roomwitte bloemen.

Het blad van *Aucuba japonica* 'Picturata' heeft een opvallend geel midden met geelgekleurde randen. *Mahonia x media* 'Charity' zorgt het hele jaar door voor een mooie vorm in de winter en lekker geurende, lichtgele bloemen aan rechtopgaande takken.

Gaultheria procumbens is slechts 30 cm hoog en daarmee ideaal voor kleine ruimtes en in potten.

Heb je een bodem die wat zuurder is, probeer dan de compacte *Rhododendron yakushimanum* 'Koichiro Wada'. Zijn nieuwe bladeren zijn zilverachtig wit en worden vervolgens donkergroen met een bruine onderzijde. In mei openen zijn roze bloemknoppen in witte bloesemachtige trossen. Als je grond ongeschikt is, plant hem dan in een grote pot.

Gaultheria procumbens is een mooie groenblijvende en bodembedekkende heester met kleine klokvormige bloemen in het voorjaar. Zijn donkergroene bladeren (die ruiken naar wintergroen als je ze kneust) krijgen in de herfst een rode gloed die kleurt bij zijn

De geurende *Daphne bholua* 'Jacqueline Postill' is tevreden met lichte schaduw.

rode bessen. Hij houdt van zure grond, dus voeg indien nodig wat extra compost toe.

De volgende planten houden ook van schaduwrijke omstandigheden, maar controleer of ze passen bij jouw grondsoort voor je ze koopt:

Veel camellia's doen het goed in de schaduw en er zijn veel soorten om uit te kiezen, met enkele of dubbele bloemen in allerlei tinten roze, rood of wit.

Desfontainia spinosa lijkt op hulst en heeft kleine, stekelige, glanzende bladeren. Maar hij bloeit van juli tot oktober met rode, buisvormige bloemen met een gele 'mond'.

Peperboomjes (*Daphne*) staan bekend om hun sterk geurende roze of witte bloemen. Sommige variëteiten bloeien al in februari, terwijl andere van het vroege voorjaar tot de zomer bloeien.

Garrya elliptica zit vol met kwastachtige, grijsgroene bloemen gedurende de wintermaanden. Hij wordt vaak tegen een muur geplant, maar staat ook prachtig als vrijstaande heester.

V Vanaf wanneer kan ik mijn compost gebruiken zonder dieren te verstoren?

A In composthoppen en bladerhoppen voor bladaarde schuilen vaak allerlei soorten dieren, van slangen en hazelwormen tot egels, muizen, bijen, wespen en andere kleine beestjes.

Om te voorkomen dat je overwinterende dieren verstoort, kun je besluiten je compost alleen te gebruiken wanneer zijn bewoners gegarandeerd actief zijn, ongeveer tussen april en oktober. Natuurlijk nemen sommige bewoners het hele jaar hun intrek. Wil je echt ontdekken wat er zoals aan activiteit plaatsvindt rond je composthoop, installeer dan een wildcamera met bewegings-sensor en nachtzicht. Gesloten compostvaten hebben zelden gasten, dus je kunt je compost eventueel beetje bij beetje daarheen verplaatsen.

Composthoppen zijn een veilige schuilplek voor onder andere egels.

V Hoe voorkom ik dat mijn zaailingen iel worden?

A Dunne, zwakke zaailingen zijn meestal het resultaat van onvoldoende licht, te hoge temperaturen, te dik gezaaide zaden en mogelijk teveel voeding in de grond. Sommige zaailingen zijn erg gevoelig voor deze zaken terwijl andere het onder niet zo ideale omstandigheden wel goed zullen doen.

Gebruik zaaigrond om zeker te zijn van goede zaailingen. Deze bevat minder voedingsstoffen dan gewone potgrond. Zaaï ook spaarzaam: een paar zaadjes zijn voldoende en je hoeft echt niet het hele zakje in één keer leeg te strooien.

Geef de zaden voldoende tussenruimte om te

voorkomen dat de zaailingen met elkaar gaan concurreren om licht en ruimte. Verder kun je de hoeveelheid licht nog verhogen door een spiegel of ander reflecterend materiaal naast de plantjes bij het raam neer te zetten. Maak de temperatuur niet te hoog en zorg voor voldoende goede ventilatie.

Zaaï zaden dun en geef ze genoeg licht om stevige plantjes te krijgen.

V Waarom wordt mijn rabarber slechter?

A Als je rabarberplant zwak groeit, kan hij last hebben van kroonrot, een schimmelziekte die veel voorkomt bij rabarber. Een virusinfectie die de groei kracht aantast is mogelijk, maar onwaarschijnlijk, evenals honingzwam (tenzij die ook op andere plekken in je tuin voorkomt). Wat ook kan, is dat er resten van onkruidverdelger zitten in de gebruikte mest die je gebruikt, maar in dat geval zou je ook vervormd blad moeten zien.

Kun je al deze oorzaken uitsluiten en heb je steeds voldoende water en voeding gegeven en staat hij niet in de schaduw, dan is de volgende vraag: heb je de plant onlangs verplaatst of gedeeld? Als je een oude, dichtgegroeide rabarberpol verplaatst, herstelt hij vaak niet meer goed. Het beste kun je de goede stukken eraf halen en herplanten en het oude deel wegdoen. Helpt zelfs het delen niet meer, dan zit er niets anders op dan nieuwe planten te kopen.

V Wanneer is de beste tijd om mijn pruimenboom te snoeien?

A Pruimenbomen moet je snoeien tussen juni en augustus en niet in de winter. Ze zijn namelijk vatbaar voor loodglans, een schimmelziekte waardoor de bladeren zilverkleurig worden en de takken afsterven.

De sporen zijn in najaar en winter wijder verspreid en kunnen via snoeiwonden binnendringen. Door te snoeien in de zomer kun je problemen vermijden. En niet onbelangrijk: reinig en steriliseer al je snoeigereedschappen voor je begint.

Voorkom loodglans door pruimen op een droge zomerdag te snoeien.

Gezonde *Buxus sempervirens* kun je eind voorjaar hard terug snoeien.

V Kan ik een buxushaag van een meter hoog met een derde inkorten?

A Als je heg zwak is maar geen ziektes of plagen heeft (buxus-schimmel of buxusmot), geef hem dan gedurende één groeiseizoen ruimschoots voeding en water om hem aan te laten sterken. Daarna kun je hem tussen eind april en half mei met een derde inkorten. Blijf hem daarna nog een tijdje vertroetelen met extra water en voeding.

Leg organisch materiaal op de grond zodat de wormen het erdoor kunnen verwerken.

V Ik heb arme grond gemulcht met boomschorssnippers. Hoe voed ik de grond?

A Eigenlijk moet je organisch materiaal met 'volume', zoals compost, bladaarde of goed-verteerde stalmest toevoegen aan je grond. Maar dat is lastig als er al boomschorssnippers liggen, afhankelijk van de dikte van de mulchlaag. Is het slechts een erg dun laagje, verspreid dan het organisch materiaal erover en laat de wormen en andere organismen het door de grond werken.

Om je planten goed te laten bloeien, moet je ze ook voeden. Je kunt vanaf april makkelijk een vloeibare voeding die rijk is aan kalium via het gietwater geven. Dat sijpelt vanzelf door de mulchlaag.

Als je nieuwe planten toevoegt, werk dan een flinke hoeveelheid compost door het plantgat, mulch de grond en geef regelmatig water tot de planten goed zijn aangeslagen.

V Hoe snoei ik mijn hoge vlinderstruik?

A De vlinderstruik (*Buddleja davidii*) krijgt zijn bloemen op jonge scheuten. Als je hem niet snoeit, komen alle bloemen steeds hoger in de plant te zitten. En onderin de struik blijven wat zielige kale takjes over. Je kunt hem het beste hard snoeien in maart.

Knip alle takken terug tot 30 à 60 cm vanaf de basis. Dat lijkt vrij drastisch, maar het moedigt je plant aan om lager aan de plant nieuwe aanwas te produceren.

Zo krijgt hij een mooiere vorm en veel bloeiende takken over de hele struik en niet slechts aan de bovenkant.

Acaena novae-zelandiae vormt een dicht tapijt met sterke herfsttinten.

V Wat is een natuurvriendelijk alternatief voor een gazon?

A Heb je een zonnige plek op goed drainerende grond, probeer het dan eens met bodembedekkende planten zoals geurende en niet-bloeiende loopkamille (*Chamaemelum nobile* 'Treneague') en het grijs-groene stekelnootje (*Acaena novae-zelandiae*), dat brons-paars kleurt in het najaar. Tijmbloemen zijn magneten voor bestuivers, dus voeg zeker de laagblijvende kruiptijm *Thymus serpyllum* 'Russetings' toe.

Je kunt ook vetplanten zoals huislook (*Sempervivum*) en *Sedum spurium* 'Green Mantle' met stervormige gele bloemen planten. Is je grond vochtiger, probeer dan een mix van de paarsbloemige bloedoolveaarsbek *Geranium sanguineum* 'Vision Violet', donkerder paarse vlambloem *Phlox subulata* 'Purple Beauty' en Engels gras (*Armeria maritima*) met roze of rode pomponnetjes. Koperknoopje (*Leptinella potentillina*) heeft kleine varenachtige bladeren die van groen naar warmgrijs verkleuren.

V Hoe maak ik van de helft van mijn gazon een bloemenweide?

A Wilde bloemen hebben een arme bodem nodig, dus als je gazon in het verleden goed gevoed is, zal de grond in het begin te vruchtbaar zijn. Verwijder in dat geval eerst vaste onkruiden zoals paardenbloemen. Steek dan de bovenste vijf à tien centimeter van het gras af en leg de plagen ondersteboven tot het uiteenvalt en composteert. Frees vervolgens de grond en hark het aan om een fijn zaaibed te krijgen. Zaai daarin jouw mengsel met zaden van wilde bloemen.

Een snellere optie is om 'eilandjes' te maken en in te zaaien met wilde bloemen die zich na verloop van tijd zullen uitbreiden. Houd het omgevende gras laag tot de bloemen gevestigd zijn. Of maai het gras zo laag je kunt en verticuteer stevig om kale plekken te krijgen en bezaai deze.

Controleer tot slot of er kleine ratelaar (*Rhinanthus minor*) in het mengsel zit. Deze halfparasitaire plant remt de groei van het

gras waardoor de bloemen beter groeien. Maar het kan nog steeds jaren duren voor je bloemenweide gevestigd is.

Als je eilandjes wilde bloemen in een gazon zaait, zullen ze zich langzaam uitbreiden.

V Ik wil graag mijn grote gazon mooi laten verwilderen. Hoe doe ik dat?

A Maak de grond minder vruchtbaar door na het maaien al het maaisel te verwijderen en op een hoop te gooien. Het gras verteert en kan dan als mulch dienen rond fruitbomen en struiken of als bedekking op een houtstapel voor dieren.

Sterk groeiende vaste onkruiden zoals brandnetels nemen de boel snel over als je niet uitkijkt, dus houd grote pollen binnen de perken door ze een paar keer per groeiseizoen terug te knippen.

Van de afgeknipte planten kun je brandnetelgier maken.

Gevestigde matten van sterk gras houden de intrek van 'mooiere' planten tegen, omdat de meeste soorten kale grond nodig hebben om zich te kunnen vestigen. Graaf dus stukken gras uit of bedek het met karton of zeil tot het gras eronder geel wordt en doodgaat. Zaai of plant dan wilde bloemen in de kale stukken, zodat ze zich kunnen vestigen voordat andere pioniersplanten dat doen.

V Welke hulst levert meer privacy én draagt bessen voor de vogels?

A Alleen de vrouwelijke hulststruiken (*Ilex*) krijgen bessen. Voor de bestuiving moet je meestal een mannelijke en vrouwelijke struik planten, tenzij er al andere hulststruiken in de buurt staan. En om de verwarring

compleet te maken: sommige vrouwelijke soorten heten 'King' en mannelijke 'Queen'. In jouw geval is *Ilex aquifolium* 'Pyramidalis' een goede keus. Die draagt bessen, is zelfbestuivend en wordt redelijk hoog.

V Hoe vermeerder ik nieskruid het beste?

A Als je al wat *Helleborus*-planten in je tuin hebt staan, laat ze dan gewoon met rust. De zaaddozen zullen vanzelf opensplijten en de zaden laten vallen. Vervolgens zullen er zaailingen verschijnen rond de ouderplanten. Die kun je oppotten en verder laten groeien om ze later op de gewenste plek uit te planten.

Je kunt ook de zaden verzamelen en zelf zaaien. Vers nieskruidzaad ontkiemt makkelijk als je het zaait op een laagje zaaigrond. Verzamel de zaden wanneer de zaaddozen beginnen te splijten en zaai ze meteen in zaaibakken. Dek het zaad toe met een laagje scherpzand van 5 tot 8 mm. Zet de zaaibakken in een koude bak of tegen een koele muur en voorkom dat ze uitdrogen.

Laat de zaailingen het eerste jaar in de bakken staan en voed ze wekelijks met een vloeibare voeding zodra ze beginnen te groeien. In het tweede jaar zet je

de plantjes in losse potjes tot ze klaar zijn om uit te planten.

Planten uit zaden zijn vaak onderhevig aan kruisbestuiving,

dus je nieuwe planten lijken niet gegarandeerd op de ouderplanten. Wil je dat wel, dan kun je kluiten beter delen.

Verzamel en zaai *Helleborus*-zaden na de bloei of laat ze zichzelf uitzaaïen.

Voeding en goed licht kunnen de vrouwen tong tot bloeien verleiden.

V Mijn *Sansevieria* heeft gebloeid. Hoe krijg ik hem opnieuw in bloei?

A De immer populaire vrouwen tong (*Sansevieria*) krijgt soms groen-witte bloemen, afhankelijk van de leeftijd van de plant, de hoeveelheid licht en andere omstandigheden. Je kunt de bladkleur verbeteren en de bloei stimuleren door elke derde watergeefbeurt in het groeiseizoen wat vloeibare tomatenvoeding bij het water te doen.

Wittevlieg biologisch bestrijden in je groentekasje?

Zo pak je dat aan!

Wittevlieg

Wittevlieg is een plaag die vaak voorkomt in planten die je in een kasje opkweekt zoals tomaat, courgette en aubergine. Je hoeft de plant maar even aan te raken of een wolk van kleine witte vliegjes zwemt rond.

Doordat wittevlieg de bladeren aanprijkt om plantensappen binnen te krijgen ontstaat schade, zoals kleine gele vlekjes. De honingdauw die de insecten uitscheiden maakt plant en vruchten kleverig en kan tot groei van roetdauwschimmel leiden. Hierdoor groeit de plant slecht en wordt de opbrengst minder. In een kasje kan het al vroeg in het voorjaar lekker warm zijn. Daarom kun je snel de eerste plagen vinden. Gelukkig zijn er natuurlijke vijanden te koop om de natuur een handje te helpen bij het bestrijden daarvan.

Om wittevlieg biologisch te bestrijden kun je kiezen uit verschillende producten. Allereerst is het handig om GELE VANGPLATEN op te hangen. Hiermee kun je snel signaleren of er wittevlieg aanwezig is en je vangt meteen wat exemplaren weg, dat is alvast meegenomen.

De felgroen gekleurde roofwants MIRIMIX-PLUS is een populaire bestrijder van wittevlieg. Ook in professionele kassen wordt hij veel gebruikt. Je kunt hem al inzetten voordat de eerste wittevlieg verschijnt. Met behulp van het meegeleverde voer kunnen deze inheemse wanten een populatie opbouwen. Als de plaag opduikt staat de roofwants paraat om zijn

prooi te verorberen. Is er een flinke besmetting aanwezig? Dan is het tijd voor actie. Kies voor ENERMIX, een product met twee soorten minuscule sluipwespen. Ze parasiteren de jonge stadia van wittevlieg die op de onderkant van de bladeren zitten. Na een paar weken komen er jonge sluipwespen uit die weer op zoek gaan naar nieuwe larven van wittevlieg. Zo neemt de plaag zienderogen af.

Sluipwesp ENERMIX (links) en roofwants MIRIMIX-PLUS.

ENTOCARE
Biologische gewasbescherming

Kijk op www.entocare.nl voor meer informatie. Alle vermelde producten zijn te koop in de Entocare webshop.

Mijn moestuin

Een heel jaar oogsten uit de tuin

MIJN MOESTUIN

Pre-order het boek tijdelijk met gratis verzending via www.gardenersworldmagazine.nl/boekmoestuin. Deze actie is geldig tot en met 19 maart 2023.

Over mijn boek

Iedere dag iets uit de tuin eten is helemaal niet moeilijk. Het is lekkerder dan wat je maar in de winkel kan kopen, heel duurzaam, en misschien nog het belangrijkste; je wordt er blij van. Er is weinig zo wezenlijk als een plant opkweken uit een zaadje en ervan te kunnen eten. Ik doe dit al sinds ik klein ben en deel mijn kennis graag.

In dit boek staat alles wat je nodig hebt om zelf aan de slag te gaan. Van kweken, bewaren, zelf plantenvoeding maken en het verzorgen van je bodem, tot duurzaam omgaan met water en de leukste en beste soorten planten die je in jouw tuin niet wil missen. Met een handige planner zorg je ervoor dat er jaarrond iets uit jouw tuin op tafel komt, van eten tot een gezellig bosje bloemen.

Over Anne Wieggers

Nast dat Anne onze hoofdredacteur is, is ze ook tuinexpert bij BinnensteBuiten. Hier legt ze uit hoe je de biodiversiteit een boost geeft én een lekkere maaltijd kweekt. Daarnaast schrijft ze voor *NRC* over tuinieren, werkte ze onder meer als tuinontwerper en gaf ze kinderen (moest)tuinles. Dit is haar derde boek. Ze schreef eerder de boeken *Duurzaam tuinieren* en *Duurzaam tuinieren voor kinderen*.

INSPIRATIE

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM, NEIL HEPWORTH;

Deze maand

- 70 Planten met een missie, deel 1**
Carol vertelt je hoe je zomerbollen plant en verzorgt.
- 75 Alles over kamerplanten**
De watermeloenplant (*Peperomia argyreia*).
- 78 Hiep hiep Hoya**
Rogier en Marieke over wasbloemen.
- 84 Ontwerp en beplant een keukentuin**
Deel 3: de tuin beplanten.
- 89 Een zomer vol aardbeien**
We laten vier manieren zien waarop je aardbeien kunt kweken.
- 95 Inheemse held**
Lievevrouwebedstro (*Galium odoratum*) stelt zichzelf voor.

PLANTEN MET EEN MISSIE

Deel 1: Zomerbollen

In dit eerste deel van een nieuwe serie behandelt **Carol Klein** groepen planten die elke tuinier zou moeten kweken. Met deze maand: plant en verzorg zomerbollen.

Crocosmia 'Lucifer' is een oogverblindende ster in de zomerborder, met zwaardvormige bladeren en stelen vol vuurrode bloemen. Plant hem in het voorjaar in goed drainerende grond in de volle zon. **Hoogte x breedte:** 150 x 50 cm. **Bloei:** jun-aug.

Als er één woord een glimlach op het gezicht van tuiniers kan toveren, dan is dat 'bollen'. Het is een magisch woord dat duizenden beelden in briljante kleuren oproept. Geen plantengroep laat het hart sneller kloppen en spreekt zo tot de verbeelding. Daarbij is bollen planten heel dankbaar werk: graaf een gat, laat er een bol in vallen, denk er niet meer aan en na een paar maanden geniet je van dikke knoppen die plotseling in kleur uitbarsten. Hoewel hun spectaculaire show niet zo lang duurt, kun je met een beetje planning verschillende, opeenvolgend bloeiende bollen gebruiken om perken, borders, balkons, terrassen en schaduwhoekjes langdurig van kleur te voorzien. Als je nog nooit bollen hebt gekweekt die hartje zomer bloeien, weet je gewoonweg niet wat je mist. Er valt een wereld aan moois te ontdekken die je zintuigen prikkelt, bestuivers aantrekt en zomerborders vult met vuur en zwier.

De traditie om in het najaar voorjaarsbloeiende bollen te planten bestaat al lang. Het zit in ons tuinier-dna. Er worden miljoenen narcissen, tulpen en allerlei andere bollen geplant en bewonderd, maar zomerbloeiende bollen worden minder op waarde geschat. Misschien is het omdat voorjaarsbollen opkomen wanneer de tuin grimmig is en hun vrolijke kleuren het begin van het tuinjaar aankondigen. In de zomer is het tuinfeest echter in volle gang en de concurrentie groot.

Maar in plaats van de aandacht van andere zomerbloemen af te leiden of ermee te rivaliseren, geven zomerbollen meer diepte, meer spanning, een geheel nieuwe dimensie.

Een groep *Lilium regale* in een border waar de beplanting 's zomers wat loom en rommelig wordt, kan voor een unieke nieuwe focus zorgen. Hier op Glebe Cottage hebben we deze lelie (inmiddels de meest gekweekte leliesoort) gebruikt in potten langs paden en achter in borders tussen Zeeuws knoopje (*Astrantia*), winterharde geraniums en soortgelijke planten. Door het gebruik van één bollensoort ontstaat er samenhang in de beplanting.

Net als veel andere zomerbollen bieden lelies een exotisch tintje dat vaak wordt geaccentueerd door een heerlijke geur. Hoewel de meeste lelies, net als de meeste zomerbollen, genieten van een zonnige plek, zijn er ook lelies die liever wat schaduw willen. Turkse lelies zijn Europese bosrandplanten. De botanische soorten zijn prachtig en volwassen planten zaaien zichzelf vaak uit. De Amerikaanse tijgerlelie, *Lilium pardalinum*, wil niet alleen schaduw maar het liefst ook vochtige grond. Zoals met alle planten is het cruciaal om soorten te

VAN BOVENAF MET DE KLOK MEE

■ *Lilium regale*

H x B 1,5 m x 50 cm B jul

■ *Eucomis 'Pink Gin'*

H x B 1,2 m x 50 cm

B jul-aug

■ *Allium hollandicum*

'Purple Sensation'

H x B 1 m x 20 cm

B jun-jul

kiezen die goed gedijen in de beschikbare grond en omstandigheden.

In potten en bakken kunnen we meer bollensoorten kweken dan in de vollegrond, omdat we de 'ingrediënten' in de potgrond naar behoefte kunnen aanpassen.

In het kader van dit artikel is het niet belangrijk om onderscheid te maken tussen bollen, stengelknollen, wortelknollen en wortelstokken. Maar voor alle duidelijkheid: wortelstokken en veel wortelknollen zijn stengels, stengelknollen zijn verdikte stengeldelen en bollen zijn bladeren in een andere vorm. Ze ontwikkelen allemaal wortels en zijn opslagorganen om de planten door extreme omstandigheden heen te loodsen, van droogte tot vrieskou. De meeste houden van een zonnige plek, maar verder zijn bollen heel verdraagzaam. Of het nu echte bollen, wortelknollen of stengelknollen

zijn, ze bevatten alles wat ze nodig hebben om wortels, bladeren en bloemen te produceren.

Als ze op de juiste diepte in redelijke grond staan, kan er niet veel misgaan. Veel soorten kunnen in de grond blijven en zullen het jaar erop weer bloeien. Hoewel vele winterhard zijn, moeten andere worden opgegraven, vorst-vrij worden opgeslagen en volgend voorjaar opnieuw worden geplant.

Een groot deel van de mooiste bollen is afkomstig uit Zuid-Afrika. Sommige, zoals *crocasmia*, zijn voor tuiniers oude bekenden, maar andere, waaronder meer exotische soorten als de kuiflelie, zijn voor de meeste onder ons nieuwkomers.

Het gebruik van zomerbollen biedt eindeloos veel mogelijkheden en het is geweldig leuk om te kiezen welke je wilt. En nu is het de tijd om ze te planten, dus je kunt meteen beginnen.

“In plaats van de aandacht van andere zomerbloemen af te leiden of ermee te rivaliseren, geven zomerbollen meer diepte en meer spanning.”

Altijd prijs met dahlia's

Wanneer planten Kwekerijen en tuincentra verkopen dahliaplanten, maar het is veel beter om te beginnen met wortelknollen. Controleer of ze dik en stevig zijn. Zet ze in februari of maart in potten die zijn gevuld met potgrond gemengd met wat compost. Zet die op een lichte, vorstvrije plek en geef water. Plant ze in de tuin wanneer er geen kans op vorst meer is. Je kunt de wortelknollen ook in mei meteen in de vollegrond planten en afdekken met vliesdoek totdat alle risico op vorst is geweken.

Waar planten Of ze nu in potten of in de vollegrond staan, dahlia's houden van voedzame grond, dus werk er veel organisch materiaal door en zet de planten altijd in de volle zon.

Dahlia's verzorgen Geef de planten tijdens het groeiseizoen royaal water en om de paar weken een gebalanceerde voeding. Steun ze zo nodig met stokken, maar zoek vooral variëteiten die zelf overeind blijven. *Dahlia* 'David Howard' heeft lichtoranje dubbele bloemen die zonder hulp altijd een opgeheven hoofd hebben.

Na de bloei Het is eenvoudig om dahlia's te laten overwinteren. Sommige tuiniers laten volwassen planten in de grond zitten. Als je dat doet, bedek de grond erboven dan met een dikke laag zelfgemaakte compost. In stro kunnen slakken zitten die de eerste nieuwe scheuten zullen bestoken. Het is echter veiliger om de knollen meteen na de eerste vorst te rooien. Reik daarbij goed onder de wortelknol zodat die niet breekt. Schud de overvloedige aarde eraf en knip de stengels bijna tot de wortels terug. Doe de wortelknollen in dozen of potten met schors- of papiersnippers en leg ze op een vorstvrije plek.

***Dahlia* 'Totally Tangerine'**

H x B 80 cm x 45 cm

B jul-okt

5 stralende zomerbollen

1 *Gladiolus papilio* Purpureoauratus-groep

Mysterieuze, licht knikkende bloemen met subtiele kleuren: paarsachtig grijs met gele vlekken op de onderste bloemblaadjes. Als hij het naar zijn zin heeft, vermeerderd en verspreidt hij zich, tot vreugde van de meeste tuiniers.
H x B 90 cm x 10 cm
B aug-okt

2 *Galtonia candicans*

Wordt ook wel Kaapse hyacint genoemd. Kan een plant robuust en toch elegant zijn? Deze wel. Hij heeft hoge stengels en aan elke stengel bungelen een stuk of twaalf wasachtige klokjes. Plant de bollen deze of volgende maand als je komende zomer bloemen wilt.
H x B 1,2 m x 40 cm
B jul-okt

3 *Eucomis comosa* 'Sparkling Burgundy'

De tuinananas of kuiflilie, die zijn naam dankt aan stengels met textuurrijke bloemen en een bladerkuif, ziet er exotisch uit maar is gemakkelijk te kweken. Zet hem als enkele plant in een pot

of in grote bakken met dahlia's, Afrikaantjes en kattenstaart.

H x B 50 cm x 30 cm

B jul-sep

4 Afrikaanse korenelie

Een van de mooiste bollen die je kunt kweken. Bollen zijn goedkoop, dus je kunt ze gerust in grote aantallen planten: in potten (als je het spektakel wilt kunnen verhuizen) of in de tuin, het liefst in goed drainerende grond (voeg tijdens het planten extra grit of zand toe). Volle zon is een must.

H x B 40 cm x 10 cm

B mei-jun

5 *Rhodohypoxis baurii*

De schitterende bloemen hangen als edelstenen aan de plant. Beschut tegen vocht en kou zou hij buiten moeten kunnen overleven. Maar als hij in een verplaatsbare pot staat, is het verstandiger om hem binnen te zetten. Geef hem eind voorjaar water om de groei weer op gang te brengen.

H x B 10 cm x 20 cm

B jun-aug

2 *Galtonia candicans*

4 Afrikaanse korenelie

5 *Rhodohypoxis baurii*

Beplanten met zomerbollen

Het geldt voor alle planten in deze nieuwe serie: de manier waarop je ze gebruikt, maakt het kweken ervan pas echt leuk. Dit is waar je creativiteit om de hoek komt kijken. Ga je siergember planten om een weelderig jungle-effect te creëren? Of kweek je hem liever in een vierkante roestvrijstalen bak voor een moderne uitstraling?

Plant je *Allium hollandicum* 'Purple Sensation' in een border om hoogte en spektakel toe te voegen? Of zet je de laagblijvende *Allium angulosum* met zijn bij- en vlinder-vriendelijke, lavendelkleurige bloemen tussen de historische rozen?

Zomerbollen zijn zo veelzijdig. Er is niet alleen een enorme keuze, maar ook een schat

aan manieren om ze toe te passen. Je kunt ze solitair gebruiken, maar ook in combinaties, in harmonie met vaste planten of juist als opvallend contrast. Kweek afzonderlijke planten in potten om langs een pad of terras te zetten, of plant bollen in een border waar de voorjaarsbloemen over hun hoogtepunt heen zijn.

Zomerbollen tillen je tuin naar een nieuw niveau, hoe groot of klein die ook is. En het uitgebreide bollenassortiment biedt je keuze te over.

UITERST LINKS Carol bewondert *Dahlia* 'Bishop's Children' op Glebe Cottage.
LINKS Geurige Turkse lelie (*Lilium martagon*).

VOLGENDE MAAND Carol vervolgt haar nieuwe serie met struiken voor elke tuin en elk seizoen.

Alles over kamerplanten

Geef je interieur iets extra's met de mooi getekende bladeren van deze elegante bladplant.

Watermeloen-plant

Dit is de perfecte kamerplant om een ruimte een ingetogen vleugje jungle te geven. De bladeren hebben een markante tekening en kunnen een lichte plek uit direct zonlicht verlevendigen. Als je de plant voor een effen muur zet, komt het blad nog beter uit.

De watermeloenplant houdt van droge warmte, maar wil tijdens zomerse hittegolven wel af en toe beneveld worden. Het is een compacte plant (tot 30 x 30 cm) die sierlijk over de randen van een pot hangt. Het elegante voorkomen is niet afhankelijk van ingewikkelde kweektechnieken, je hoeft hem alleen maar eens in de drie jaar te verpotten.

TIP

Geef de plant gekookt water op kamertemperatuur en let op dat het niet op de bladeren spat, want dat kan rot veroorzaken.

De watermeloenplant (*Peperomia argyreia*) is geen familie van het sappige zomerfruit, maar dankt zijn naam aan de opvallende strepen op de glanzende bladeren, die aan de schil van een watermeloen doen denken. Alle aandacht gaat naar de bladeren, dus is het geen verrassing dat de bloemen die in de zomer verschijnen onopvallend zijn: klein en geelgroen aan dunne stelen.

Deze plant is inheems in noordelijk Zuid-Afrika, waar hij welig tiert in de gevlekte schaduw op de grond onder het bladerdak van de jungle. Je kunt zijn natuurlijke habitat nabootsen door hem in een lichte, warme kamer te zetten, uit direct zonlicht. Een ruimte met tl-lampen is ideaal. Deze planten zijn heel gevoelig voor rot, dus zet ze in een pot met voldoende drainage gaatjes en zorg ervoor dat de potgrond nooit drassig wordt.

■ **Standplaats** Kweek hem op een redelijk lichte plek, uit direct zonlicht en uit de tocht, bij een temperatuur van 18-24 °C.

■ **Verzorging** Benevel hem 's zomers af en toe om het vocht op peil te houden. Wacht tot de potgrond zo droog is dat die licht van kleur

wordt en geef dan water zodat het hele oppervlak rond de plant vochtig wordt. Laat de potgrond eerst uitdrogen voordat je de plant opnieuw water geeft.

■ **Details** De fragiele bladeren en stengels breken snel, dus ga voorzichtig met de plant om.

Bladstekken maken

- 1 Kies voor de stekken jonge, gezonde, volgroeide bladeren en knip die voorzichtig van de moederplant.
- 2 Knip elk blad in de breedte in twee stukken om het vochtverlies van je stekken te verminderen.
- 3 Steek de stekken met de snijkant in een licht

vochtig, halfhalf mengsel van perliet en (liefst turf-vrije) universele potgrond.

4 Dek de bak af met een transparant plastic deksel en zet hem op een vochtige plek uit direct zonlicht bij een temperatuur van 20 °C. Haal het deksel eraf zodra de stekken zijn geworteld.

VOLGENDE MAAND Het stijlvolle luchtplantje *Tillandsia xerographica*.

Hiep hiep *Hoya*

Kamerplanten zijn erg in trek, en terecht. Ze veranderen onze leefruimtes in een mooie groene jungle en hoe meer je over ze weet, hoe interessanter ze worden. Marieke van der Eerden (plantenkenner en -verzamelaar, stekt en zaait zo veel mooie planten dat ze zelfs in een lokale winkel verkocht worden) en Rogier van Vugt (Hoofd Horticultuur van de Hortus botanicus Leiden en plantenkenner pur sang) gaan in gesprek.

Marieke: Een kleine colonne mieren wandelde door mijn woonkamer toen ik terugkwam van vakantie. Ik aptte de plantenoppas (ja, ik heb een plantenoppas) of ze misschien wat zoetigheid had laten vallen. Dat was niet het geval. Ik ging verder op onderzoek uit en ontdekte waarom deze mieren zo graag op bezoek kwamen: mijn wasbloem (*Hoya*) stond in bloei, en aan elk bloemetje hing een dikke druppel nectar.

De trossen met piepkleine, verfijnde bloemetjes zijn de voornaamste reden waarom wasbloemen populair zijn. Maar ook de diversiteit aan blad maakt deze plantengroep zeer gewild. Naast de gedoodverfde groene *Hoya carnosa* heb je wasbloemen met roze in het blad, zoals *Hoya australis* 'Lisa', hoya's die prachtige 'zonnebrand' vertonen zoals *Hoya sunrise* en de mooi getekende *Hoya callistophylla*. Naast deze kleuren varieert

FOTO'S: PETRA SONIUS, MARIEKE VAN DER EERDEN, ROGIER VAN VUGT

ook de vorm van de bladeren. Piepklein en puntig, groot en rond, in de vorm van een hartje of lang, slierterig blad: de variatie lijkt eindeloos! Er zijn dan ook heel wat hardcore hoya-verzamelaars onder de plantengekken op sociale media.

Rogier: De *Hoya* komt uit een bijzondere plantenfamilie met een aantal bekende familieleden. Vroeger behoorden ze tot de *Asclepidaceae*-familie samen met de *Asclepias* of zijdebloem en de aasbloemen waar we eerder eens een artikel over hebben geschreven. Deze groep kon je redelijk goed herkennen, omdat ze vaak een zogenaamde corona of kroon maken in de bloem. Als je de bloemen van een *Asclepias* en een *Hoya* naast elkaar houdt, lijken ze ook erg veel op elkaar. De planten daarentegen zijn compleet anders. Om over de aasbloemen maar te zwij-

gen, want dat zijn meestal vetplanten. Later kwam men erachter dat deze *Asclepiadaceae* eigenlijk onderdeel zijn van een grotere familie, de *Apocynaceae*, en dat is de familie waar ook de maagdenpalm en oleander in zitten. Qua bloem zou je het niet direct zeggen, maar de planten hebben vaak melksap, en de vruchten van de hoya en die van de oleander lijken verrassend veel op elkaar.

Wasbloemen komen vooral voor in tropisch Azië, grofweg van de Himalaya tot aan Noord-Australië. Het zijn echt tropische planten die vaak als epifyt of lithophyt groeien. Dat wil zeggen dat de wortels niet in de grond groeien, maar in een laagje mos op boomtakken en op rotsen. Net als orchideeën en bromelia's die we eerder behandeld hebben, groeien de planten zo omdat er hoger in de bomen meer licht is. Maar dat betekent wel dat de planten geen continue toegang hebben

Hoya 'Mathilde' met druppel nectar.

tot water. *Hoya's* lossen dit op door dikke bladeren te maken die water op kunnen slaan. Dit is de reden waarom wasbloemen er soms uit kunnen zien als vetplanten, want dat zijn ze eigenlijk ook.

Er is ook nog een groep planten die de kleine zusjes van de *hoya* zijn. Dit zijn *Dischidia*. Deze planten groeien op vergelijkbare plekken, zij het vaak nog net even wat droger. De bloemen van *Dischidia* zijn vaak klein, maar de blaadjes des te bijzonderder, wat ze redelijk populair maakt als kamerplant.

Kweken en verzorgen

M: Het verschilt per hoyasoort hoe ze het doen in de huiskamer. Het helpt om te achterhalen waar jouw specifieke *hoya* vandaan komt. Dit is vooral van belang als je bijzondere *hoya's* koopt, bijvoorbeeld online. Die in het tuincentrum staan zijn doorgaans al goed doorgekweekt en kunnen tegen een stootje. Goed doorlaatbare grond en een pot met gaatjes onderin zijn belangrijk. Geef ze een lichte plek en laat de grond tussen twee gietbeurten in helemaal droog worden. Net als elke kamerplant hebben ook wasbloemen af en toe wat mest nodig. Maar wel met mate, want ze kunnen vooral met stikstofrijke mest nogal woest gaan groeien en niet zozeer rijk gaan bloeien.

Niet elke *hoya* komt overigens even makkelijk in bloei. Veel licht is in ieder geval noodzakelijk, en soms helpt het om ze een

tijdje iets koeler te zetten, bijvoorbeeld in de slaapkamer. Heb je bloemen? De geur van de bloemen ruik je vooral 's ochtends en 's avonds. *Hoya's* worden namelijk bestoven door motten. Het is daarom ook lastig om je eigen *hoya's* te bestuiven. Een vriendin van mij heeft het eens geprobeerd met een oude snorhaar van haar kat: het dunne sprietje moest een mottentong voorstellen. Het is helaas niet gelukt. Zelf heb ik één keer hoyazaad gekregen: een enthousiast motje heeft zich op die manier blijkbaar in leven geprobeerd te

houden in mijn woonkamer. Ik had geen idee dat mijn *hoya* bestoven was en ontdekte het zaad veel te laat. Het hing al een tijdje met pluiz en al in de plant en was helaas niet meer kiemkrachtig. Dus laat je ook niet verleiden om hoyazaad online te kopen, tenzij je zeker weet dat de verkoper het zaad zojuist pas uit de zaaddoos heeft verkregen. Heb je eenmaal hoyazaad, dan kan een kind de was doen: vochtige zaaigrond, een beetje warmte en een hoge luchtvochtigheid en ze ontkiemen binnen enkele weken.

Hoya imbricata is een 'mierenplant'. De bladeren hechten aan de tak en mieren maken dankbaar gebruik van het onderdak.

Hoya crinkle.

Hoya carnosa 'Crimson Princess'.

Hoya pubicalis 'Silvery Leaves'. Goed gewortelde stek in seramis (kleine kleikorrels).

Bonte *Hoya kerrii* voor Valentijn.

Trosje bloemen van de *Hoya wayetii*.

Hoya burtoniae.

Hoya carnosa 'Crimson Princess'.

Hoya pubicalis 'Silvery Leaves'.

R: Naast zaaien kun je de hoya ook makkelijk stekken. Dit is ook de methode die doorgaans wordt gebruikt. Eigenlijk heb je niet meer nodig dan een stukje stengel en een oog dat kan uitlopen, maar het beste is een stek die minstens twee bladparen heeft. De onderste haal je weg.

Let op: bij hangende *Hoya*-stengels is de onderkant de bovenkant. Onthoud goed welk stuk stengel aan de wortelkant zat – dat is namelijk de onderkant.

Dan steek je de stek in luchtige grond die wel vochtig maar zeker niet kleddernat is. Veenmos werkt ook prima. Je zet de pot met veel licht maar geen zon en warmte weg op een plek met een hoge luchtvochtigheid. Een

kamerkasje of anders een transparante zak werkt prima. De stekken wortelen meestal snel en als je ziet dat de stekken uitlopers en nieuwe blaadjes maken, dan mogen de stekken in de loop van een of twee weken langzaam wennen aan de drogere lucht in huis. Plant meerdere stekken in een pot om een mooie volle plant te krijgen. Vooral bij de hangende soorten als *Hoya bella* is dat van belang. De klimmende soorten moeten een mogelijkheid krijgen om te klimmen om echt tot hun volle potentie uit te groeien. Heb je geen zin in een grote plant, dan kun je deze ook laten hangen en steeds weer bijsnoeien. Vergeet niet om de paar jaar opnieuw stekken te maken, want zo houd je de planten fris en vitaal.

Dat de hoya zo makkelijk wortelt, heeft ertoe geleid dat heel kleine stukjes stengel met maar een enkel blad van *Hoya kerrii* mateloos populair zijn tijdens Valentijnsdag. De bladeren van deze soort zijn namelijk hartvormig, en zo'n stekje in een potje ziet er dus uit als een groen hartje. Er is zelfs een bonte vorm van. Vaak is er geen groeipunt meer aanwezig en blijft het bij dat ene blaadje, maar als je geluk hebt groeit het uit tot een plantje.

Hoya curtisii.

Hoya caudata heeft harige bloemen.

Meer plantenpraat?

Volg ons op instagram:
@rogiervanvugt en @nimmaplants.

Verkrijgbaar bij:

Dol op de hoya en klaar voor wat meer uitdaging? Paul Shirley in Boskoop (www.paulshirleysucculents.nl; bezoek alleen op afspraak) heeft een geweldig aanbod *Hoya*-stekken. Ook

Hoya 'Sunrise' heeft veel zon nodig om het roodgekleurde blad te krijgen.

hebben we goede ervaringen met de webshop van Plant & Interieur (www.planteninterieur.com) Verschillende succulentenkwekerijen en orchidee-verkopers bieden ook hoya's aan.

Hoe houd ik slakken uit mijn tuin?

Guy Barter

Als je alleen bomen en struiken in je tuin hebt, zul je nauwelijks last hebben van slakken, maar als je alleen sla en hartelies kweekt, zullen slakken je soms het plezier in je tuin benemen. Er is geen pasklaar antwoord op de vraag hoe je van je slakken afkomt. Maar dat hoort bij tuinieren. Alles hangt af van de omstandigheden. Daarom is tuinieren zo leuk.

Guy Barter is adviseur bij de RHS en is werkzaam in de RHS Garden Wisley. In dit boek geeft hij praktische en duurzame tips voor uitdagingen die we in de tuin tegen kunnen komen, zoals slakken, kromme peentjes of een hobbelig gazon. Ook doe je in dit boek inspiratie op hoe je je tuin nog leuker en levendiger maakt, het hele jaar door.

PUZZEL & WIN

Vul de puzzel in en maak kans op het boek

Hoe houd ik slakken uit mijn tuin? van Guy Barter

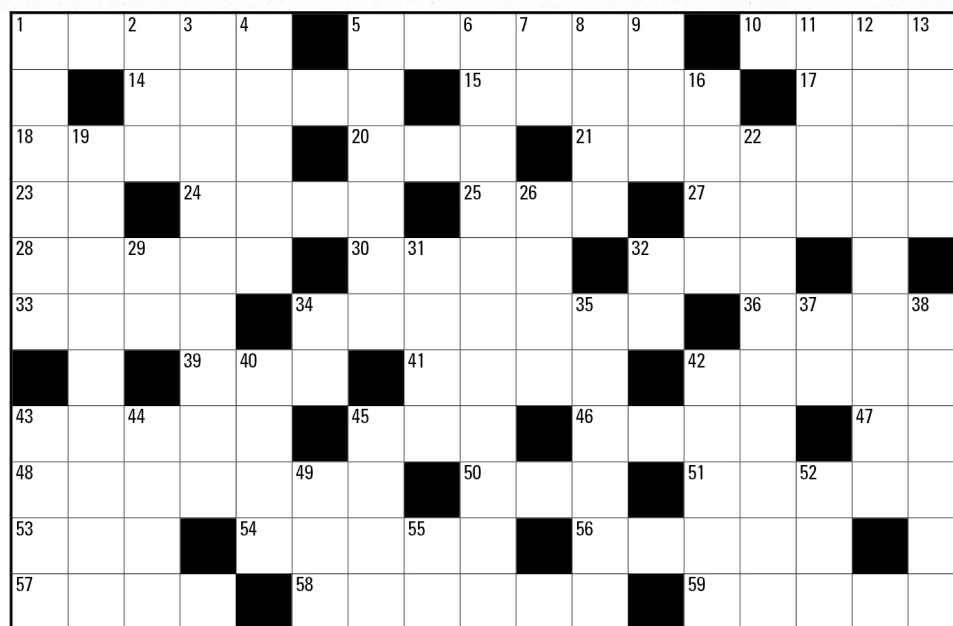
KRUISWOORDPUZZEL

HORIZONTALAAL

1 dialect **5** vrucht **10** vogel **14** gordijnstang **15** dreef **17** herkauwer **18** uitbouw aan een huis **20** bederf **21** zoutwaterorganisme **23** lidwoord **24** werpanker **25** ik (Latijn) **27** hoog schoeisel **28** adellijke **30** ongebleekt **32** voormalige Baskische beweging **33** bevlieging **34** zonderling **36** trip **39** ratelpopulier **41** buitenste laag **42** diender **43** afvalplaats **45** slangvormige vis **46** wachthuisje **47** oosters bordspel **48** verstand **50** boom **51** computertoets **53** op leeftijd **54** reusachtig gevaarte **56** bedreigde diersoort **57** groente **58** balspel **59** provinciehoofdstad

VERTICAAL

1 herder **2** woonschuit **3** gemakkelijk lerend **4** tuinkamer **5** provocerend plagen **6** liefhebber van geld en bezit **7** geheel **8** op deze wijze **9** afslagplaats bij golf **11** deel van een opera **12** scholiere **13** steenvrucht **16** verharde huid **19** medewerker van een tijdschrift **22** op die plaats **26** hoeveelheid vloeistof **29** kluitenbreker **31** eiland in Midden-Amerika **32** daar **34** politieke partij **35** deel van een wielervedstrijd **37** water in Friesland **38** lastigvallen **40** vaste plaats **42** strijdperk **43** winkel **44** kloostergemeenschap **45** deel van een kachel **49** dakpunt **52** buidel **55** gecasteerde stier

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

58	27	50	6	46	2	52
----	----	----	---	----	---	----

Vul het antwoord vóór 21 maart 2023 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel

FOTO: NEIL HEFORTH

Voorkom overschot en
schaarste en plant zoveel
mogelijk verschillende
groente- en fruitvariëteiten
in kleine hoeveelheden.

Lucy Chamberlain is hoofdtuinier van het landgoed East Donyland Hall en beheert daar een ommuurde keukentuin van 40 hectare. Ze heeft de belangrijkste ontwerpprincipes ervan toegepast op haar eigen, veel kleinere terrein om een mooie en zeer productieve groente- en fruituin aan te leggen.

Ontwerp & beplant een keuken- tuin

Deel 3: De tuin beplanten

In het laatste deel van deze serie begeleidt **Lucy Chamberlain** je bij de leuke klus om de tuin te beplanten.

Na het ontwerp van de keukentuin en het aanbrengen van bouwwerken en bestrating, komt nu mijn favoriete klus: het beplanten. In deze laatste aflevering van mijn driedelige serie over de aanleg van een mooie en productieve groentetuin leg ik uit hoe je de gewassen moet planten en verzorgen. Als je de juiste planten kiest en de plek, zaaitijd en verzorging zorgvuldig afstemt, garandeer ik je sterke gewassen die op natuurlijke wijze een maximale opbrengst opleveren.

Waar planten?

Succes is verzekerd als je de belangrijkste microklimaten in de tuin identificeert. Plant zonminnende tomaten, vijgen, zoete kersen, abrikozen en nectarines op een zonnige plek op het zuiden of westen voor een zo hoog mogelijk suikergehalte. Laat de schaduwrijkere delen niet braak liggen, want daar zullen zuurdere bessen, kruisbessen voor keukengebruik en zure kersen heel tevreden zijn. Diepere schaduw voldoet aan de behoeften van bladrijke of vochtminnende gewassen, zoals winterkers, wasabi, knolselderij en rabarber. Reserveer potten voor tuinkruiden die graag goed drainerende grond hebben, zoals tijm en salie.

Maximale oogst

De opbrengst kan worden vergroot door de juiste mest te geven. Ik gebruik vroeg in het jaar altijd gebalanceerde vloeibare mest om de algehele groei te stimuleren en hartje zomer kaliumrijke voeding om de vruchtproductie te ondersteunen. Houd rekening met speciale behoeften (zoals voeding voor heideachtigen voor bosbessen en cranberry's), vooral van potplanten die voor hun levensonderhoud helemaal van jou afhankelijk zijn. Voeg royale hoeveelheden organisch materiaal toe om de bodemgezondheid te verbeteren.

Met tussengewassen benut je normaalgesproken verspilde ruimte tussen grotere planten. Zet spinazie, pluksla en meiknolletjes als plugplanten tussen winterkolen zodra je die in juni uitplant. Courgette- en pompoenplanten doen er ook lang over om uit te dijen, dus maak tot die tijd gebruik van de onbegroeide grond ertussen. De tuinbonen en nieuwe aardappelen die ik in het najaar heb gezaaid, staan in juni hun plek af. Plant daar flinke pompoen- of suikermisplanten om dat soort lege plekken te benutten.

Gestage, gelijkmatige oogst

Het voorkomen van overschot en schaarste is iets wat je kunt leren. Hiervoor moet je bepalen hoeveel planten je nodig hebt voor jouw huishouden. Kweek zoveel mogelijk verschillende gewassen in kleine hoeveelheden (ik kweek er meer dan 150) om pieken en dalen te minimaliseren. Accepteer dat het vrijwel onmogelijk is om zelfvoorzienend te zijn op het gebied van groenten met een lage opbrengst, zoals doperwten, tuinbonen en artisjokken. Maar heb je regelmatig courgettes, snackkomkommers, pluksla en stokbonen op het menu staan, neem

Pluk vruchten op het juiste moment en eet ze wanneer ze het lekkerst zijn.

Houd de tuin mooi en productief

Het kweken van eetbare gewassen hoeft niet ten koste te gaan van de aantrekkelijkheid van een tuin. Een deel van de lol van een eigen groentetuin is dat je planten kweekt die heerlijk smaken én er goed uitzien.

Gelukkig heeft de groeiende populariteit van zelfgekweekt voedsel kwekers aangemoedigd om aantrekkelijke variëteiten in steeds meer kleuren te creëren. Tuinbonen met donkerrode bloemen, borlotti- of kievitsonen met fel gestippelde peulen en grappig ogende pompoenen als 'Turkse Muts' zijn bekende moestuinplanten. Maar ook 'normale' groenten krijgen tegenwoordig een make-over. Zo ontdekte ik dat de felroze bladkool 'Starmaker' prachtig staat bij de lichtroze snijbiet 'Peppermint' en paarse basilicum 'Crimson King'.

Als je ook snijbloemen plant, zoals *Lathyrus*, zonnebloemen en zinnia's, krijg je nog meer kleur en lok je tegelijk bestuivers en andere nuttige insecten. De combinatiecultuur van afrikaantjes 'Honeycomb' bij mijn tomaten heeft verleden jaar niet alleen witte vlieg op een afstand gehouden, maar leverde ook tot in november stralende steenrode kleuraccenten op.

Voorbeelden van andere goede combinatiecultuurplanten die niet alleen mooi maar ook nuttig zijn: Chinese bieslook om wortelvlies te weren, Oost-Indische kers om koolwitjes weg te lokken en oregano 'Herrenhausen' om roofzuchtige zweefvliegen aan te trekken. En eetbare bloemen, zoals goudsbloem, viooltjes en komkommerkruid, vormen een spannende garnering van zomerse salades en drankjes.

Blijf regelmatig onkruid wieden, koppen en snoeien, en gooi afval op de composthoop.

Gebruik koolkragen op de grond rond de stengels om te voorkomen dat de koolvlieg de kolen aantast.

FOTO'S: NEIL HEPWORTH, JASON INGRAM

Combinatiecultuur met bijvoorbeeld afrikaantjes ziet er niet alleen mooi uit, maar helpt ook om ongedierte te weren en bestuivers aan te trekken.

Leid fruitplanten als aalbessen tegen schuttingen om elke ruimte optimaal te benutten.

deze groenten dan op in je standaardrepertoire, want ze geven een zeer overvloedige opbrengst. Wat fruit betreft, wordt ons huishouden van drie personen van een royale oogst voorzien door een twee meter lange rij met zomerframbozen, één in waaier geleide perzikboom, drie struikbessenplanten en twee rabarberpollen. Maar aardbeien en zoete kersen zijn niet aan te slepen. Investeer in een diepvrieskist (ik heb er drie) om overschot te bewaren en kweek veel groenten die zich goed laten opslaan, zoals rode bieten, knolselderij, knoflook en sjalotten.

Kweken in kleine ruimten

Kies groenten die snel groeien en een grote oogst geven. Van pluksla heb je binnen 4-5 weken na het zaaien een overvloedige opbrengst. Wortelgroenten kunnen snel of langzaam groeien: radijsjes kun je oogsten na zes weken, meiknolletjes na acht. Maar voor rode bieten (12 weken) en wortelen (15 weken) die je in het voorjaar zaait, heb je geduld nodig. Gewassen die na één keer zaaien blijven produceren, zijn geweldig voor tuiniers met weinig tijd. Ik zaai in februari één partij agretti (of monniksbaard, lijkt op bieslook, smaakt een beetje naar spinazie) en kun je van juni tot november oogsten. Ik kweek liever stok- dan stambonen, en van mijn in juli gezaaide snijbiet kan ik tot in april oogsten.

Als je fruit plant, overweeg dan om voor-geleide planten te kopen, zodat je snel waaiers, snoeren of palmetten hebt. Van zelfbestuivende gewassen, zoals abrikozen, frambozen, aalbessen en struikbessen, heb je maar één plant nodig, maar van diverse soorten pruimen, peren, kersen en appels moet je twee bomen hebben voor een goede bestuiving.

Kies gewassen met meerdere eetbare delen. Gooi uitgedunde zaailingen van rode biet, spinazie, venkel, sjalotjes en snijbiet nooit weg. Probeer ook gevulde courgettebloemen, gesmoorde jonge tuinboontoppen en panna cotta met basilicumbloemen. Allemaal even verrukkelijk. Voorzie waar lege plekken komen en zorg ervoor dat je andere planten hebt klaarstaan om die te vullen. Er is niets op tegen om

De keukentuin in alle seizoenen

■ Voorjaar

Dit is de tijd om het tuinjaar te starten. Begin eind winter al met de voorbereiding van de bedden en zaai tomaten en Spaanse peper binnen, vroege wortelen in dozen en vroege doperwten en tuinbonen buiten. Begin ook met het voor kiemen van aardappelen. Binnen een paar weken moet je zaailingen verspenen en oppotten, dus controleer ze regelmatig.

Bescherm vroege fruitbloesem tegen strenge vorst en plaats steunen bij klimmende gewassen. Voorgetrokken rabarber, zeekool, cichorei en asperges geven een vroege oogst. Wied zo nodig onkruid.

■ Zomer

Geef regelmatig water en vloeibare voeding. Tot de belangrijkste taken behoren het uitdunnen van vruchten in fruitbomen, ventileren van kassen, controleren op ongedierte en ziekten, en wieden van onkruid. Zaai de laatste partijen van gewassen zoals winterwortelen en snijbiet, dun in het voorjaar gezaaide planten uit en plant winterkolen en prei. Geef leifruit een zomersnoeibeurt, bind in waaiers geleide bomen aan en aard late aardappelen aan. Oogst kersen, aalbessen, vijgen, knoflook, kruisbessen, nectarines, perziken, frambozen, aardbeien en tomaten.

■ Najaar

Je belangrijkste taken bestaan uit oogsten (van bijvoorbeeld appels en peren,

tafeldruiven, doordragende aardbeien, herfstframbozen, late aardappelen, uien en Spaanse peper) en bedden en planten fatsoeneren (tomatenplanten weghalen, aardperen en asperges terug snoeien, zomerframbozen snoeien en aanbinden).

Je kunt nog steeds planten zaaien, zoals overwinterende tuinbonen, en sjalotten, uien, knoflook en winterharde bladgroenten in modules uitplanten om in de kas te oogsten. Zaai groenbemesters, mulch bedden met organisch materiaal en bestel zaden, wortelknollen en fruitplanten met kale wortels.

■ Winter

Er valt nog steeds van alles te doen in de tuin, zoals het snoeien van appels en peren, en ook fruitstruiken. Plant gewassen met kale wortels en oogst winterkolen, prei en winterharde groenten in de kas. Wied overwinterend onkruid, keer de composthoop en ruim herfstbladeren op.

Tot de onderhoudsklussen behoren potten, bakken en labels schoonmaken, kassen, schuren en fruitkooien opruimen en repareren, gereedschap onderhouden, de houdbaarheidsdatum van oud zaad controleren, kweekbakken inspecteren en de voorraad potgrond, plantenvoeding en dergelijke aanvullen. Denk na over wat er het afgelopen jaar goed en fout is gegaan, zodat je je plannen voor het komende jaar kunt aanpassen.

Combineer fruit- en groenteplanten met sierplanten voor een mooie en toch productieve tuin.

plugplanten te kopen en tuincentra bieden een uitgebreide keus. Compacte variëteiten zijn goed om de seizoenen te verlengen. Dwergtomaten zoals 'L'osetto' nemen in een kas weinig ruimte in als je een vroege oogst wilt. Dwerggrassen van tuinbonen en doperwten,

zoals 'The Stutton' en 'Little Marvel', kun je begin februari binnen in bakken zaaien, en zodra ze bloeien buiten zetten. Een patioperzik als 'Bonanza' en dwergframbozen als 'Ruby Beauty' kun je gemakkelijk afdekken om ze tegen ongedierte en ziekten te beschermen.

Een zomer vol aardbeien

In dit eerste deel van een tweedelige serie over het kweken van de allerlekkerste aardbeien laat **Lucy Chamberlain** zien welke methoden de beste oogst opleveren.

Zelf aardbeien kweken betekent nul voedselkilometers en de lekkerste aardbeien ooit.

Wie houdt er nu niet van zelfgekweekte aardbeien? Ik vind ze overheerlijk, dus reserveer ik ieder jaar een behoorlijk stuk van mijn tuin voor aardbeienplanten. Ik heb geëxperimenteerd met allerlei kweekmethoden, van traditionele, hoge terracotta aardbeienpotten tot de vollegrond en plantenhangers. Dit jaar heb ik grote bakken geprobeerd, een methode die lijkt op het systeem dat commerciële aardbeienkwekers gebruiken. Ik was onder de indruk van de hoeveelheid fruit die dit

opleverde. Maar aardbeienpotten, plantenhangers en de vollegrond kunnen ook allemaal geweldige resultaten geven, dus ik zal vertellen wat ik heb geleerd.

Supermarktaardbeien zijn wel handig voor ons, maar meestal niet goed voor het milieu. Als je ze buiten het seizoen koopt, kosten ze veel energie en voedselkilometers. Bovendien worden aardbeien voor het transport en de winkelverkoop verpakt in niet-recyclebaar wegwerpplastic. Al deze bezwaren kun je

eenvoudig omzeilen door ze zelf te kweken. Bovendien zijn de zomerkoninkjes dan oneindig veel lekkerder en verser.

Dus in dit eerste deel van mijn serie over hoe je de lekkerste aardbeien kweekt, onderzoek ik verschillende kweekmethoden. In deel twee zal ik de opbrengst en smaak van twaalf aardbeivariëteiten behandelen. Ik laat je ook een paar handige trucs zien om het beste uit je planten te halen voor de lekkerste en rijkste oogst.

4 kweekmethoden

Kies op basis van Lucy's kweekproeven de manier die voor jou werkt.

Aardbeien in bakken

Als je een indrukwekkende aardbeienoogst wilt, dan raad ik je aan bakken te gebruiken. De wortels zitten weliswaar opgesloten, maar door de royale hoeveelheid potgrond kunnen planten redelijke wortels ontwikkelen, wat resulteert in een grote hoeveelheid fruit. Ik plantte één jaar oude uitlopers met kale wortels en ontdekte dat vijf planten per bak van een meter voldoende zijn. Met meer planten zouden de bakken te vol raken.

Omdat bakken verplaatsbaar zijn, kun je ze bij slecht weer (storm, late vorst of extreme hitte) binnen of in de schaduw zetten. En als je ruimte hebt in een kas, kun je de planten zelfs forceren tot een vroege oogst. Om makkelijker te oogsten kun je bakken hoger zetten. Ook het weren van vogels en het controleren op ongedierte is zo eenvoudiger. Het risico op bodemziekten (zoals verwelkingsziekte) is

klein en er is minder kans op schade door slakken of pissebedden doordat de aardbeien over de randen van de bakken hangen. Dit is ook goed voor de luchtcirculatie, wat grauwe schimmel (botrytis) tegengaat. Bakken kun je aan een zonnige muur of schutting hangen om de ruimte efficiënter te gebruiken en de vruchten sneller te laten rijpen.

Aardbeien in bakken hebben regelmatig water nodig, maar ik vond bakken gemakkelijker dan kleinere potten. Bij bakken met een ingebouwd waterreservoir hoef je ook minder vaak water te geven.

■ **Opbrengst** Aardbeien in bakken leverden bij mij de grootste oogst per plant op.

■ **Het beste voor** tuiniers die een grote oogst willen, grote en kleine tuinen en zelfs zonnige balkons.

Aardbeien die over de rand van een bak hangen, zijn minder kwetsbaar voor schimmelziekten en ongedierte op de grond.

Door bakken op stevige planken te zetten, benut je de verticale ruimte en heb je daaronder plek voor andere gewassen.

Breng een laag stro rond de planten aan om de aardbeien van de grond te houden en onkruid te onderdrukken.

Werk voor het planten veel compost door de grond en plant aardbeien 20-30 cm uit elkaar.

Aardbeien in de vollegrond

Aardbeien kweken in verhoogde bedden of de vollegrond is ideaal voor personen met weinig tijd, want deze manier vergt het minste onderhoud. De planten zijn veel minder gevoelig voor uitdroging dan in potten of bakken, en hebben ook minder mest nodig, omdat ze tot op zekere hoogte hun voedingsstoffen gewoon uit de grond halen.

Dit is ook een geweldige manier voor tuiniers met een klein budget, omdat je geen bakken of potgrond (en eventueel mest) nodig hebt. Plant ze gewoon in rijen met 20-30 cm tussenruimte en bedek de grond met stro zodra de vruchtjes gaan rijpen, zodat die de grond niet raken.

In de vollegrond kweken is ook gemakkelijk voor tuiniers die het milieu zo min mogelijk willen belasten. Kwesties als plastic, potgrond met turf en intensieve bemesting worden zo volledig omzeild. Maar in de vollegrond kweken

heeft ook een paar nadelen. Ongedierte, zoals lapsnuitkevers en slakken, kunnen aardbeienplanten schade toebrengen, net als bodemziekten, zoals roodwortelrot, stengelbasisrot en verwelkingsziekte. Ziekten komen op intensief bebouwde grond, zoals volkstuintjes, vaker voor dan in je eigen tuin, vooral als je thuis nog nooit eerder aardbeien hebt gekweekt.

Het gebeurt ook vaak dat aardbeien rotten door bijvoorbeeld grauwe schimmel en worden aangetast door pissebedden. Je kunt dus het beste extra planten te kweken, zodat je toch genoeg kunt oogsten.

■ **Opbrengst** Geeft een goede oogst, maar ook meer verloren vruchten dan andere methoden.

■ **Het beste voor** tuiniers met een klein budget, milieubewuste tuiniers, een grote oogst aan aardbeien.

Als je weinig grond hebt, zijn plantenhangers een prima mogelijkheid, maar bedenk wel dat je regelmatig water moet geven.

Aardbeien in plantenhangers

Door aardbeien in hangers te kweken, bespaar je veel ruimte – handig als je een kleine tuin hebt of een kale tuinmuur wilt benutten. Je hoeft ook niet te bukken, waardoor het oogsten kinderspel is. Geef de hangers een zonnige, beschutte plek, waar de planten gezond en productief blijven.

Het is simpel om ze tegen vogels te beschermen en je kunt eventuele schade door ongedierte of ziekten goed in de gaten houden en tijdig maatregelen nemen. Het is ook gemakkelijk om schade door late vorst te vermijden door de planten tijdelijk naar binnen te verhuizen. En met plantenhangers met vroege variëteiten in een kas heb je al vroeg een eerste heerlijke oogst.

Maar om aardbeien in hangers te kweken moet je wel nauwgezet zijn, want naarmate de planten groeien en vrucht zetten, hebben ze meer water nodig. In hoogzomer, wanneer de plantwortels de hangers vullen en het weer warm en zonnig is, moet je misschien wel twee keer per dag water geven.

Als je een grote hangmand kiest, met een diameter van minstens 35 cm, die bekleedt met plastic waarin je gaatjes prikt (ik gebruik hier oude potgrondzakken voor) en hydrokorrels of een waterreservoir (of beide) gebruikt, wordt het probleem kleiner. Mijn ervaring is dat het goed werkt om drie planten met kale wortels in een

hanger van 35 cm te kweken. De hanger wordt dan niet te vol en er is genoeg potgrond, die daardoor minder snel uitdroogt.

In mijn tuin kan het af en toe flink waaien. Dan hang ik de manden achter een muur om ze te beschermen. Daardoor drogen ze ook minder snel uit en verschroeven de bladeren niet.

■ **Opbrengst** iets lager dan de andere kweekmethoden vanwege de beperkte ruimte voor de wortels.

Het beste voor tuiniers met weinig ruimte, goede bereikbaarheid, forceren van vroege oogst in de kas.

Geef planten in bakken zodra ze gaan bloeien en vrucht zetten elke twee weken kaliumrijke mest om een goede oogst te bevorderen.

Zo kweek je aardbeien

Plant aardbeien in vochtige maar goed drainerende grond of in (turfvrije) universele potgrond. Zet ze 20 cm uit elkaar. Een plek in de volle zon geeft het hoogste suikergehalte en de lekkerste smaak.

Plant niet in grond waarin de afgelopen drie jaar aardbeien of het voorgaande jaar aardappelen of tomaten stonden, om ziekten zoals verwelkingsziekte te voorkomen.

Kweek je ze in potten, kies dan een doorsnee van minstens 30 cm, anders drogen de planten te snel uit. In een kas of andere overdekte ruimte kun je een vroege oogst forceren.

Makkelijk planten in potten

1 Zorg ervoor dat de pot groot genoeg is (minstens 30 cm doorsnee en diepte) en voldoende drainagegatjes heeft om drassige grond te voorkomen. Als de pot poreus is, bekleed dan de binnenkant met een oude potgrondzak en prik daar gaatjes in.

2 De potgrond moet voedingsrijk zijn en goed draineren. Kies liefst een turfvrije potgrond van goede kwaliteit.

3 Haal in pot gekweekte planten uit hun pot. Als de wortelkluut is dichtgegroeid, trek de wortels dan voorzichtig los. Zet de planten in de potgrond. Heb je planten met kale wortels, spreid de wortels dan uit in het plantgat en plant ze met de wortelhals net boven de grond (niet eronder).

4 Geef de planten royaal water en zet de pot op een zonnige, beschutte plek. Houd de potgrond gedurende het seizoen goed vochtig (maar niet drassig). Bemest in het begin met een gebalanceerde voeding en zodra de vruchten verschijnen met een kaliumrijke voeding zoals tomatenmest.

Kies een grote, geglazuurde aardbeienpot, zodat de potgrond niet snel uitdroogt.

Aardbeien in potten

Het is een prachtig gezicht: een mooie pot van terracotta of ander materiaal vol aardbeienplanten. Kies een grote pot voor meerdere planten om het praktisch te houden. Traditionele, hoge aardbeienpotten hebben voor elke plant een apart gat. De planten delen wel een aanzienlijke hoeveelheid potgrond, die daardoor minder snel uitdroogt. Ze hebben dus minder water nodig, wat deze optie betrekkelijk onderhoudsarm maakt.

Je kunt voor het planten het beste een irrigatieslang in het midden van de hoge pot plaatsen om ervoor te zorgen dat het water de potgrond van boven naar beneden goed doordrenkt. In hoge aardbeienpotten zijn de vruchtjes makkelijk te oogsten en tegen vogels te beschermen. Maar ze zijn wat zwaar om te verhuizen, in tegenstelling tot kleinere potten. Aardbeien kweken in aparte terracotta potten is lastiger, vooral in hartje zomer wanneer het volgroeide

wortelstelsel snel uitdroogt. Ik heb gemerkt dat het heel moeilijk is om de grond in ongeglazuurde, onbeklede terracotta potten van 20 cm doorsnee vochtig genoeg te houden, hoe mooi die ook staan tegen een zonnige, beschutte muur.

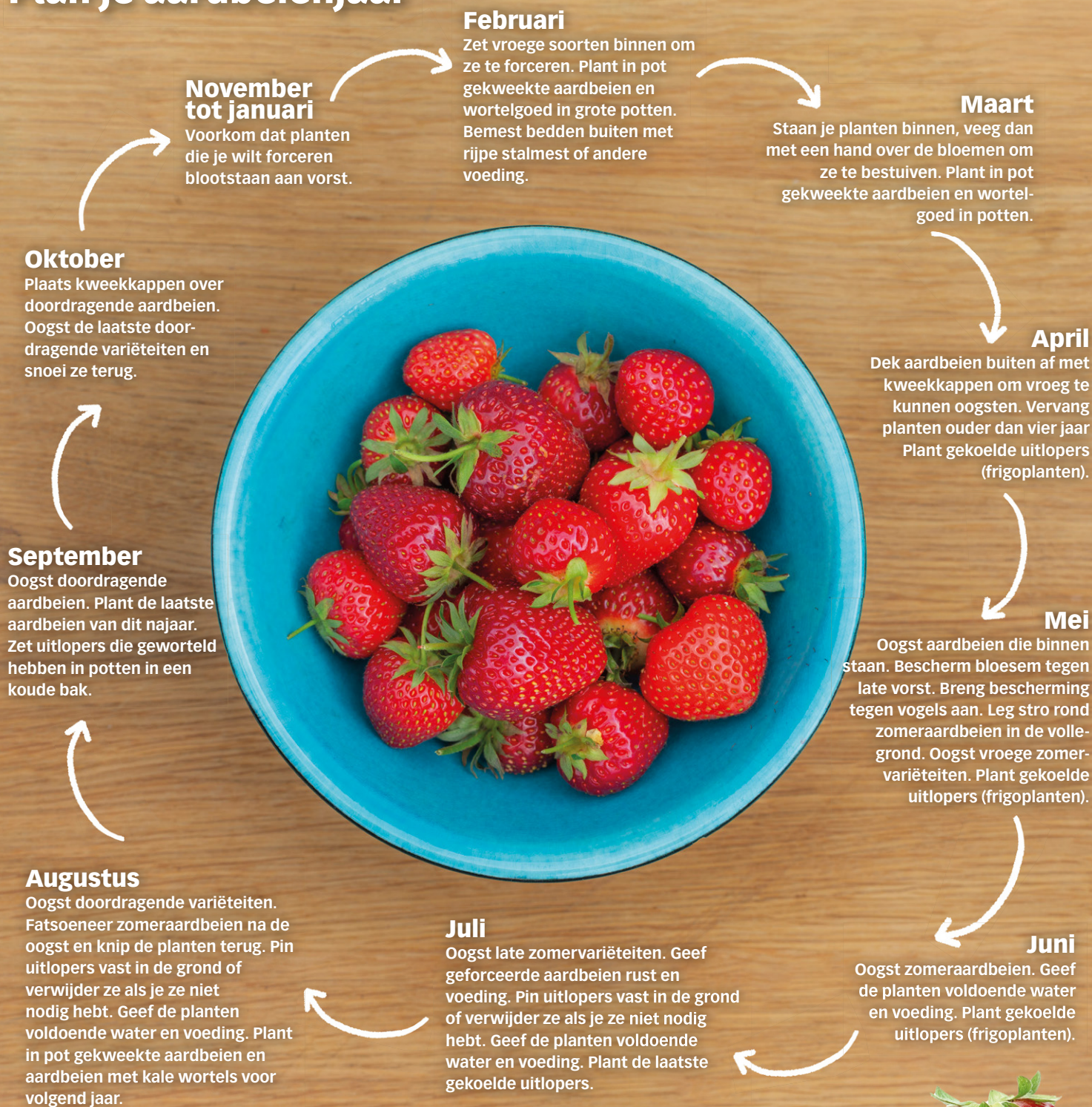
Kies dus potten van minstens 30 cm. En als de potten poreus zijn, bekleed de binnenkant dan met een oude potgrondzak om de verdamping te verminderen. Laat de bodem onbedekt of prik gaatjes in het plastic om voor een goede drainage te zorgen.

's Zomers kan het nodig zijn om potplanten op een zonnige plek tegen te veel warmte en wind te beschermen.

■ **Opbrengst** iets lager dan de andere methoden vanwege de beperkte ruimte voor de wortels.

■ **Het beste voor** siermoestuinen en terrassen, tuiniers die regelmatig en veel water kunnen geven.

Plan je aardbeienjaar

Waar te koop?

- aardbeiplantje.nl
- zaadhandelvanderwal.nl
- sprinklr.co
- bastin.nl
- biologischpootgoed.nl

- onlineplantenshop.nl
- tuinflora.com
- aardbeiplanten.eu
- diverse lokale kwekers
- de meeste tuincentra

FOTO: NEIL HEPWORTH

VOLGENDE MAAND Ontdek in deel twee welke aardbeivenariëteiten het lekkerst zijn en de grootste oogst geven.

Stichting NL Bloeit!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.

www.nlbloeit.nl

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

VOLGENDE MAAND: Slanke sleutelbloem (*Primula elatior*)

Lievevrouwe- bedstro

Galium odoratum

Ik, lievevrouwebedstro ben een laagblijvende meerjarige plant uit de sterbladigenfamilie (*Rubiaceae*). Ik heb helderwitte sterachtige bloempjes die een zoetige geur verspreiden en ik bloei van eind april tot in juni.

Mijn Nederlandse benaming lijkt op een naam uit een sprookje, maar de lieve vrouw staat voor Maria, de moeder van Jezus. Als gedroogd en geurig kruid werd ik in slaapkamers gestrooid, in bundels boven het bed of in een wieg gehangen en in matrassen en kussens gestopt om boze geesten, demonen en ziektes af te weren en voor een kalmerend en slaapbevorderend effect.

Mijn botanische naam luidt *Galium*. Dit komt van het Griekse gala, wat melk betekent. In vroeger tijden zou ik zijn gebruikt bij het stremmen van de melk voor de kaasbereiding. De soortaanduiding is *odoratum*, het Latijnse woord voor geurig of welriekend. Dit geldt zowel voor de bloempjes als voor het hele kruid, dat in gedroogde vorm naar geurig hooi ruikt. Die geur is te danken aan de aanwezigheid van cumarines.

Ik ben een (bos)plant die graag op een beschaduwde plaats groeit. De bodem moet vochthoudend tot (enigszins) vochtig zijn, niet te voedselarm en moet humus bevatten. Ik breid me voornamelijk vegetatief uit via mijn fijne wortelstokjes en kan op geschikte plekken hele tapijten vormen. Omdat ik rijkelijk kan bloeien met talloze kleine trosjes sneeuwwitte bloempjes geeft dit een spetterend effect.

Na de bloei ontwikkelen zich kleine bolvormige vruchtjes die een soort weerhaakjes (borsteltjes) hebben die zich kunnen hechten aan de vacht van dieren. Hierdoor komen mijn zaden een eind verder terecht.

Mijn stengels zijn taai, dus ik ben lastig te plukken. Knippen of snijden is beter. Uit mijn fijne wortels kan een rozerode verfstof worden bereid en uit de bovengrondse delen een gele.

Ik werd in vroeger tijden ook gebruikt in linnenkasten om kleren en beddengoed lekker geurend te maken, in bergruimtes om ze op te frissen en ook in boeken om ze minder muf te laten ruiken. Ik werd en word gebruikt om (extra) aroma toe te voegen aan (mei)wijn, cognac en bepaalde biersoorten.

In een (bos)tuin ben ik bijvoorbeeld goed te combineren met inheemse soorten als kruipend zenegroen, wilde akelei, slanke sleutelbloem, maarts viooltje, bosaardbei en bosanemoon.

AAN DE SLAG

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

Deze maand

- 99 Monty's maand**
Monty snoeit lindebomen en plant stengelknollen van gladiolen.
- 102 Bloemen in maart**
Kop vroege bloembollen en nijp *Lathyrus* uit.
- 104 In de kas**
Zaaï overblijvende rudbeckia's en plant wortelgoed van siergemmers.
- 106 Groente & fruit**
Plant vroege aardappelen en zaai rode bieten in cellen.
- 108 Test je vaardigheden**
Verplaats een jonge bladverliezende struik.
- 109 De basis**
Beplant een vroege voorjaarspot.
- 110 Algemene tuintaken**
Vul muurhangers met groenblijvers en verpot waterplanten.

Een stapje voor met een kas van Euro-Serre

Met een kas geniet je langer van je tuin, want je kunt het tuinseizoen flink verlengen. Doordat je maximaal gebruik maakt van de stralende zon kun je in elk seizoen wel iets zaaien én oogsten. Zelfs al in maart! Wij leggen je uit hoe je de kas ook kunt gebruiken om voor te zaaien.

Waarom voorzaaien?

Lekkere groenten stellen hoge eisen aan hun groeiklimaat. Bovendien zijn ze vaak gevoelig voor guur weer en worden ze makkelijk verdrongen door andere planten. Daarom zaaien we ze voor. Als het weer het toelaat, kan dat al vanaf deze maand in een onverwarmde kas. Zo verzekert je een gezonde start van het nieuwe tuiniersseizoen.

Hoe voorzaaien?

Welke groente je ook wilt telen, de kiemperiode is de gevoeligste fase. Zorg er dus zeker voor dat je zaadjes voldoende zonlicht, warmte en water krijgen. Hou er rekening mee dat ieder gewas anders is. De eerste vroege groenten zoals spinazie, prei en bietjes kun je in februari-maart al in de koude kas zaaien. Tropische planten zoals peper, paprika en aubergine moet je best eerst binnenshuis voorzaaien, want deze zaden

ontkiemen pas boven de 20 graden. Voorzaaien doe je beste in een schone zaaitray. Druk de grond goed aan en zaai niet te dik of te diep.

Op naar de kas

Zodra de planten zo'n 5 cm groot zijn en een paar blaadjes hebben, mag je ze verspenen. Als je weet dat een zaailing 14 tot 16 uur licht per dag nodig heeft om te groeien, is een kas ook daarvoor de ideale plek. Bovendien groeien planten 'compacter' in een tuinkas. In je warme huiskamer groeien ze te snel en worden ze lang en te dun. Volg het groeiproces dagelijks op en informeer je over de ideale omstandigheden van je gewas om zeker te weten dat je goed zit. Zo kweek je een plantje dat stevig genoeg is voor de volle grond.

Op naar buiten

Als de tijd rijp is kan het uitplanten beginnen. Dat kan buiten (vaak pas na IJsheiligen), maar ook in de volle grond van de kas. Als je genoeg plek hebt, is het zeker aan te raden om je planten achter glas uit te planten. Zo geef je ziektes en insecten geen kans. Geef meloen, aubergine, komkommer en andere warmteminnende vruchtgewassen altijd voorrang op een plekje in de kas. De warme omgeving zorgt ervoor dat ze beter groeien, waardoor de oogst groter én lekkerder is! Kriebelt het al om zelf te gaan kweken in een kas? Ga ten rade bij Euro-Serre, dé kassenspecialist van België en Nederland.

Over Euro-Serre

Euro-Serre is al meer dan 40 jaar de expert in het bouwen van hobbyserres en tuinkamers. In het ruime assortiment aluminium serres en tuinkamers is er voor iedereen de juiste kas te vinden. Ook kun je er terecht voor advies op maat, ontwerp in huis en professionele plaatsing.

Met een serre verklein je je ecologische voetafdruk, want je investeert in biologische voeding, en je verlengt je groeiseizoen. Maar dat is niet het enige. De serres van Euro-Serre worden uitsluitend lokaal geproduceerd met behulp van energie uit zonnepanelen. De grondstoffen zijn circulair, waardoor de afvalstromen voor 95% recyclebaar zijn. Ook de poedercoating is milieuvriendelijk. Hierdoor is een kas van Euro-Serre een duurzame keuze.

Euro-Serre heeft exclusieve verdelers in België en Nederland.

www.euroserre.com

Knip bladverliezende grassen, zoals prachtriet, helemaal tot de grond terug.

Monty's maand

Hoewel het weer net zo winters kan zijn als op andere momenten van het jaar, stapt de tuin in maart ontegenzeggelijk en onomkeerbaar het voorjaar in. Sneeuw, ijs, wind en regen kunnen de blijdschap om bloeiende bollen en groene puntjes aan heggen en bomen niet dempen.

Dit is de maand om de tuin voor te bereiden op de groeispruit die de komende weken van start gaat. Een van mijn eerste klussen is het knippen van de grasborders. Alle bladverliezende

grassen, zoals prachtriet, struisriet en smele, knip ik helemaal tot de grond terug. Ideaal gesproken doe je dat zodra je nieuwe, groene aanwas ziet. Groenblijvende grassen, zoals vedergras, fazantenstaartgras en zwenkgras, fatsoeneer je door er met je vingers of een hark doorheen te kammen om alle dode halmen te verwijderen. Je kunt die de komende maanden geleidelijk op de composthoop gooien, of met een heggenchaar in kleine stukjes knippen en als mulch rond de planten laten liggen.

Snoei lindebomen

Een van mijn favoriete klussen eind winter en begin voorjaar is het snoeien van de leilinden in het lindenlaantje, de Lime Walk.

Alle aanwas van verleden jaar moet worden teruggesnoeid tot op de verdikking op het permanente gestel. Dat gestel bestaat uit slechts twee horizontale takken aan weerszijden van elke boom, die zich

uitstrekken tot aan de takken van de buren en daarop geënt zijn. De bomen lopen in april uit en ontwikkelen nieuwe takken die half zomer bijna twee meter lang zijn.

De takken van de grootbladige linde, *Tilia platyphyllos* 'Rubra', zijn vlamvend koraalrood, terwijl die van de kleinbladige linde, *Tilia cordata*, oranje zijn en de

T. platyphyllos 'Aurea', ook bekend als de gele linde, stralend gele takken heeft. Al deze kleuren zie je vooral goed in het middaglicht van de lage winterzon. We versnipperen sommige gesnoeide takken om als mulch te gebruiken. Andere bewaren we, want door hun extreme buigzaamheid vormen het goede plantensteunen in de borders.

Bewaar stevige takken die je van bomen als linden en hazelaars hebt gesnoeid om in borders en groentebedden als steunen te gebruiken.

Snoei late zomerbloeiende clematis om nieuwe aanwas te stimuleren.

Monty snoeit clematissen uit groep 3 in borders terug tot circa 60 cm.

Snoei groep 3-clematissen

Clematissen zijn onderverdeeld in drie groepen. In groep 1 vallen de planten die in het voorjaar bloeien, zoals *C. montana* en *C. alpina*. Deze mogen, indien nodig, alleen na de bloei worden gesnoeid.

Groep 2 bevat alle grootbloemige clematissen die eind voorjaar en begin zomer bloeien. In maart snoei ik deze licht en kort ik ze met ongeveer een derde in.

Maar de variëteiten in groep 3, zoals *C. viticella*, 'Jackmanii' en *tangutica*, moeten begin maart drastisch worden teruggesnoeid. Dat is omdat deze allemaal op nieuw hout bloeien. Als je ze niet snoeit, verworden ze tot een wirwar van kale takken en

bloeien ze alleen boven in de plant. Je kunt ze terugsnoeien tot boven de laagste gezonde bladknop. Maar omdat mijn planten tegen wigwams in de borders op groeien, laat ik ongeveer 60 cm staan, zodat de nieuwe aanwas pas boven de omringende planten begint.

De nieuwe scheuten moeten tot eind mei wekelijks worden aangebonden, totdat de ranken zichzelf rond de steunen wikkelen. De planten bloeien vanaf eind juni tot in oktober. Daarna fungeren de dorre stengels en bladeren tot volgend voorjaar als beschutting voor vogels en insecten. En dan begint de hele cyclus weer van voren af aan.

GLADIOLLEN

Stengelknollen van gladiolen die je kweekt als snijbloemen kun je tussen nu en eind mei planten. Plant elke twee weken een partij in rijen, zodat je van midden zomer tot in het najaar steeds bloemen hebt. Ze zijn afkomstig uit Zuid-Afrika en houden van een zonnige plek en goede drainage. Heb je zware grond, plant ze dan op een laag grit, minstens 10 cm diep en met minstens 10 cm tussenruimte. Geef royaal water. Probeer de dieprode 'Zorro' of de vuurrode 'Cardinal'.

Plant stengelknollen van gladiolen om de 1 à 2 weken om de totale bloeitijd in de zomer te verlengen.

Checklist

- ☐ Snoei vlinderstruiken drastisch terug om de groei van sterke nieuwe scheuten te stimuleren.
- ☐ Reinig en slijp de messen van grasmaaiers als voorbereiding op het voorjaar.
- ☐ Plant droge wortelknollen van dahlia's in potten in de kas om de groei op gang te brengen.
- ☐ Oogst geforceerde rabarber en plaats de afdekking terug.

STAP VOOR STAP Vuurpijlen splitsen

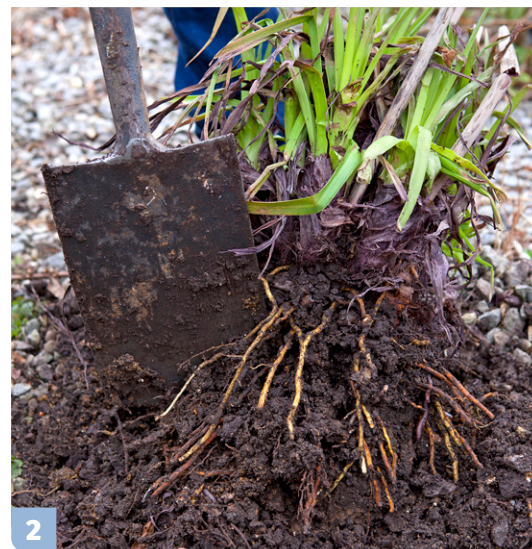
Je kunt kruidachtige vaste planten nieuw leven inblazen door grote pollen te splitsen, de oude delen te verwijderen en de kleinere, meest levenskrachtige stukken opnieuw te planten. Het is nu de beste tijd om dit te doen met vaste planten met vlezig wortels, zoals vuurpijlen (*Kniphofia*), hosta's, daglelies, ridderspoor en Afrikaanse lelies. De nieuwe planten zullen in deze tijd van het jaar snel groeien.

1 Steek de grond rond de wortels van de pol met een spade rondom los tot op de diepte van het spadeblad. Gebruik de spade als hefboom om de pol in zijn geheel uit de grond te tillen.

2 Splits de pol in meerdere kleine stukken door er voorzichtig verticaal doorheen te steken, tussen de nieuwe scheuten door. Zorg ervoor dat elk nieuw stuk meerdere scheuten en wortels heeft. Gooi beschadigde delen weg.

3 Kies stukken met twee of drie sterke scheuten om opnieuw te planten. Gebruik stukken van de buitenkant van de pol, want die zijn het jongst en het sterkst.

4 Voeg tuincompost en een dun laagje lavameel aan de grond toe, en plant de losse stukken met een tuinschepje. Geef elke plant rondom veel ruimte en druk de grond goed aan. Geef tot slot royaal water.

Kop vroege bloembollen

Potten gevuld met bloembollen, zoals winterakoniet, dwergiris, sneeuwklokjes en andere kleurrijke voorjaarspareltjes, blijven mooi als je oude bloemen afknijpt zodra ze verwelken. Zo voorkom je dat de planten zaad zetten. Je wil namelijk liever dat alle energie naar de bloembollen onder de grond gaat, zodat ze ook volgend jaar weer sterk zullen bloeien.

Knip alleen de bloemstengels af en laat het loof op natuurlijke wijze afsterven. Geef verder een royale hoeveelheid vloeibare voeding wanneer de planten nog groeien. Als je dit klusje regelmatig uitvoert, zullen ook de latere bloemen er nog mooi bij staan.

Houd potten met bloembollen mooi door verwelkte bloemen meteen te verwijderen.

TIP

Strooi korrels rozenmest rond de voet van rozenstruiken, zodat de plant een gezonde aanwas kan produceren waaraan de komende zomer veel sterke bloemen zullen groeien. Doe dit deze maand en herhaal het bemesten nogmaals in juni. Dat is alle bemesting die je rozenstruiken in het groeiseizoen nodig zullen hebben.

Alpiene planten als opvulling

Kies voorjaarsbloeiende alpiene planten om lege plekken direct kleur te geven. Alpenanemoon, blauwkussen, hoornbloem en steenbreek zijn allemaal geschikte, rijkbloeiende planten.

Werk voor het planten wat grit door de grond om de drainage te verbeteren en voeg geen voeding toe. Veel bodembedekkende alpiene planten kunnen ook over muurtjes of randen hangen, waarmee ze de tuin een extra dimensie geven. Geef na het planten royaal water en bedek de grond rond de planten met meer grit om te voorkomen dat de stengels bij nat weer net boven de grond gaan rotten.

Zet mooie alpiene planten, zoals steenbreek, vooraan in borders.

Geniet maandenlang van non-stop kleur met tuinmadeliefjes in potten en bakken.

Vul bakken met vrolijke tuinmadeliefjes

Fleur een terras of plekje naast de voordeur op door potten en bakken met tuinmadeliefjes te beplanten. Dit mooie neefje van het grasmadeliefje, met zijn witte, roze of rode bloemen,

is nu verkrijgbaar. Het is een robuuste plant die lang blijft bloeien totdat zomerbloeiërs het overnemen.

Tuinmadeliefjes hebben veel water nodig, dus plant ze in potgrond van

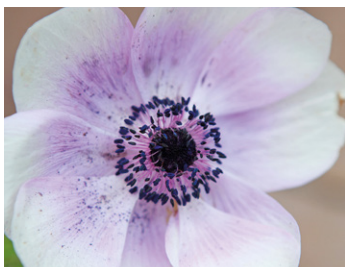
goede kwaliteit die genoeg vocht vasthoudt. Een universele (turfvrije) potgrond is perfect en helpt te voorkomen dat ze verwelken tijdens warm en droog voorjaarsweer.

Pluk anemonen voor in de vaas

Pluk anemonen voor een vrolijk boeket. Kies bloemen die net opengaan en laat de stengels zo lang mogelijk.

De bloemen gaan langer mee als je ze eerst tot aan hun nek in een grote kan met lauwwater zet. Knip de stengels onder water op maat. Laat ze zo een paar uur staan en schik ze dan op vaas.

Snijd ook een paar vroege narcissen, nieskruid en longkruid om ertussen te zetten.

Bewonder voorjaarsanemonen van dichtbij door ze op vaas te zetten.

Verwijder toppen van *Lathyrus* zodat de planten meer stengels en bloemen produceren.

Nijp pronkerwten (*Lathyrus*) uit

Nijp in het najaar gezaaide *Lathyrus* uit om de groei van meer stevige nieuwe scheuten te stimuleren.

Stengels die zich in de winter hebben ontwikkeld, zijn vanwege het schaarse licht meestal iel en dun. Maar als je hun toppen uithijpt, vormen ze een goede basis voor nieuwe

scheuten. Dus knip of nijp de toppen net boven een blad, waarbij je 7-10 cm stengel laat staan. Binnenkort verschijnen nieuwe scheuten.

Daarna kun je beginnen met het afharden van de planten, voordat je ze aan de voet van steunstructuren gaat uitplanten.

Checklist

- ☐ Bemest camelia's en rododendrons met een voeding voor zuurminnende planten.
- ☐ Knip het hoogste bladrozet uit mahonie om de plant bossiger te maken.
- ☐ Zaai winterharde eenjarige bloemen, zoals amandelroosje en juffertje-in-het-groen, in goed voorbereide grond.
- ☐ Controleer rozen op bladluis en verwijder die met de hand.
- ☐ Plant uitgebloeide geforceerde hyacintebollen op een zonnige plek in de tuin.

STAP VOOR STAP Zaai overblijvende rudbeckia's

Zaai nu vaste rudbeckia's om veel nieuwe planten te produceren die je borders de komende jaren met late zomerkleur zullen vullen. Zelf zaaien bespaart je geld en geeft veel voldoening.

Over een paar weken moet je de zaailingen verspenen en in individuele potten zetten, zodat ze een goed wortelstelsel kunnen ontwikkelen. Halverwege de zomer kun je ze in de tuin uitplanten.

1 Vul een zaai bak met potgrond, druk die licht aan een egaliseer het oppervlak. Zet hem dan in een bak warm water zodat de potgrond zich kan volzuigen. Strooi het zaad dun en gelijkmatig op de potgrond.

2 Zeef een dunne laag potgrond over het zaad. Gebruik hiervoor een pot met drainagegaatjes als je geen zeef hebt. Druk het oppervlak licht aan zodat ook deze laag wat vocht absorbeert.

3 Label de bak met de plantennaam en de datum. Beschrijf het label vanaf de bovenkant, zodat de tekst zichtbaar blijft wanneer je het label in de grond steekt.

4 Dek de bak af met een deksel om het rond het zaad vochtig te houden. Je kunt de bak in een verwarmde kweekbak zetten om de ontkieming te versnellen of hem gewoon op tafel laten staan.

Organiseer je planten goed

Door potten en bakken met planten op de juiste manier te ordenen, benut je de beschikbare ruimte zo goed mogelijk en maak je de verzorging een stuk eenvoudiger.

Zet planten met vergelijkbare water- en lichtbehoeften bij elkaar, en plaats kleine potjes bij elkaar in grotere bakken, zodat je alle plantjes gemakkelijker in één keer kunt verhuizen. Hoe meer de planten die op elkaar lijken bij elkaar staan, hoe eerder je eventuele problemen opmerkt. Organiseer ze ook op grootte – geef grotere planten meer ruimte voor een betere lucht-circulatie en genoeg licht voor een bossige groei.

Zet gelijksoortige planten samen om de verzorging te vereenvoudigen.

Checklist

- ☐ Verwijder eventueel isolatiemateriaal tegen het eind van de maand, wanneer de temperaturen stijgen en het steeds lichter wordt.
- ☐ Zet overwinterd bloemriet in potten om nieuwe aanwas te stimuleren.
- ☐ Begin met het zaaien van vorstgevoelige groenten, zoals aubergines, paprika's en courgettes.
- ☐ Verhuis beplante aardappelzakken of aardappelen in potten naar de kas voor een vroegere oogst.

Plant wortelgoed van siergemmers

Plant de wortelstokken van siergemmers (*Hedychium*) om eind zomer geurige, tropisch aandoende bloemen te krijgen, die meestal feloranje of knalgeel zijn.

Doe wat (bij voorkeur turfvrrije) potgrond gemengd met compost in een pot en leg de vlezige wortelstok daar horizontaal op, met de knoppen naar boven gericht. Vul de pot vervolgens met meer potgrond en druk de grond lichtjes aan, zodat de knoppen zich net boven en de wortelstok zelf zich net onder het oppervlak bevinden. Geef tot slot royaal water en zet de pot weg op een warme, lichte plek.

Siergemmers hebben veel brandstof nodig om hun weelderige groei het hele seizoen te onderhouden. Geef dus regelmatig plantenvoeding zodra de eerste scheuten zich laten zien.

20
MINUTEN
OVER?

Zaai om de twee weken pluksla in potten met universele potgrond, dan heb je het hele seizoen verse blaadjes.

Kweek siergember om je zomertuin een tropische opkikker te geven.

Geef zaailingen zorgvuldig water

Geef kleine zaailingen voorzichtig lauwwarm kraanwater met een gieter met fijne sproeikop. Sproei op de potgrond zodat de wortels zich kunnen volzuigen. De hoeveelheid water hangt af van de grootte van de zaailingen. De kleinste hebben heel weinig nodig.

Schakel over op regenwater uit een ton wanneer ze groter worden. Bij warm weer of op verwarmde kweektafels hebben ze meer water nodig, omdat de grond sneller uitdroogt.

Geef zaailingen met weinig wortels regelmatig wat water.

TIP

Heb je vorige maand dahliaknollen in potten geplant, dan zou je nu groene scheuten moeten kunnen zien. Hiervan kun je stekken nemen om snel meer dahliaplanten te maken. Snijd de jonge scheuten met een scherp mes bij de basis af. Verwijder vervolgens de onderste bladeren en zet ze in vochtige potgrond in kweekpotjes met een diameter van circa acht centimeter.

Klaar voor de start?!

*Van zaden tot vogelhuisjes
en van vogelhuisjes
tot insectenhôtels,
al je tuinierbenodigdheden
vind je bij DeZaden.nl*

Laat je inspireren!

Shoppen voor
de tuin doe je
bij DeZaden.nl

DEZADEN

www.dezaden.nl

STAP VOOR STAP

Plant vroege aardappelen

Zelfs in de allerkleinste ruimte kun je vroege aardappelen kweken in een groeizak. Blijf de stengels aanaarden totdat de zak vol is. De aardappelen groeien aan de stengels onder de grond. Geef regelmatig water en wekelijks universele vloeibare mest.

1 Vul een groeizak tot een hoogte van ongeveer 20 cm met universele, turfrije potgrond. Druk licht aan.

2 Leg de pootaardappelen op het oppervlak. Elke aardappelplant heeft zo'n 10 liter potgrond nodig.

3 Bedek de pootaardappelen met 10 cm potgrond, druk licht aan en geef royaal water. Houd meer potgrond bij de hand om de groeiende scheuten aan te aarden.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, PAUL DEBOIS, TIM SANDALL

Plant rozemarijn en andere mediterrane tuinkruiden in potten en zet ze in de volle zon.

Plant tuinkruiden in potten

Gebruik verse kruiden het hele jaar door en plant groenblijvende tuinkruiden in mooie potten. Gebruik voor salie, rozemarijn, tijm en laurier universele potgrond en voeg daaraan

scherp zand toe om de drainage verder te verbeteren.

Geef de tuinkruiden royaal water en haal dichtgegroeide wortelstelsels wat los. Zet de planten in hun nieuwe

potten en vul gaten met meer potgrond. Geef nogmaals water en zet op een lichte plek. Knip takjes af naar behoefte, dan blijven er steeds weer verse, jonge scheuten groeien.

Zet plantuitjes 10 cm uit elkaar en bedek tot alleen het topje zichtbaar is.

Zet plantuitjes in de vollegrond

Plant plantuitjes in goed voorbereide, onkruidvrije, stevig aangedrukte grond op een zonnige plek. Plant ze individueel of trek met een schoffel een ondiepe geul.

De onderkant van plantuitjes is kwetsbaar, dus plant ze voorzichtig.

Aard ze aan zodat alleen het topje zichtbaar is. Controleer de plantuitjes regelmatig, want soms pikken vogels ze uit de grond en bij vorst kunnen de ongewortelde uitjes omhoog komen. Plant ze zo nodig opnieuw. Houd de grond vochtig.

TIP

Zet een folietunnel over een rij aardbeienplanten, zodat je al vroeg van de eerste oogst kunt smullen. Knip eerst oud en lelijk blad af. Zodra de aardbeienplanten weer nieuwe bladeren krijgen, geef je ze iedere twee weken een vloeibare universele plantenvoeding. Schakel over op een vloeibare voeding die rijk is aan kalium wanneer de bloemknoppen verschijnen om de plant tijdens het ontwikkelen van de vruchten van voldoende energie te voorzien.

Zaai rode bieten in cellen

Zaai rode bietjes individueel in cellen voor een betere ontkieming en mooie rechte rijen in de tuin. Vul een kweektray met turfvrrije universele potgrond, druk die aan en leg één zaadje in het midden van elke cel.

Bedek de zaadjes met ongeveer 5 mm potgrond en geef water. De zaden zijn winterhard, dus ze kunnen ontkiemen op een beschutte plek buiten of in een koude bak. Wanneer de zaailingen hebben geworteld, verspeen je ze naar de moestuin, met 10 cm tussenruimte.

Zaai één zaadje per cel om zaailingen gemakkelijk te verspenen zonder de wortels te verstoren.

5
MINUTEN
OVER

Bescherm vroegbloeiende fruitbomen, zoals nectarines, abrikozen en perziken, tegen vorst. Bloesem kan namelijk kapot vriezen, waarna er zich geen fruit ontwikkelt. Houd de berichten in de gaten en dek de bloesem af met vliesdoek wanneer er vorst wordt verwacht. Zet het doek met knijpers vast. Verwijder het overdag om de weg vrij te maken voor bestuivers.

Checklist

- ☐ Trek onkruid voorzichtig uit aspergebedden om de grond schoon te houden voor de eerste oogst later dit voorjaar.
- ☐ Bemest koolsoorten als sluitkool met stikstofrijke mest voor een grotere oogst.
- ☐ Plant de wortelknollen van aardperen 15 cm diep en 30 cm uit elkaar in grond die is verrijkt met veel tuincompost.

STAP VOOR STAP Wortelen rechtstreeks zaaien

Kies een plek in de volle zon, want daar is de grond warmer, wat goed is voor de ontkieming. Verhoogde bedden zijn ideaal. Wortelen groeien het beste in lichte, goed drainerende grond waaraan alleen gecomposteerd organisch materiaal is toegevoegd. Verwijder grote stenen, want die leveren gevorkte wortelen op.

De zaadjes ontkiemen na twee weken of later. Het is belangrijk de grond niet te laten uitdrogen.

1 Hark het grondoppervlak egaal, druk licht aan, en trek een 2 cm diepe voor langs een bamboestok of gespannen koordje.

2 Strooi wat zaad in je hand en pak steeds een paar zaadjes die je om de 3 cm in de voor zaait. Dat maakt het uitdunnen later makkelijker.

3 Bedek de zaadjes met 1 cm grond en druk aan. De rij ligt iets dieper, waardoor het water het zaad met gemak bereikt.

Cadeau bij een jaarabonnement: **Mijn moestuin**

In dit boek staat alles wat je nodig hebt om zelf aan de slag te gaan. Van kweken, bewaren, zelf plantenvoeding maken en het verzorgen van je bodem, tot duurzaam omgaan met water en de leukste en beste soorten planten die je in jouw tuin niet wil missen.

Cadeau
t.w.v. €29,95

**Gardeners'
World** magazine

Ben je al abonnee, maar wil je toch
het boek bestellen? Ga dan naar:

www.gardenersworldmagazine.nl/boekmoestuin

**Ontvang 12x
Gardeners' World
+ Mijn Moestuin
van €113,83 voor**

62,50

- ✓ Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- ✓ Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- ✓ Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Ga naar:

www.gardenersworldmagazine.nl/moestuinboek

of bel +31 (0)24 2027827

Deze actie is geldig t/m 19 maart 2023 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice.

Checklist

- ☐ Snoei vlinderstruiken drastisch om sterke, groeikrachtige nieuwe aanwas te stimuleren.
- ☐ Vul voedersilo's voor vogels bij met calorierijk voedsel waarmee de dieren zich op de broedtijd kunnen voorbereiden.
- ☐ Bescherm de jonge scheuten van hosta's tegen slakken met kopertape, eierschalen en scherp zand.
- ☐ Snoei struikvormige wilgen terug tot 10 cm om kleurrijke nieuwe takken te stimuleren.

TIP

Werk gazonranden bij met een graskantsteker voordat je dit seizoen voor het eerst gaat maaien. Daarna kun je de randen gemakkelijker maaien. Leg een tuinslang neer waarlangs je de randen kunt afsteken.

Maak drainagegaatjes in het gazon om het gras gezond te houden.

Belucht het gazon met een vork

Blaas een verdicht gazon nieuw leven in door beluchtingsgaatjes in de grond te prikken.

Dat doe je door de tanden van de vork minstens 10 cm de grond in te steken. Doe dit in zwaardere grond om de 10 cm, in lichtere grond om de 20 cm.

Concentreer je bij het beluchten vooral op slecht drainerende en erg verdichte plekken om daar de waterafvoer te verbeteren. De kwaliteit van het gras zal enorm verbeteren, vooral als je daarna wat compost of scherp zand in de gaatjes veegt.

Vul muurhangers met groenblijvers

Decoreer muren met planten-hangers vol groenblijvers die het hele jaar mooi zijn. Bekleed de binnenkant van de hanger en vul hem met turfvrije potgrond, die niet veel weegt en dus niet te veel van het bevestigingsmateriaal vergt.

Kies hangplanten, zoals klimop, en heideplanten, die tevreden zijn met arme grond. Koop ze als jonge planten en geef ze voor het verpotten royaal water. Blijf de planten goed water geven, want zo dicht tegen de muur vangen de hangers weinig regenwater.

Plaats hangers op een hoogte waar de planten goed zichtbaar zijn.

Plant haagplanten met kale wortels

Je kunt haagplanten met kale wortels vanaf het vallen van de bladeren in oktober tot het opengaan van de knoppen in maart planten. Grijp dus nu je laatste kans!

Graaf een geul en maak de zijanten los zodat de wortels gemakkelijk de grond in kunnen groeien. Meng goed verteerd organisch materiaal en lavameel door de uitgegraven grond, gooi de geul na het planten weer dicht en druk aan.

Laat de planten voor je ze in de grond zet een uur weken in een emmer water, spreid de wortels uit en laat ze met de vereiste tussenruimte tegen de achterkant van een spade in de grond zakken. Een dubbele, verspringende rij levert sneller een dichte heg op dan wanneer je alle planten naast elkaar zet. Met kleinere, jongere planten duurt het langer voordat je een hoge heg hebt, maar ze slaan vaak beter aan.

Plant een heg in vochtige, maar niet drassige grond.

Checklist

- ☐ Knip na de winter het loof van elfenbloemen om de groei van jonge aanwas te stimuleren.
- ☐ Doe zo min mogelijk aan de vijver om amfibieën te stimuleren terug te keren en te paaien tijdens warme dagen.
- ☐ Verspeen zaailingen en plant ze dieper, zodat ze tot vlak onder de zaadlobben in de grond staan.
- ☐ Controleer kamerplanten regelmatig. Begin weer met water geven en bemesten zodra er nieuwe groei verschijnt.

STAP VOOR STAP Waterplanten verpotten

Verhuis waterplanten naar grotere potten zodra er nieuwe scheuten verschijnen. Kies geen gewone potten maar speciale vijvermanden, en gebruik potgrond voor waterplanten. Dat voorkomt dat je te veel voedingsstoffen aan het water toevoegt. Laat de plant in zijn nieuwe pot heel langzaam in het water zakken, zodat de potgrond door het binnendringende water niet loskomt en boven komt drijven.

1 Snijd de oude mand van de wortelkluit. Voorkom dat de wortels die door de gaatjes groeien, afbreken. Knip beschadigde wortels af.

2 Zet de plant in een grotere mand met universele potgrond. Druk aan, en houd ruimte over voor een grindlaag. Maak de potgrond nat.

3 Voeg een laag grind toe die de potgrond naar beneden drukt. Als je vissen hebt, gebruik dan grotere stenen die ze niet kunnen verplaatsen.

Bereid vaste potplanten voor op het nieuwe seizoen

Controleer of de nieuwe scheuten van vaste planten in potten genoeg licht en ruimte hebben om goed te groeien. Verwijder bladafval dat zich in de winter in de pot heeft verzameld en knip oude stengels van verleden jaar af.

Trek onkruidzaailingen uit en controleer het grondoppervlak en de binnenkant van de potrand op klontjes doorschijnende slakken-eitjes. Die komen uit zodra de nieuwe scheuten opkomen en een smakelijk slakkenmaaltje zijn.

Verwijder dode stengels van verleden jaar, zodat nieuwe scheuten ongehinderd verder kunnen groeien.

Wied en mulch plekken met tulpenbollen als voorbereiding op de bloei.

Mulch rond tulpen

Verspreid nu een laagje mulch rond opkomende tulpen. Het verbetert de grond en de bloemen zullen er mooi tegen afsteken. Kies een droge, zachte dag om alle onkruidplanten die hebben overwinterd te verwijderen en graaf de daarbij goed wortels

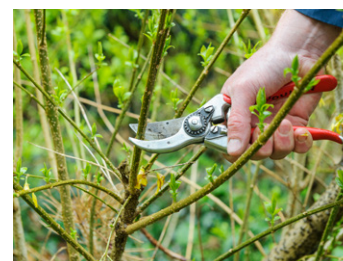
uit. Hark de grond rond de voorzichtig los voor een goede beluchting.

Verdeel dan een minimaal 5 cm dikke laag compost of bladaarde op het onkruidvrij gemaakte en losgehakte oppervlak en egaliseer het materiaal rond de bollen.

PAS OP VOOR rupsen op laurier

Bescherm laurier tegen de rupsen van bladrollers, die bruine vlekken op de bladeren veroorzaken. Verwijder alle rupsen die je ziet en vang parende volwassen nachtvinders met feromoonvallen.

Volgende maand

- ☐ Snoei vroegbloeiende struiken om ze netjes te houden.
- ☐ Zaai diverse tuinkruiden voor een smakelijke oogst.
- ☐ Repareer gazons en geef ze een voorjaarsbemesting.
- ☐ Bind klimplanten aan, zodat ze komende zomer goed bloeien.

Gardeners' World

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

www.gardenersworldmagazine.nl/contact

Telefoon

We zijn er maandag tot vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.

+31 (0)24-2027827

E-mail

Stel je vraag eenvoudig per e-mail aan een van onze service medewerkers.

**klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl**

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen?

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Abonnementsinformatie

Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 69,- en in België € 72,- (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

Copyright

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World

Managing Director – Catriona Bolger
Head of Content – Kevin Smith

BBC Studios, UK Publishing

Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products - Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

Immediate Media Co Ltd

Chairman – Martin Weiss
CEO – Tom Bureau
Director of International Licensing and Syndication – Tim Hudson
International Partners Manager – Molly Hope-Seton

Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Hoofredactie

Anne Wiegers

Redactie

Jos Heijmans, Helga Kluiters en Linda Passies

Met medewerking van

Berthe Bogers, Milly Born, Marieke van der Eerden, Jaap Molenaar (De Bijenstichting), Rogier van Vugt, Stichting NL Bloeit! en redactie Gardeners' World UK

Vormgeving

Nick Groenewold, Mylène Nales, Tom Gerrits, Susan Gerbrands-Derksen, Orlando Koper en Ellen Willemsen

Sales

Gavin Woesthoff
+31 (0)6 20 50 98 54
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing

Anouk Tolboom
+31 (0)24 24 04 595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij

Habo DaCosta bv, Vianen

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie?
redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl
of adresgegevens zie hieronder o.v.v.
F&L Media, redactie Gardeners' World

Bezoekadres F&L Media

Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

maart Groeigids

Met ons handige overzicht kies je de beste groenten en fruit om nu te zaaien en te planten.

Binnen zaaien **Buiten planten/zaaien** **Oogsten**

De beste keuzes voor maart		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Aardbeien Deze caloriearme vruchten scoren laag op de glykemische index en zijn toch een superzoete keuze. Ze bevatten zelfs meer vitamine C dan bosbessen.												
	Tips Voor een vroegere oogst plant je aardbeien in potten in een onverwarmde kas of bedek je buitenplanten met stolpen. Plant ↓ kroon op grondniveau Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
	Aardperen Deze knollen zijn rijk aan inuline, dat onze goede darmbacteriën voedt. Ze helpen constipatie te verlichten en de opname van calcium te bevorderen.												
	Tips Planten kunnen eind zomer wel 2 m hoog zijn, dus geef ze genoeg ruimte en steun ze met stokken als ze op een windrijke plek staan. Plant ↓ 15cm diep Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Bloemkool Bloemkool levert een beetje van bijna alle vitamines en mineralen die we nodig hebben, en is een waardevolle bron van choline.												
	Tips Afdekken met vliesdoek of fijnmazig gaas om schade door duiven en rupsen te voorkomen. Geef de planten regelmatig water. Zaaien ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen												
	Pastinaken Deze wortels zijn rijk aan vezels en flavonoiden, die de bloeddruk helpen beheersen.												
	Tips Pastinaken zijn niet alleen voor het kerstdiner! Je kunt vroege zaaisels vanaf eind zomer oogsten, zodra het loof is afgestorven. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Rode bieten Bietjes hebben een gunstig effect op de bloeddruk en rauw zijn ze nog gezonder. Rasp ze dus door een salade.												
	Tips Zaai regelmatig kleine partijen. Oogst om en om wortels in de rij ter grootte van een golfbal en laat de rest rijpen tot tennisbalmaat. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Rucola Als kruisbloemig blad zit rucola vol met eigenschappen die beschermen tegen kanker. Roerbakken, stomen of rauw verwerken in een pesto.												
	Tips Pluk de jonge blaadjes voor een zachtere smaak, of wacht tot ze groter zijn als je van een pittige salade houdt. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 15 cm tussen rijen												
	Tuinbonen Deze bonen zitten boordevol vitamines en mineralen. Gebruik ze in een pesto of als dip.												
	Tips Zodra je zwarte luizen ziet, rijp je de aangetaste scheuttoppen om een plaag te voorkomen. Kweek dwergvariëteiten in potten. Zaaien ↓ 8 cm diep Afstand ↔ 23 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
	Tomaten Boordevol lycopene, een carotenoïde die werkt als een inwendig zonnefilter. Pluk de vruchten en bewaar ze op het aanrecht om het gehalte te optimaliseren.												
	Tips Onregelmatig water geven kan ertoe leiden dat de vruchten opensplijten. Geef dus royaal en consequent water. Zaaien ↓ 0,5 cm diep Afstand ↔ 40 cm uit elkaar ↗ 90 cm tussen rijen												
	Wortelen Rijk aan immuunondersteunende carotenoïden, die helpen onze luchtwegen gezond te houden. Bak ze in een beetje boter of olie.												
	Tips Bedek vroege zaaisels met vliesdoek. Wortelen zijn droogtetolerant – geef alleen water als het loof begint te verwelken. Zaaien ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 5 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Zoete paprika's Oranje en gele soorten zijn rijk aan luteïne en zeaxanthine, die het risico op staar en leeftijdsgebonden maculadegeneratie kunnen helpen verminderen.												
	Tips Geef regelmatig water en vanaf de bloei elke twee weken tomatenvoeding voor een goede bloei en vruchtzetting. Zaaien ↓ 0,5 cm diep Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen												

Volgende maand

Het aprilnummer ligt vanaf **21 maart** in de winkel.

Benut je ruimte maximaal

Met de tips van Monty maak je eenvoudig je eigen groene paradijsje.

Carol vertelt hoe struiken en heesters je tuin kleur en structuur geven.

Heb je niet genoeg ruimte om groente en fruit te kweken? Ga de hoogte in!

Alan legt uit hoe je meer bestuivers en andere nuttige dieren naar je tuin lokt.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM
*AANKONDIGINGEN ONDER VOORBEHOUD

Gardeners' World

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van Gardeners' World automatisch in je brievenbus.

Ga naar **www.gardenersworldmagazine.nl/abo**
of bel gratis naar **+31 (0)24 2027 827**

Nog meer tuintips?

Elke vrijdag waardevolle tips, adviezen én de tuinklussen voor dat weekend in je mailbox ontvangen? Meld je net als ruim 26.000 tuinliefhebbers aan via

[gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief](https://www.gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief)

Op onze website vind je nóg meer Gardeners' World. Kijk snel op:
www.gardenersworldmagazine.nl

Gardeners'
World magazine

KUPERS TUINREIZEN

Al 36 jaar organisator
van de mooiste
tuinreizen in Europa.

Beste tuinliefhebber,

Gaat u met ons mee op ontdekking door de mooiste tuinen van Europa? Wij weten ze allemaal te liggen, want we zijn van oudsher de meest gespecialiseerde touroperator in tuinreizen! Struin langs de mooiste bloembedden via kronkelende paadjes, ontdek verrassende doorkijkjes en verwonder u over de prachtige panorama's tijdens onze tuinreizen. Met 37 prachtige bestemmingen naar o.a. Engeland, Frankrijk, Duitsland en Italië zit er beslist een inspirerende reis voor u tussen en dat al vanaf € 275,- op basis van halfpension.

Bestel onze brochure **GRATIS** op
onze website www.kuperstuinreizen.nl